

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL
SCIENCES**

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Κοινωνιολογίας - Τομέας Εγκληματολογίας

Π.Μ.Σ. Εγκληματολογίας

**«Οι σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα
αστικά κέντρα- Η Ελληνική περίπτωση»**

**«The contemporary forms of juvenile delinquency in big urban
centers- the case of Greece».**

Διπλωματική Εργασία

Μαρκουίζος Διονύσιος

3222M010

Αθήνα, 2024

Τριμελής Επιτροπή

Επιβλέπουσα: Χριστίνα Ζαραφωνίτου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Μέλη: Νέστωρας Κουράκης, Ομότιμος Καθηγητής Εγκληματολογίας Νομικής
Σχολής Πανεπιστημίων Αθηνών και Λευκωσίας

Ελένη Κοντοπούλου, Διδάκτωρ Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου

Ευχαριστίες

Θέλω να αναφέρω ότι δεν μου είναι εύκολο να εκφράζω τα συναισθήματα μου δημόσια και δη γραπτά. Όμως, μου δημιουργείται η ανάγκη να αναφέρω κάποια από αυτά.

Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την τριμελή επιτροπή για την επιστημονική αρωγή και ιδιαίτερα την Διευθύντρια του Π.Μ.Σ. Εγκληματολογίας και Επιβλέπουσα της παρούσας εργασίας, Καθηγήτρια Ζαραφωνίτου Χριστίνα. Επιθυμώ να την ευχαριστήσω για την αμέριστη εμπιστοσύνη, τόσο κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού, όσο και κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας. Χωρίς την ακαδημαϊκή της συμβολή, η πραγματοποίηση αυτής θα ήταν ακατόρθωτη.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες του Π.Μ.Σ. Εγκληματολογίας για την άριστη εκπαιδευτική διαδικασία που βίωσα κατά τη διάρκεια των Μεταπτυχιακών σπουδών. Ιδιαίτερη μνεία θα ήθελα να αποδώσω στον αείμνηστο Καθηγητή Εγκληματολογίας Φαρσεδάκη Ιάκωβο, ο οποίος με την επιστημονική του διαύγεια και εμπειρία, υπήρξε πρότυπο για όλους μας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και ιδιαίτερα τη σύζυγο μου Αγγελική, η οποία υπήρξε σύμμαχος σε όλη αυτή τη διαδρομή.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	2
Περίληψη	5
Abstract.....	6
Εισαγωγή	7
Α' ΜΕΡΟΣ: Εννοιολογικό και θεωρητικό πλαίσιο.....	8
1. Ορίζοντας την παραβατικότητα ανηλίκων και τις μορφές της.....	8
1.1. Παράγοντες σχετικοί με τη παραβατικότητα ανηλίκων	11
1.1.1. Κοινωνικοί θεσμοί και κοινωνικοποίηση	14
1.1.2. Κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες	26
1.2. Μορφές παραβατικότητας ανηλίκων	32
2. Σύνδεση της παραβατικότητας ανηλίκων με το δομημένο αστικό περιβάλλον	50
2.1. Κατανομή της παραβατικότητας μεταξύ υπαίθρου και πόλης (μεσο-επίπεδο) ...	52
2.2. Ενδοαστική κατανομή της παραβατικότητας (μικρο-επίπεδο).....	56
Β. ΜΕΡΟΣ: Ερευνητική προσέγγιση των σύγχρονων μορφών παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα	62
1. Ελληνικές έρευνες σχετικά με την παραβατικότητα ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα.....	62
1.1. Έρευνα για τη παραβατικότητα ανηλίκων στη περιφέρεια της Πρωτεύουσας ...	63
1.2. Έρευνα για τη παραβατικότητα ανηλίκων στα Δικαστήρια Αθηνών	65
2. Στατιστική απεικόνιση των σύγχρονων μορφών παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα	67
2.1. Τα στατιστικά δεδομένα.....	73
3. Απεικόνιση στα Μ.Μ.Ε.	90
Συμπεράσματα	94
Βιβλιογραφία	108

Πίνακες

Πίνακας 1: Φερόμενοι ως ανήλικοι δράστες κατά ομάδες ηλικίας τα έτη 1980-2010 στην Ελλάδα.

Πίνακας 2: Δήλη εγκληματικότητα/ Γνωστοί δράστες εγκλημάτων κατά ηλικία στην Ελλάδα.

Πίνακας 3: Ανήλικοι δράστες αδικημάτων, κατά τάξεις ηλικιών και κατά Γ.Α.Δ. ή ΓΕ.Π.Α.Δ. (μόνο για κακουργήματα, πλημμελήματα).

Πίνακας 4: Ανήλικοι δράστες αδικημάτων, κατά τάξεις ηλικιών και κατά γενικές κατηγορίες αδικημάτων (μόνο κακουργήματα, πλημμελήματα).

Πίνακας 5: Ανήλικοι δράστες αδικημάτων, κατά τάξεις ηλικιών και κατά Διεύθυνση Γ.Α.Δ. ή Αστυνομική Διεύθυνση(μόνο κακουργήματα, πλημμελήματα).

Πίνακας 6: Δημοσιεύματα «kathimerini.gr».

Πίνακας 7: Δημοσιεύματα «iefimerida.gr».

Χάρτες

Χάρτης 1: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2020.

Χάρτης 2: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2021.

Χάρτης 3: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2022.

Χάρτης 4: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 15 έως 18 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα και ειδικότερα την Ελληνική περίπτωση. Η παραβατικότητα ανηλίκων αποτελεί ένα οξυμένο φαινόμενο το οποίο εμπεριέχει διάφορες ιδιαιτερότητες. Αυτό το φαινόμενο έχει μελετηθεί στο παρελθόν από αρκετούς ερευνητές, οι οποίοι προσπάθησαν να συμπεριλάβουν τα στοιχεία του περιβάλλοντος, που δρουν παραγοντικά σε σχέση με την εμφάνιση της παραβατικότητας από τους ανήλικους. Η διερεύνηση του θέματος, πραγματοποιείται μέσα από τη μελέτη βιβλιογραφίας είτε ξενόγλωσσης είτε ελληνικής, τη μελέτη και την ανάλυση επίσημων στατιστικών δεδομένων και την ανασκόπηση δημοσιευμάτων του ηλεκτρονικού τύπου, δίνοντας έτσι μια σαφέστερη εικόνα σε σχέση με την ποσοτική έκταση και τις ποιοτικές μορφές του φαινομένου.

Η προσέγγιση αυτή πραγματοποιείται μέσα από ειδικότερα ερωτήματα και παραδοχές. Πρωτίστως, ότι η ηλικία αποτελεί μια σημαντική δημογραφική μεταβλητή αλλά και ένα σημαντικό στατιστικό στοιχείο και δευτερευόντως, ότι το περιβάλλον διαβίωσης αποτελεί μια σημαντική συνιστώσα στην εμφάνιση της παραβατικότητας ανηλίκων και των εκάστοτε σύγχρονων μορφών της. Έτσι, στη παρούσα εργασία η παραβατικότητα ανηλίκων συσχετίζεται με τις ευρύτερες κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στα μεγάλα αστικά κέντρα και επισημαίνονται οι σύγχρονες ποιοτικές και ποσοτικές διαφοροποιήσεις που επικρατούν τα τελευταία χρόνια, είτε ενδοαστικά είτε μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και της υπόλοιπης Ελλάδας. Επομένως, τονίζεται η σημασία του αστικού δομημένου περιβάλλοντος στη παραβατικότητα ανηλίκων αλλά και οι ποσοτικές και ποιοτικές διαφοροποιήσεις ανάλογα με τον οικισμό ή γεωγραφική περιοχή που συναντάται. Επιπλέον, διαφαίνεται ότι η παραβατικότητα ανηλίκων τα τελευταία χρόνια έχει μια σχετική ποσοτική αύξηση και εμπεριέχει νέα είδη αδικημάτων με νέα στοιχεία στις σύγχρονες όψεις της, όπως η χρήση βίας, η ομαδικότητα, η χρήση νέων τεχνολογιών και η και η ολοένα και μεγαλύτερη συμμετοχή των κοριτσιών¹.

¹ Ζαραφονίτου, Χ. (2023,05) *Ανήλικοι δράστες και θύματα της Εγκληματικότητας μέσα από τα μάτια της τέχνης και της επιστήμης*, στο πλαίσιο του 4ου Agatha Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Σεράφειο Δήμου Αθηναίων (19-05-2023), σ.1-11.

Λέξεις κλειδιά: παραβατικότητα, ανήλικοι, σύγχρονες μορφές παραβατικότητας, μεγάλα αστικά κέντρα

Abstract

This paper investigates the modern forms of juvenile delinquency in large urban centers and in particular the case of Greece. Juvenile delinquency is an acute phenomenon that includes various peculiarities. This phenomenon has been studied in the past by several researchers, who tried to include the elements of the environment, which act as factors in relation to the appearance of juvenile delinquency. The investigation of the subject is carried out through the study of foreign or Greek literature, the study and analysis of official statistical data and the review of electronic press publications, thus giving a clearer picture in relation to the quantitative extent and qualitative forms of the phenomenon.

This approach is carried out through specific questions and assumptions. Primarily, that age is an important demographic variable but also an important statistical element and secondly, that the living environment is an important component in the appearance of juvenile delinquency and its contemporary forms. Thus, in the present work, juvenile delinquency is related to the wider social and environmental conditions that prevail in large urban centers and the modern qualitative and quantitative differences that have prevailed in recent years, either within cities or between large urban centers and the rest of Greece, are highlighted. Therefore, the importance of the urban built environment in juvenile delinquency is emphasized, as well as the quantitative and qualitative differences depending on the settlement or geographical area encountered. Furthermore, it appears that juvenile delinquency in recent years has had a relative quantitative increase and includes new types of offenses with new elements in its modern aspects, such as the use of violence, gangs, the use of new technologies and the increasing participation of girls .

Key words: delinquency, minors, modern forms of delinquency, large urban centers

Εισαγωγή

Η εξέταση της παραβατικότητας ανηλίκων και των σύγχρονων μορφών της αφορά μια ιδιαίτερη πληθυσμιακή κατηγορία υποκειμένων, με κοινά ηλικιακά στοιχεία. Ταυτόχρονα, η ανηλικότητα συνιστά έναν από τους καθοριστικότερους πυλώνες για τη μελλοντική εξέλιξη του ατόμου ως ενήλικα, διότι μέσα σε αυτό το διάστημα αναπτύσσονται η προσωπικότητα και οι αξίες του. Έτσι, η μελέτη της συμπεριφοράς των ανηλίκων δύναται να είναι αντικείμενο των επιστημών της νομικής, της κοινωνιολογίας, της εγκληματολογίας, της ψυχολογίας και της παιδαγωγικής.

Οι σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι ένα οξυμένο φαινόμενο, το οποίο είναι εξαιρετικά επίκαιρο λόγω της ύπαρξης πολλών περιστατικών, όπου οι ανήλικοι είτε ατομικά είτε ομαδικά, εμπλέκονται σε αμιγώς ποινικά αδικήματα αλλά και σε ακραίες μορφές σχολικού εκφοβισμού. Αυτό το φαινόμενο έχει μελετηθεί στο παρελθόν από αρκετούς ερευνητές, οι οποίοι προσπάθησαν να συμπεριλάβουν τα στοιχεία του περιβάλλοντος, που δρουν παραγοντικά, σε σχέση με την εμφάνιση παραβατικότητας από τους ανήλικους. Έτσι, στην παρούσα εργασία, ερευνώνται οι σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα και ειδικότερα η Ελληνική περίπτωση.

Η διερεύνηση του θέματος, πραγματοποιείται μέσα από τη μελέτη βιβλιογραφίας είτε ξενόγλωσσης είτε ελληνικής, τη μελέτη και την ανάλυση στατιστικών δεδομένων και την ανασκόπηση δημοσιευμάτων του ηλεκτρονικού τύπου, δίνοντας μια σαφέστερη εικόνα, σε σχέση με την ποσοτική έκταση αλλά και τις ποιοτικές εκφάνσεις του φαινομένου.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο του Πρώτου μέρους ορίζεται η παραβατικότητα ανηλίκων και αναφέρονται οι σημαντικότεροι παράγοντες που ευνοούν την εμφάνιση της, με επίκεντρο το κοινωνικό, το πολιτισμικό αλλά και το περιβάλλον διαβίωσης. Ακολούθως, δίνεται βάση στα γενικά ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά της παραβατικότητας ανηλίκων. Στο δεύτερο κεφάλαιο του Πρώτου μέρους, γίνεται απόπειρα θεωρητικής σύνδεσης της παραβατικότητας ανηλίκων με το δομημένο αστικό περιβάλλον, μέσα από τις ποσοτικές και ποιοτικές διαφοροποιήσεις που

ανακύπτουν, είτε σε μεσο-επίπεδο, μεταξύ υπαίθρου και πόλεων, είτε σε μικρο-επίπεδο, δηλαδή μέσα από την ενδοαστική κατανομή της.

Στο Δεύτερο μέρος της παρούσας εργασίας, το φαινόμενο προσεγγίζεται μέσα από πρότερες έρευνες, στατιστική ανάλυση και ανάλυση δημοσιευμάτων, σε μέσο αλλά και μικρο-επίπεδο ανάλυσης. Έτσι, στο πρώτο κεφάλαιο του Δεύτερου μέρους αναφέρονται συμπεράσματα από πρότερες Ελληνικές έρευνες, σε σχέση με τη παραβατικότητα ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα, οι οποίες χρονολογούνται από το 1960 έως και σήμερα. Ενώ, στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια εξαγωγής συμπερασμάτων, μέσω στατιστικής ανάλυσης, σχετικά με την παραβατικότητα ανηλίκων και τις σύγχρονες μορφές της στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελληνικής επικράτειας. Ταυτόχρονα, αναλύεται η ποσοτική κατανομή του πλήθους των ανήλικων δραστών ανά την Επικράτεια, ώστε να παρατηρηθούν τυχόν ποσοτικές διαφοροποιήσεις του πλήθους ανάμεσα στα αστικά κέντρα και την περιφέρεια αλλά και εντός των οικισμών της Αττικής. Όλα τα ανωτέρω στατιστικά δεδομένα απεικονίζονται χαρτογραφικά με τη χρήση του προγράμματος GIS. Στη συνέχεια, στο τρίτο κεφάλαιο διερευνάται η απεικόνιση της παραβατικότητας ανηλίκων και των σύγχρονων μορφών της στα μεγάλα αστικά κέντρα από τα Μ.Μ.Ε., πιο συγκεκριμένα από τον ηλεκτρονικό τύπο, ώστε να διαπιστωθούν τυχόν συγκλίσεις, διαφοροποιήσεις ή επιπλέον δεδομένα σε σχέση με τα επίσημα στατιστικά. Εν κατακλείδι, στα συμπεράσματα πραγματοποιείται η ανασκόπηση των ευρημάτων και η σύνδεση τους με την θεωρητική αφετηρία.

Α' ΜΕΡΟΣ: Εννοιολογικό και θεωρητικό πλαίσιο

1. Ορίζοντας την παραβατικότητα ανηλίκων και τις μορφές της

Αρχικά, ώστε να οριστεί με σαφήνεια η παραβατικότητα ανηλίκων πρέπει να τονιστεί ότι οι όροι «εγκληματικότητα», «παραβατικότητα» και «αποκλίνουσα συμπεριφορά» εσφαλμένα χρησιμοποιούνται ως συνώνυμοι. Οι διαφορές στους

όρους αυτούς, στην εγκληματολογική επιστήμη είναι ουσιαστικές². Ειδικότερα, μια συμπεριφορά η οποία δύναται να θεωρηθεί ως «αποκλίνουσα» εμπεριέχει είτε εγκληματικές είτε (και) παραβατικές δράσεις, λειτουργώντας ουσιαστικά ως όρος «ομπρέλα», που συμπεριλαμβάνει όλες τις πράξεις που δεν είναι κοινωνικά αποδεκτές. Έτσι, σχετικά με την «εγκληματικότητα» των ανήλικων, οι οποίοι χρήζουν προσοχής και προστασίας ως ευάλωτη ομάδα, έχει προταθεί η χρήση του όρου παραβατικότητα ανηλίκων³. Ακολούθως, στα διεθνή, διακρατικά και εθνικά κείμενα αντί του όρου εγκληματικότητα⁴, αποδίδεται, ορθώς, ο όρος παραβατικότητα (delinquency) στη δράση των ανήλικων δραστών⁵. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποφεύγεται ο στιγματισμός του ανήλικου. Αυτό, διότι, ο χαρακτηρισμός του ανήλικου ως εγκληματία, έναντι του χαρακτηρισμού του ως παραβάτη⁶, από το Σύστημα απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης, αφενός μπορεί να επιδρά αρνητικά στην ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη του και αφετέρου αναφέρεται ότι αποτελεί απαξιωτικό χαρακτηρισμό, που δεν συνάδει με τη φιλοσοφία που διέπει το Δίκαιο Ανηλίκων⁷, το οποίο είναι δίκαιο προστασίας και πρόληψης και όχι καταστολής και στιγματισμού⁸. Ταυτόχρονα, διαμέσου του ορισμού αυτού, καθίσταται ορατή από όλους η ανάγκη χάραξης πολιτικών πρόληψης της παραβατικότητας και όχι αυστηρής καταστολής για τους ανήλικους, οι οποίοι υπόκεινται ακόμα σε διαμόρφωση χαρακτήρα και προσωπικότητας⁹. Συνακόλουθα αυτών, όταν αναφερόμαστε στην παραβατικότητα, αναφερόμαστε σε ποινικά αδικήματα που τελεί η πληθυσμιακή ομάδα των ανήλικων, με δράστες που βρίσκονται σε συγκεκριμένο ηλικιακό φάσμα,

² Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.60-επ.

³ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ. 11-επ.

⁴ Το ίδιο.

⁵ Αυτή ορίζεται, εκτός των διεθνών και διακρατικών κειμένων, από το τυπικό νομικό πλαίσιο, πάντα σε συνάρτηση με την ηλικία του δράστη.

⁶ Ζαραφωνίτου, Χ. (2014,02). *Περί όρων και ορολογίας στην εγκληματολογία* στο Εγκληματολογία (1-2/2014) (Έτος 4^ο) σ.117.

⁷ Μαγγανάς, Α. (2003). «Παραβατική συμπεριφορά ανηλίκων». *Ποιν/Ανη*, σ. 1176.

⁸ Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.60.

⁹ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ. 418.

όπου οριοθετείται από την ηλικία του κατώτερου ορίου, όπου υπάρχει κατά τον Νόμο ποινική ευθύνη και από την ηλικία όπου μετά από αυτή, το άτομο εκλαμβάνεται και δικάζεται από το Δικαστήριο ως ενήλικος¹⁰.

Σχετικά με την παραβατικότητα ανηλίκων και τον χαρακτηρισμό του ανήλικου ως παραβάτη, στην Ελλάδα εφαρμόζεται ο ισχύον Ποινικός Κώδικας¹¹, όπως ειδικά προβλέπεται για τους ανήλικους¹². Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 121 Π.Κ. ο Ποινικός Κώδικας ορίζει ότι ως ανήλικοι δράστες θεωρούνται όσοι, κατά την τέλεση της αξιόποινης πράξης, βρίσκονται στο ηλικιακό φάσμα μεταξύ του 12ου και του 18ου έτους συμπληρωμένων¹³. Αντίστοιχα, οι ανήλικοι παραβάτες, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του Π.Κ., δύναται να υποβληθούν, ανάλογα με την ηλικιακή τους ομάδα¹⁴, σε θεραπευτικά ή αναμορφωτικά μέτρα ή σε περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων¹⁵. Επομένως συμπεραίνεται ότι οι ανήλικοι που βρίσκονται κάτω του 12^{ου} έτους θεωρούνται από το Ελληνικό Δίκαιο ως μη φέροντες καταλογισμό και συνακόλουθα ως ποινικά αδιάφοροι (8 έως και 12 ετών), ανεξάρτητα της βουλητικής ή νοητικής τους ωρίμανσης¹⁶. Συνακόλουθα των διατάξεων του Π.Κ. και τηρώντας τα ηλικιακά όρια που αναφέρθηκαν, για να θεωρηθεί ένας ανήλικος ως παραβάτης, πρέπει να έχει προβεί σε ενέργεια ή παράλειψη, η οποία αποτελεί «νομική παράβαση όπου συνεπάγεται η σύλληψη και προσαγωγή του στο Δικαστήριο Ανηλίκων»¹⁷.

Σχετικά με τις συνήθεις μορφές παραβατικότητας ανηλίκων, διαχρονικά αναφέρεται ότι οι ανήλικοι παραβάτες διαπράττουν κυρίως ποινικά αδικήματα των παρακάτω κατηγοριών: εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (κυρίως κλοπές), εγκλήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας (κυρίως σωματικές βλάβες διαφόρων ειδών),

¹⁰ Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.66-επ.

¹¹ Ουσιαστικά το τελευταίο όγδοο κεφάλαιο του Γενικού Μέρους, ειδικότερα τα άρθρα 121 έως 133.

¹² Κουράκης, Ν. (2010). *«Δυνατότητες αντιμετώπισης της οργανωμένης σχολικής βίας (bullying)»* Στο: Γιωτοπούλου- Μαραγκοπούλου, Μ. (Διεύθυνση έκδοσης). Ομαδική Βία και Επιθετικότητα στα σχολεία. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. σ.259-272.

¹³ Αρ.121 Π.Κ. του Ν. 4619/2019.

¹⁴ Η νομική διαφοροποίηση που πραγματοποιείται σε σχέση με την αντιμετώπιση ανηλίκων παραβατών είναι οι ηλικιακές ομάδες: α) έως 12 ετών, β) μεταξύ 12-15 ετών και γ) μεταξύ 15-18 ετών.

¹⁵ Αρ.121 Π.Κ. του Ν. 4619/2019.

¹⁶ Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.150-επ.

¹⁷ Μπακάλη Β. (2007). *Ανήλικοι και Παραβατικότητα*. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Σάκκουλα.

παραβάσεις του Νόμου περί ναρκωτικών, παραβάσεις της νομοθεσίας σε σχέση με τη παραμονή αλλοδαπών και αστυνομικές παραβάσεις (κυρίως παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας)¹⁸. Η παραβατικότητα ανηλίκων δεν εξαντλείται μόνο στα αμιγώς ποινικά αδικήματα αλλά περιλαμβάνει συνάμα τη βία και τον εκφοβισμό στη σχολική κοινότητα, με ανήλικα και ενήλικα θύματα¹⁹. Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι, αν και με κάποιες ποσοτικές διακυμάνσεις τα τελευταία χρόνια, σπάνια υπάρχουν ανήλικοι δράστες εξαιρετικά βίαιων εγκλημάτων, όπου απαξιώνεται η ανθρώπινη ζωή, όπως ανθρωποκτονίες από πρόθεση. Επιπλέον, η ομαδική και οργανωμένη παραβατική δράση στην Ελλάδα, δεν θεωρείται ιδιαίτερα σοβαρό φαινόμενο, τουλάχιστον με τη μορφή της σύστασης συμμοριών σε οργανωμένο επίπεδο παραβατικότητας, με όλα τα ιδιαίτερα στοιχεία αυτών (ιεραρχία, κατανομή καθηκόντων και μεγάλη διάρκεια δράσης²⁰), να θεωρείται έως σήμερα από πλευράς των ανηλίκων ως κάτι σπάνιο.

1.1.Παράγοντες σχετικοί με τη παραβατικότητα ανηλίκων

Η εκδήλωση της παραβατικότητας ανηλίκων είναι ένα πολύ-παραγοντικό φαινόμενο όπου υπεισέρχονται βιολογικοί, ψυχολογικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες²¹. Αδιαμφισβήτητα, έχουν αναπτυχθεί πολλές θεωρίες²², οι οποίες προσπάθησαν να εξηγήσουν τα ατομικά αίτια της παραβατικότητας ανηλίκων μέσω βιολογικών/γενετικών και διανοητικών/ψυχικών, διαταραχών και

¹⁸ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.261-επ.

¹⁹ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.349.

²⁰ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.153.

²¹ Κοντοπούλου Ε. (2015). «Ο ποινικός στιγματισμός του ανηλίκου και η επίδρασή του στη δευτερογενή παρέκκλιση», στη σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες/Criminological Studies, Τεύχος 2, (Χ. Ζαραφονίτου, Δ/νη Εκδ.), Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ», Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα: εκδ. Διόνικος (δίγλωσση έκδοση), σ.15-επ.

²² Βέβαια, οι μονοπαραγοντικές θεωρίες, δεν τεκμηριώθηκαν επαρκώς. Έτσι ακολούθως κρίθηκαν από πολλούς επιστήμονες πολλές φορές ως ντετερμινιστικές και ελλιπείς.

δυσλειτουργιών²³. Ταυτόχρονα, αναπτύχθηκαν διάφορες κοινωνιολογικές θεωρίες, οι οποίες τόνισαν τη συμβολή των κοινωνικών παραγόντων και του ευρύτερου περιβάλλοντος διαβίωσης σε σχέση με τα αίτια της παραβατικότητας, δεχόμενες ότι η γενεσιουργός αιτία της παραβατικής συμπεριφοράς είναι το κοινωνικό γίγνεσθαι. Επομένως, σύμφωνα με τις εγκληματολογικές θεωρίες, η εικόνα του ανήλικου παραβάτη συγκροτείται κυρίως, βάσει των ατομικών και κοινωνικών παραγόντων, καθώς και βάσει των προ-εγκληματικών καταστάσεων που ανακύπτουν στο ιδιαίτερο περιβάλλον διαβίωσης του.

Φυσικά, οι παράγοντες αυτοί δεν δρουν μεμονωμένα, αλλά κυρίως σε συνδυασμό. Έτσι, θα αναφερθούν, περιεκτικά, οι βιολογικοί και ψυχολογικοί παράγοντες, ενώ αντίθετα θα δοθεί ιδιαίτερη σημασία στους κοινωνικούς παράγοντες σε συνδυασμό με την επίδραση του περιβάλλοντος διαβίωσης. Αυτό, διότι όπως διαφαίνεται από τις υπάρχουσες εγκληματολογικές έρευνες, αυτοί αιτιολογούν, σίγουρα πληρέστερα, τη γένεση της παραβατικότητας των ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα.

- *Βιολογικοί παράγοντες*

Οι βιολογικές θεωρίες αναφέρονται στους βιολογικής προέλευσης παράγοντες, οι οποίοι αναζητήθηκαν από τους ερευνητές σε: α) γενετικές έρευνες (έρευνες σε ανήλικους με χρωμοσωματικές ανωμαλίες²⁴, έρευνες σε δίδυμους είτε μονοζυγωτικούς είτε διζυγωτικούς²⁵ και έρευνες σε υιοθετημένα παιδιά²⁶), β) έρευνες σε σχέση με μειονεξίες, ασθένειες και τη σωματική κατασκευή του ανήλικου²⁷, γ) έρευνες σε σχέση με το αυτόνομο νευρικό σύστημα²⁸, δ) έρευνες νευροφυσιολογικές, ε) έρευνες σε σχέση με την επίδραση φαρμακολογικών και βιοχημικών παραγόντων και στ) έρευνες σε σχέση με το δείκτη νοημοσύνης²⁹.

²³ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.101-123.

²⁴ Ζαραφωνίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.93-94.

²⁵ Το ίδιο, σ.94-95.

²⁶ Το ίδιο, σ.95-96.

²⁷ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.38-50.

²⁸ Το ίδιο.

²⁹ Το ίδιο.

- *Ψυχολογικοί παράγοντες*

Οι ψυχολογικές θεωρίες αναφέρονται στους ψυχολογικής προέλευσης παράγοντες, οι οποίοι αναζητήθηκαν από τους ερευνητές στις εσωτερικές ψυχολογικές διεργασίες και καταστάσεις, που γεννιούνται στον ανήλικο και τον οδηγούν στη παραβατικότητα. Αυτές ερευνήθηκαν βάση: α) ψυχοδυναμικών θεωριών (λ.χ. Freud), β) αναπτυξιακών θεωριών (λ.χ. Erikson), γ) μέσω της ηθικοκοινωνικής ανάπτυξης (Kohlberg) και δ) ως απότοκο της ακατάλληλης κοινωνικής μάθησης (λ.χ. Bandura)³⁰.

- *Κοινωνικοί παράγοντες*

Οι κοινωνιολογικές θεωρίες αναφέρονται στους κοινωνικής προέλευσης παράγοντες³¹, οι οποίοι αναζητήθηκαν από τους ερευνητές στο κοινωνικό πεδίο και ειδικότερα³² μέσω: α) των θεωριών του κοινωνικού ελέγχου (λ.χ. Hirschi³³), όπου τονίζεται η σημασία της ακατάλληλης κοινωνικοποίησης στη διαμόρφωση χαμηλού επιπέδου αυτοελέγχου, β) των θεωριών της πολιτιστικής παρέκκλισης (λ.χ. Cohen³⁴, Miller³⁵, Cloward and Ohlin³⁶, Matza and Sykes³⁷), όπου οι «κοντινοί άλλοι» επιδρούν στην υιοθέτηση παραβατικής συμπεριφοράς, σε σύνδεση με τη θεωρία της ανομίας του Merton³⁸, χρησιμοποιώντας ωστόσο και τις θεωρητικές παραδοχές της

³⁰Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.104-110.

³¹ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.110-123.

³² Φαρσεδάκης, Ι. (2016) «Η πρόληψη του εγκλήματος ως μέσον αντεγκληματικής πολιτικής», στο Γασπαρινάτου, Μ. (επίμ.) *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Σάκκουλα, Αθήνα, σ. 169

³³ Hirschi, T. (2002). *Causes of Delinquency*, Berkley-Los Angeles: Univ. of California Press.

³⁴ Cohen, A. (1955). *Delinquent Boys: The Culture of The Gang*. N. York :The Free Press, σ. 24-επ.

³⁵ Miller, W. (1958). Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency στο *Journal of Social Issues*, σ. 5-19.

³⁶Cloward, D., Ohlin, L. (1960). *Delinquency and Opportunity: A Theory od Delinquent Gangs*. N. York: The Free Press.

³⁷Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.151-επ.

³⁸ Merton R.K. (1957). *Social theory and social structure*. New York: Free Press.

θεωρίας του διαφορικού συγχρωτισμού του Sutherland³⁹ και γ) των θεωριών του στιγματισμού (λ.χ. Lemert⁴⁰, Tannenbaum⁴¹)⁴².

- *Παράγοντες σε σχέση με το Περιβάλλον*

Η επίδραση του περιβάλλοντος διαβίωσης και ακολούθως του κοινωνικού περιβάλλοντος αναφέρονται ως καθοριστικής σημασίας για τη μετέπειτα συμπεριφορά του ανήλικου⁴³. Το περιβάλλον εμπεριέχει περιβαλλοντικούς παράγοντες, οι οποίοι είναι κυρίως γεωγραφικοί, όπως το περιβάλλον διαβίωσης και οικονομικοί, πολιτισμικοί, πολιτικοί και κοινωνικοί (όπου εμπεριέχονται οι θεσμοί του σχολείου και της οικογένειας)⁴⁴.

Στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον συγκαταλέγονται η οικογένεια, το σχολείο, οι παρέες ομήλικων και η γειτονιά (η πόλη γενικότερα αλλά και η συγκεκριμένη αστική περιοχή-οικισμός που διαβιεί ο ανήλικος). Αυτό, διότι η οικογένεια, το σχολείο, οι παρέες ομήλικων αλλά και η περιοχή που διαβιούν οι ανήλικοι, μαζί με τη κοινωνία γενικότερα, εμπεριέχουν αξίες που αλλάζουν ανάλογα με τις εκάστοτε κοινωνικές αλλαγές. Συμπερασματικά, οι μεταβλητές αυτές στο περιβάλλον δύναται να είναι, πολιτισμικές, κοινωνικές και οικονομικές, σε συνδυασμό πάντα με τη δομή και τη προσωπικότητα της πόλης.

1.1.1. Κοινωνικοί θεσμοί και κοινωνικοποίηση

³⁹ Sutherland E.H. (1947). *Principles of Criminology* (4th ed.). Philadelphia: J.P. Lippincott Company

⁴⁰ Lemert E.M. (1951). *Social Pathology*. New York: McGraw-Hill.

⁴¹ Tannenbaum, A.J. (1983). *Gifted Children: Psychological and Educational Perspectives*, Macmillan.

⁴² Κοντοπούλου Ε. (2015). «Ο ποινικός στιγματισμός του ανηλίκου και η επίδρασή του στη δευτερογενή παρέκκλιση», στη σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες/Criminological Studies, Τεύχος 2, (Χ. Ζαραφονίτου, Δ/νη Εκδ.), Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ», Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα: εκδ. Διώνικος (δίγλωσση έκδοση), σ.17-επ.

⁴³ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.227-επ.

⁴⁴ Φαρσεδάκης, Ι. (2005) *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.50-52.

Οι παράγοντες που συμβάλλουν στην παραβατικότητα ανηλίκων είναι πολλοί όπως αρχικά αναφέρθηκε, οι οποίοι εκτός από το ίδιο το άτομο, έχουν αιτιακή σχέση με τη κοινωνικοποίηση, την οικογένεια, το σχολείο, τις ομάδες ομηλίκων αλλά και το περιβάλλον διαμονής και τα χαρακτηριστικά του⁴⁵.

- *Κοινωνικοποίηση*

Η κοινωνικοποίηση είναι σημαντική στη ζωή του ανήλικου, διότι μέσω αυτής αποκτά θέση στη κοινωνία και συνάμα γίνεται φορέας της συλλογικής ταυτότητας, αποκτώντας έτσι κοινωνική υπόσταση⁴⁶. Μέσω της κοινωνικοποίησης υπάρχει εσωτερίκευση των πρότυπων σκέψης και συμπεριφοράς της κοινωνίας. Έτσι, η διαδικασία της κοινωνικοποίησης συντελεί ώστε ο ανήλικος να γίνει βαθμιαία αυτοσυνείδητος και κοινωνικά πληροφορημένος σε σχέση με τις κοινωνικές δεξιότητες που απαιτούνται από τη κοινωνία και το πολιτισμό, όπου μεγαλώνει⁴⁷. Αυτό φυσικά δεν είναι μια παθητική διαδικασία, όπου ο ανήλικος είναι απλώς αποδέκτης πληροφοριών, αλλά πραγματοποιείται μέσω μιας πολιτισμικής εκμάθησης, με τη πλήρη συμμετοχή του ανήλικου. Επομένως, μέσω αυτής της διαδικασίας αναπτύσσεται η αίσθηση της ταυτότητας η οποία είναι καθοριστική για τη μετέπειτα συμπεριφορά του ανήλικου. Συνακόλουθα αυτών, η ορθή κοινωνικοποίηση και η εσωτερίκευση των αξιών μαζί με τη παιδεία ενέχουν μεγάλη σημασία για τη μετέπειτα ζωή του ανήλικου, διότι μέσω αυτών ενισχύονται οι συγκρατητικοί παράγοντες σε σχέση με την παράβαση και το πέρασμα στη πράξη, ενώ παράλληλα μειώνονται οι ωθητικοί προς αυτή⁴⁸. Φορείς κοινωνικοποίησης θεωρούνται η οικογένεια, το σχολείο, οι παρέες ομηλίκων αλλά και το περιβάλλον όπου μεγαλώνει

⁴⁵ Ζαραφονίτου, Χ., Ανίτση, Ε., Κοντοπούλου, Ε., Πανάγος, Κ. & Λεμπέση, Μ. (2019). Εμπειρικά δεδομένα για την υποτροπή στο πλαίσιο του Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ για την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων: Παράγοντες «διακινδύνευσης» κατά την ανηλικότητα. Πρακτικά 2ου Ετήσιου Τακτικού Συνεδρίου Επανόδου, με θέμα: *Η κοινωνική επανένταξη ανηλίκων και νεαρών παραβατών*. Εκδόσεις Διόνικος, σ.σ. 69- επ.

⁴⁶ Τσαούσης Δ.Γ. (2006). *Η κοινωνία του Ανθρώπου, Εισαγωγή στη Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg, σ.145-154.

⁴⁷ Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg, σ.76.

⁴⁸ Ζαραφονίτου Χ. (Επιμ.) (2013). «Πόλη, εγκληματικότητα και ανασφάλεια στην εποχή της οικονομικής κρίσης», Πρακτικά Ημερίδας του ΠΙΜΣ Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου με το Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, εκδ. Διόνικος, Αθήνα, σ.63.

ο ανήλικος, με τους δύο πρώτους να αποτελούν(ή τουλάχιστον να αποτελούσαν) τους βασικότερους αυτών. Ενώ, πρέπει να τονιστεί ότι όλοι οι φορείς κοινωνικοποίησης αποτελούν παράλληλα και φορείς κοινωνικού ελέγχου⁴⁹.

- *Οικογένεια*

Η οικογένεια ως πρωταρχικός φορέας κοινωνικοποίησης, αν και έχει δεχτεί διάφορες αλλαγές στη δομή της στη σύγχρονη, μετανεωτερική κατά πολλούς, εποχή (ξεφεύγοντας από το κλασικό πυρηνικό πρότυπο της), είναι ακόμα σημαντική σε σχέση με την εκμάθηση, ταύτιση και εν τέλει εσωτερίκευση των κατάλληλων κανόνων και αξιών από τα νέα μέλη της κοινωνίας⁵⁰. Επομένως, πρέπει να δίνεται ηρέπουμεσα σημασία σε μια οικογένεια που μπορεί να φέρει διάφορα στοιχεία αποδιοργάνωσης, σε σχέση με τη δομή και τη λειτουργία της, το οποίο θα έχει ως αποτέλεσμα τη μη ομαλή κοινωνικοποίηση του ανηλίκου.

Καταρχάς, σε σχέση με τη δομή της οικογένειας, η αποδιοργάνωση μπορεί να εμφανίζεται λόγω της απουσίας ενός μέλους της (λόγω διαζυγίου, ασθένειας ή θανάτου)⁵¹ και το οποίο συντελεί συχνά στην ύπαρξη απουσίας κατάλληλου άτυπου κοινωνικού έλεγχου και ελλιπή γονεϊκή επιτήρηση με απουσία προσοχής στη συμπεριφορά του ανηλίκου⁵². Ειδικότερα, τα ερευνητικά δεδομένα των Glueck & Glueck⁵³, μέσα από τη δεκαετή μελέτη τους⁵⁴, στη Βοστώνη των Η.Π.Α., έδειξαν ότι

⁴⁹ Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.157-επ.

⁵⁰ Λαμπροπούλου, Ε. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση,σ.80-επ..

⁵¹ Ζαραφονίτου, Χ., Ανίτση, Ε., Κοντοπούλου, Ε., Πανάγος, Κ. & Λεμπέση, Μ. (2019). Εμπειρικά δεδομένα για την υποτροπή στο πλαίσιο του Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ για την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων: Παράγοντες «διακινδύνευσης» κατά την ανηλικότητα. Πρακτικά 2ου Ετήσιου Τακτικού Συνεδρίου Επανόδου, με θέμα: *Η κοινωνική επανένταξη ανηλίκων και νεαρών παραβατών*. Εκδόσεις Διόνικος. σ. 81- επ.

⁵² Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη,σ.157-επ.

⁵³ Glueck S. & Glueck E. (1950). *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge:Harvard University Press.

⁵⁴ Αντικείμενο της έρευνας ήταν 500 ανήλικοι παραβάτες και 500 ανήλικοι ίδιας ηλικίας που δεν είχαν διαπράξει κάποια παράβαση.

το οικογενειακό περιβάλλον επιδρά στην εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών από τους ανήλικους. Από τους ερευνητές μελετήθηκαν η εθνική και φυλετική καταγωγή, η πνευματική ικανότητα και η οικονομική κατάσταση. Οι Glueck & Glueck, είχαν ως στόχο να εντοπίσουν τυχόν διαφορές μεταξύ παραβατών και μη, ώστε να εξακριβώσουν αν ισχύουν οι κοινά αποδεκτοί παράγοντες, που ωθούν προς τη παραβατικότητα. Έτσι εξετάστηκαν οι ανήλικοι ιατρικά (σε σχέση με τη σωματική διάπλαση), ψυχιατρικά (σε σχέση με τη προσωπικότητα και ευφυΐα) και ερευνήθηκε ταυτόχρονα η οικογενειακή, ιδιωτική και σχολική τους ζωή. Στα πορίσματα ανέφεραν ότι οι ανήλικοι παραβάτες, σε αντίθεση με τους νομοταγείς ανήλικους, ανήκαν σωματικά στη κατηγορία του μέσο-μορφικού τύπου (ήταν σχετικά μυώδεις), η προσωπικότητά τους χαρακτηριζόταν από ανησυχία, εξωστρέφεια, ενεργητικότητα και μαχητικότητα, ενώ ήταν εχθρικοί, ανυπότακτοι και καχύποπτοι προς κάθε σύμβαση και εξουσία (επαναστατικότητα). Σε σχέση με την οικογένεια, υπήρχε πιθανότερη ύπαρξη οικογενειακής διάσπασης σε μικρή ηλικία (έως 5 ετών) στους ανήλικους παραβάτες σε ποσοστό 56,3%, σε σχέση με τους ανήλικους που δεν είχαν διαπράξει κάποια παράβαση σε ποσοστό 46,7%⁵⁵. Ακολούθως, αναφέρθηκε ότι λόγω της εργασίας των γονέων, πολλές φορές υπήρχε έλλειψη ποιοτικού χρόνου, γενικευμένη έλλειψη επικοινωνίας και απειθαρχία. Το οικογενειακό περιβάλλον των ανήλικων παραβατών κρίθηκε μάλλον ασταθές, με έλλειψη κατανόησης και στοργής και χωρίς ιδιαίτερη πιστή σε ηθική και αξίες. Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε ότι το 70% των γονέων των ανήλικων παραβατών χρησιμοποιούσαν εσφαλμένους τρόπους τιμωρίας, μαζί με ασυνέπεια στη χρήση αυτών⁵⁶. Συμπληρωματικά των ανωτέρω, σε έρευνα του ο Nye ανέφερε ότι, όταν οι μητέρες εργάζονταν εκτός της οικίας, η παραβατικότητα των ανήλικων παιδιών ήταν μεγαλύτερη⁵⁷. Συμπερασματικά, η δομή της οικογένειας, ως φέρουσα στοιχεία αποδιοργάνωσης, φάνηκε να συντελεί στη μετέπειτα σύνδεση με την υιοθέτηση παραβατικών συμπεριφορών από τον ανήλικο. Αυτό διότι, η αλλαγή της δομής και της μορφής της οικογένειας, επιφέρει ακολούθως αλλαγές και στο τρόπο οργάνωσης του ιδιωτικού και κοινωνικού βίου αλλά και στο τρόπο άσκησης του άτυπου κοινωνικού ελέγχου.

⁵⁵ Ζαραφωνίτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.160-επ.

⁵⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.56-58.

⁵⁷ Nye F.I. (1958). *Family Relationships and Delinquent Behavior*. Westport: Greenwood Press.

Ακολουθώντας, σχετικά με το επίπεδο λειτουργίας της οικογένειας, είναι πιθανόν να εμφανίζονται συναισθηματικές και συμπεριφορικές διαταραχές στον ανήλικο, οι οποίες απορρέουν από απουσία συναισθηματικής υποστήριξης, από τη σύγχυση στην άσκηση των κοινωνικών και οικογενειακών ρόλων από τους γονείς, από την έλλειψη ταύτισης συμπεριφοράς και αξιών και εν τέλει από τη μη μεταλαμπάδευση και εσωτερίκευση των κανόνων της κοινωνίας. Αυτά είναι πιθανόν να οδηγήσουν σε έλλειψη οικογενειακής συνοχής, η οποία καθιστά πολλές φορές τον ανήλικο ανεξέλεγκτο⁵⁸. Έτσι, επισημάνθηκε από τους Glueck & Glueck, η έλλειψη οικογενειακής συνοχής στις οικογένειες των ανήλικων παραβατών σε ποσοστό 84%, σε σχέση με το ποσοστό του 38,3% των ανήλικων μη παραβατών⁵⁹. Τέλος αναφέρθηκε ότι η φροντίδα των παιδιών μπορεί να είναι ανεπαρκής ή αδιάφορη σε υλικό αλλά και συναισθηματικό επίπεδο, με την ύπαρξη στοιχείων όπως χαμηλό βιοτικό επίπεδο, σχολική παραίτηση και μίμηση παραβατικών συμπεριφορών γονέων. Συμπερασματικά, τονίζεται ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογένειες χωρίς αγάπη, στοργή και υποστήριξη είναι πιο πιθανόν να οδηγηθούν σε παραβατική δράση⁶⁰. Ακολουθώντας, ο τρόπος που διαπαιδαγωγείται ο ανήλικος απορρέει από τους γονείς, το υπόβαθρο τους, το χαρακτήρα τους αλλά και την επιλογή των τρόπων επίλυσης των προβλημάτων τους. Βέβαια, εδώ πρέπει να τονιστεί ότι και ο τρόπος διαμονής της οικογένειας ή του ανήλικου ξεχωριστά επηρεάζει τη κοινωνικοποίηση αυτή. Έτσι, το μέγαλωμα ενός ανήλικου σε κάποιο ίδρυμα και η απομάκρυνση από τους γονείς αξιολογούνται ως σημαντικά. Τέλος, η διαβίωση του ανήλικου ή της οικογένειας σε γειτονιές όπου κυριαρχεί η ανομοιογένεια και η αποδιοργάνωση δεν είναι άνευ σημασίας. Σε διεθνείς έρευνες αναφέρεται ότι περιοχές όπου διαβιούν οικογένειες με χαμηλό κοινωνικό και οικονομικό status, ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος είναι μειωμένος και συνάμα υπάρχει αύξηση παραβατικότητας ανηλίκων⁶¹.

⁵⁸ Κουράκης, Ν. (1999). *Ανήλικοι Παραβατικοί και Κοινωνία. Μελέτη των θεμελιωδών αξίες, θεσμοί και ανήλικοι παραβάτες στην Ελλάδα*. Αθήνα- Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ. 65- επ..

⁵⁹ Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.160-επ.

⁶⁰ Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 163-επ.

⁶¹ Bares,C.B., Delva,J., Grogan-Kaylor,A. & Andrade,F. (2011) *Personality and Parenting Process Associated with Problem Behaviors: A Study of Adolescents in Santiago, Chile*: Social Work Research. Vol. 35, No. 4, σ. 227-240.

Ταυτόχρονα, στις εγκληματολογικές θεωρίες και ιδιαίτερα στο πλαίσιο της θυματολογίας, υπογραμμίζεται η συσχέτιση προβληματικών καταστάσεων, όπως κακοποίηση και παραμέληση στην οικογένεια (ενδοοικογενειακή βία) με τη (πρώιμη) παραβατικότητα, όπου ο ανήλικος στη παιδική ή στη εφηβική ηλικία είναι είτε δράστης είτε θύμα. Ερευνητικά στοιχεία⁶² υποδηλώνουν ότι οι ανήλικοι, που τελούν υπό καθεστώς δικαστικής απόφασης, όπου αναλαμβάνει την ευθύνη τους το κράτος λόγω ύπαρξης ενδείξεων κακοποίησης και (ή) παραμέλησης (dependency status) από τους γονείς, διατρέχουν συνήθως μεγαλύτερο κίνδυνο εμπλοκής με το Σύστημα απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης ως παραβάτες και συνάμα εμφανίζουν ζητήματα ψυχικής υγείας, χρήση απαγορευμένων ουσιών και σχολικής αποτυχίας⁶³. Έτσι, ανήλικοι που έχουν κακοποιηθεί εμφανίζουν, συνήθως, διάφορα ζητήματα ειδικά κατά την εφηβεία, όπως σχολικές αποτυχίες, χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ, συναισθηματικές διακυμάνσεις και εν τέλει παραβατικότητα⁶⁴. Όπως συμπεραίνεται, οι ανήλικοι που παραπέμπονται σε προνοιακούς κρατικούς θεσμούς, εξαιτίας κακοποίησης ή παραμέλησης, παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό, να υιοθετήσουν παραβατική συμπεριφορά⁶⁵, ενώ παράλληλα η προγενέστερη θυματοποίηση τους πολλές φορές «προδικάζει», εξίσου αυξημένες πιθανότητες διάπραξης βίαιων και σοβαρών αδικημάτων, σε σχέση με έναν ανήλικο που δεν έχει κακοποιηθεί⁶⁶. Ως συνέπεια των ανωτέρω, σε σχέση με τη βίαιη

⁶² Ζαραφώνιτου, Χ., Ανίτση, Ε., Κοντοπούλου, Ε., Πανάγος, Κ. & Λεμπέση, Μ. (2019). Εμπειρικά δεδομένα για την υποτροπή στο πλαίσιο του Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ για την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων: Παράγοντες «διακινδύνευσης» κατά την ανηλικότητα. Πρακτικά 2ου Ετήσιου Τακτικού Συνεδρίου Επανόδου, με θέμα: *Η κοινωνική επανένταξη ανηλίκων και νεαρών παραβατών*. Εκδόσεις Διόνικος, σ.σ. 99- 102.

⁶³ Jonson M. – Barth, R. (2000), *From maltreatment to juvenile incarceration: Uncovering the role of child welfare services*, *Child Abuse and Neglect*, 24, σ. 505-520.

⁶⁴ Αγάθωνος Ε. – Γεωργοπούλου (2004), «Κακοποίηση-παραμέληση του παιδιού και παραβατικότητα: Συγκοινωνούνται δοχεία;» στο Φ. Μόττη – Στεφανίδη (επιμ.) *Κακοποίηση του Παιδιού και Νεανική Βία, ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ*, 11,2, 2004, σ. 141-161.

⁶⁵ Ζαραφώνιτου, Χ., Ανίτση, Ε., Κοντοπούλου, Ε., Πανάγος, Κ. & Λεμπέση, Μ. (2019). Εμπειρικά δεδομένα για την υποτροπή στο πλαίσιο του Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ για την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων: Παράγοντες «διακινδύνευσης» κατά την ανηλικότητα. Πρακτικά 2ου Ετήσιου Τακτικού Συνεδρίου Επανόδου, με θέμα: *Η κοινωνική επανένταξη ανηλίκων και νεαρών παραβατών*. Εκδόσεις Διόνικος, σ.σ. 93- επ..

⁶⁶ Ζαγούρα, Π. Ν. / Κρανιδιώτη Μ. Π. «Ανήλικος θύμα και δράστης: Η «συστημική διασταύρωση» για τους ανηλίκους μέσα από τη μελέτη μιας ατομικής περίπτωσης (Case Study)» Ανάκτηση από: Ανήλικος

παραβατικότητα ανηλίκων, βάση της θεωρίας της κοινωνικής μάθησης του Bandura⁶⁷, τονίζεται ότι οι ανήλικοι μαθαίνουν από τους σημαντικούς άλλους (γονείς), μέσω της παρατήρησης ή των άμεσων εμπειριών, να αντιδρούν βίαια μέσω εκφράσεων επιθετικότητας ή απολαμβάνοντας κάποιας αμοιβής για τη βίαιη συμπεριφοράς τους⁶⁸. Ένας βίαιος ανήλικος που μπορεί να αισθάνεται αισθήματα ματαίωσης ή να αναμένει οφέλη (οικονομικά ή ψυχολογικά), θεωρώντας πάντα ότι η επιθετικότητα αυτή είναι δικαιολογημένη. Συμπερασματικά, η οικογένεια, είναι δυνατόν να γίνει χώρος εκμάθησης «νομιμοποιημένων» βίαιων και παραβατικών συμπεριφορών, μέσω της δημιουργίας καταστάσεων που ευνοούν μία σχέση αιτιακή μεταξύ πρότερης θυματοποίησης και μελλοντικής παραβατικής συμπεριφοράς.

Εν κατακλείδι, η εσφαλμένη κοινωνικοποίηση ή η κακοποίηση ή η παραμέληση από την οικογένεια, χωρίς εσωτερίκευση αξιών ή αντίθετα με εσωτερίκευση διαφορικών αξιών, τοποθετεί τον ανήλικο στη κοινωνία χωρίς αξίες και δεξιότητες που μετέπειτα θα μπορούσαν να εξελιχθούν στο σχολείο που θα αναφερθεί στη συνέχεια.

- *Σχολείο*

Το σχολείο είναι και αυτό ένας από τους βασικούς φορείς κοινωνικοποίησης των ανηλίκων. Σχετικά με το θεσμό του σχολείου αναφέρονται αδυναμίες στο εκπαιδευτικό σύστημα, ελλείψεις στη διδακτική διαδικασία και έλλειψη απαραίτητης έμφασης στη καλλιέργεια σεβασμού στους θεσμούς, στις αξίες, στους κανόνες, στη κριτική σκέψη και στη δημιουργικότητα του εκάστοτε μαθητή, μέσω της ανάπτυξης των ξεχωριστών του ικανοτήτων⁶⁹. Επίσης, η απουσία ή μη επαρκή πλήρωση θέσεων ειδικών επαγγελματιών στα σχολεία, όπως κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι, δεν βοηθά στην εν τη γενέσει επίλυση των προβλημάτων και των συγκρούσεων, που πάντα θα ανακύπτουν. Πρέπει να σημειωθεί ότι στις κοινωνίες ειδικά του Δυτικού

θύμα και δράστης: Η «συστημική διασταύρωση» για τους ανηλίκους μέσα από τη μελέτη μιας ατομικής περίπτωσης (Case Study) - Crime in Crisis (crime-in-crisis.com)

⁶⁷ Η οποία ανήκει στις θεωρίες της συμπεριφοράς.

⁶⁸ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.108.

⁶⁹ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.198-211.

κόσμου, η μετάβαση στην ενηλικιότητα εμπεριέχει δύο παραμέτρους. Πρώτον, ότι η εφηβεία ξεκινά σε μικρότερη ηλικία και δεύτερον ότι είναι παρατεταμένη λόγω της πολυετούς εκπαίδευσης. Έτσι, υπάρχει οργανωτικός διαχωρισμός στη κοινωνία μεταξύ εκπαίδευσης και εργασίας, χωρίζοντας σε ηλικιακό αλλά και επίπεδο απασχόλησης τους ενήλικους και τα παιδιά, έχοντας ως επακόλουθο την αύξηση της επιρροής του σχολείου αλλά και των συνομηλίκων όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια, δημιουργώντας ακολούθως αξιακό χάσμα σε σχέση με τους ενήλικους⁷⁰. Επίσης, αρκετές έρευνες υποδεικνύουν ότι διάφορα σχολικά προβλήματα όπως η σχολική αποτυχία⁷¹, η απροσαρμοστικότητα⁷² και η απουσία ενδιαφέροντος και κινήτρων⁷³ στην εκπαίδευση συνδέονται με την εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών⁷⁴. Ταυτόχρονα, πρέπει κριτικά να αναφερθεί ότι η σχολική αποτυχία και η έλλειψη ενδιαφέροντος μπορεί να εδράζει στο ότι οι ανήλικοι δεν μπορούν πετύχουν τους πολιτισμικά διαμορφωμένους στόχους που υπάρχουν στο σχολείο⁷⁵ με νόμιμα μέσα, ενώ ταυτόχρονα τιμωρούνται και αποβάλλονται⁷⁶ για τις διαφορικές ή αποκλίνουσες συμπεριφορές τους. Στη συνέχεια, λειτουργώντας αμυντικά, είτε απορρίπτουν είτε αντικαθιστούν τους στόχους αυτούς με άλλους διαφορετικούς. Ακολούθως, τονίζεται ότι, πιθανόν, λόγω των στόχων αυτών και λόγω της διαφοροποίηση των καθηγητών και του εκπαιδευτικού συστήματος και της τοποθέτηση της ετικέτας (labeling theory⁷⁷) του καλού ή του κακού μαθητή, δημιουργείται στον «κακό» μαθητή μια αποδοχή της αρνητικής ταυτότητας που του αποδίδεται, η οποία εν τέλει προκαλεί ή

⁷⁰ Cole M., Cole, S. R. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών*, Γ' τόμος. Αθήνα: Τυπωθήτω.

⁷¹ Glueck S. & Glueck E. (1950). *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge: Harvard University Press.

⁷² Η έρευνα των Κουράκη Ν.Ε., Ζαγούρα Π. και Γαλανού Μ. για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών λυκείου σε σχολεία των Αθηνών σημειώνει ότι οι ανήλικοι παραβάτες αναφέρουν σε μεγαλύτερο βαθμό μια «όχι τόσο καλή» ή και «καθόλου καλή» μαθητική επίδοση, προβλήματα με τους καθηγητές και αισθήματα απaréσκειας για το σχολείο, σε σχέση με τον μέσο μαθητικό πληθυσμό. Στο: Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2004), Έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών λυκείου σε σχολεία των Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 461-474.

⁷³ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2004), Έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών λυκείου σε σχολεία των Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 461-474.

⁷⁴ Hirschi, T. (2002). *Causes of Delinquency*. Berkley-Los Angeles: Univ. of California Press.

⁷⁵ Στόχοι όπως καλές σχολικές επιδόσεις, καλό παιδί κτλπ..

⁷⁶ Glueck, S. & Glueck, E. (1950). *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge: Harvard University Press.

⁷⁷ Tannenbaum F. (1938). *Crime and the Community*. Boston: Ginn.

τουλάχιστον διευκολύνει την εκπλήρωση μιας αυτό-εκπληρωμένης προφητείας⁷⁸, μέσω της παρέκκλισης ή παραβατικής συμπεριφοράς, βάσει της ταυτότητας που του έχει αποδοθεί⁷⁹. Έτσι, αναφέρεται από τους Glueck & Glueck⁸⁰, ότι όταν ο ανήλικος αποτυγχάνει αλληπάλληλα, υπάρχει έλλειψη ενδιαφέροντος για το σχολείο, ως συνέπεια των αποτυχιών που έχει βιώσει⁸¹.

- *Παρέες ομηλίκων*

Η συναναστροφή με παρέες ομηλίκων αποτελεί και αυτή σημαντικό παράγοντα κοινωνικοποίησης, ιδιαίτερα όσο ο ανήλικος διανύει την εφηβική ηλικία. Αυτό διότι, πλάι σε αυτούς οι έφηβοι νιώθουν το αίσθημα του «ανήκειν» και συνάμα καλλιεργούν αυτοεκτίμηση, αλληλεγγύη, ασφάλεια και αποδοχή. Ο συνδετικός κρίκος που ενώνει τον ανήλικο με τα μέλη της παρέας είναι συνήθως η κοινή ιδεολογία και οι κοινοί τρόποι ψυχαγωγίας⁸². Έτσι, ειδικά στην εφηβική ηλικία οι «σημαντικοί άλλοι» αλλάζουν πρόσωπο και γίνονται τα μέλη από τις παρέες ομηλίκων, όπου η συχνότητα επικοινωνίας είναι καθημερινή και άμεση⁸³.

Ακολούθως, μέσω αυτού του συγχρωτισμού, ο ανήλικος είναι δυνατόν να εμπλακεί σε παρέες με ομαδική σχολική απόσυρση και κακή σχολική απόδοση, όπου οι τρόποι ψυχαγωγίας αλλάζουν και μετατρέπονται σε ευκαιρίες για παραβατική δραστηριότητα⁸⁴. Σχετικά με το μέγεθος της παρέας, σε έρευνα των Κουράκη Ν.Ε.,

⁷⁸ Κοντοπούλου Ε. (2015). «Ο ποινικός στιγματισμός του ανηλίκου και η επίδρασή του στη δευτερογενή παρέκκλιση», στη σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες/Criminological Studies, Τεύχος 2, (Χ. Ζαραφονίτου, Δ/ση Εκδ.), Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ», Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα: εκδ. Διώνικος (δίγλωσση έκδοση), σ.26-επ.

⁷⁹ Lemert E.M. (1951). *Social Pathology*. New York: McGraw-Hill.

⁸⁰ Glueck, S. & Glueck, E. (1950). *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge: Harvard University Press.

⁸¹ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.68-80.

⁸² Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2004), Έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών λυκείου σε σχολεία των Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 461-474.

⁸³ Το ίδιο.

⁸⁴ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2004), Έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών λυκείου σε σχολεία των Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 461-474.

Ζαγούρα Π. και Γαλανού Μ. σημειώνεται ότι η παρέα του μέσου μαθητή αποτελείται συνήθως από οκτώ (8) άτομα, ενώ η παρέα του ανήλικου παραβάτη αποτελείται συνήθως από πέντε έως έξι άτομα (5-6)⁸⁵. Στην ίδια έρευνα αναφέρεται ότι οι παρέες των ανήλικων παραβατών απαρτίζονται συνήθως από ανήλικους του ίδιου φύλου, τους οποίους γνωρίζουν στο σχολείο⁸⁶. Βέβαια, αρκετές φορές υπάρχουν σε αυτές άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ή άτομα που έχουν διακόψει τη σχολική φοίτηση⁸⁷.

Έτσι, πιθανό αποτέλεσμα αυτών των «παραβατικών» επαφών είναι η εμπλοκή των ανηλίκων σε ποινικά αδικήματα, συνήθως ομαδικής μορφής και η απόκτηση μιας ομαδικής αρνητικής ταυτότητας, μέσω του σχηματισμού παραβατικών ομάδων με στόχο είτε αντισυμβατικές πράξεις (π.χ. χρήση ναρκωτικών) είτε βίαια ποινικά αδικήματα (π.χ. ληστείες και συμπλοκές)⁸⁸. Αυτό πραγματοποιείται, καθώς αδυνατούν να αποκτήσουν μια θετικά αποδεκτή από την ευρύτερη κοινωνία ταυτότητα, βάση των καλών σχολικών επιδόσεων. Επομένως, αναζητούν τη διαφορική ταυτότητα στις παρέες. Μέσω αυτής της εικόνας προστατεύονται από την κοινωνία, που την θεωρούν πια εχθρό (αφού ούτε ενσωματώθηκαν πλήρως σε αυτή μέσω της οικογένειας και του σχολείου αλλά ούτε τους βοήθησε), αφού τους έχει τοποθετήσει, όπως αναφέρθηκε, την ετικέτα του «ανήλικου παραβάτη». Αυτό βέβαια αναφέρεται και ως αποτέλεσμα της προσπάθειας βίωσης νέων συναρπαστικών εμπειριών και της προσπάθειας αναζήτησης της περιπέτειας⁸⁹. Έτσι, γίνεται ξεκάθαρο ειδικά, στις μορφές παραβατικότητας που είναι συχνές στους ανήλικους και έχουν σχέση με τις παρέες σε επίπεδο ομαδικής παραβατικής δράσης ή μιας άτυπης «συμμορίας⁹⁰», αυτό που αναφέρεται συχνά από τους ερευνητές, ότι η παραβατικότητα ανηλίκων ξεκινά συνήθως ως ομαδική δραστηριότητα. Ειδικότερα,

⁸⁵ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2004), Έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών λυκείου σε σχολεία των Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 461-474.

⁸⁶ Το ίδιο.

⁸⁷ Το ίδιο.

⁸⁸ Το ίδιο.

⁸⁹ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.137-139,154

⁹⁰ Δεν γίνεται λόγος για συμμορίες ανηλίκων διότι στις παραβατικές ομάδες ανηλίκων δεν υπάρχουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία των συμμοριών όπως ιεραρχική δομή, παρουσία αρχηγού, ονομασία, μεγάλη διάρκεια δράσης, ορισμένο γεωγραφικό χώρο, κανόνες κ.α.

για την τεκμηρίωση των ανωτέρω, στην έρευνα των Shaw και Mc Kay⁹¹ αναφέρθηκε ότι περισσότερο από το 80% των συλληφθέντων ανηλίκων είχαν ομαδική παραβατική δράση, ενώ στη μελέτη των Glueck & Glueck⁹², το 98% των ανηλίκων παραβατών είχαν επίσης παρέες ανηλίκων παραβατών, έναντι ενός ποσοστού 7% των ανήλικων μη παραβατών, που βρίσκονταν σε παραβατικές παρέες ομηλίκων. Αυτό επιβεβαιώνει συνάμα τη θεωρία του Sutherland, που θα αναφερθεί παρακάτω, περί διαφορικού συγχρωτισμού. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι δεν είναι αναγκαίος μόνο ο συγχρωτισμός μεταξύ ανηλίκων, αλλά επιζητείται και κάποια δεκτικότητα από τον ανήλικο για τη συμπεριφορά αυτή⁹³. Έτσι, καταδεικνύεται ότι οι παρέες ομηλίκων ενέχουν σημαντικό ρόλο σε σχέση με την πιθανή εκδήλωση παρεκκλίνουσας ή παραβατικής συμπεριφοράς, λόγω της απόκτησης μιας διαφορετικής αντίληψης περί αποδοχής και δύναμης από τους ανήλικους, η οποία πηγάζει από την ιδιόρρυθμη πολλές φορές υποκουλτούρα της ομάδας.

- *Ευρύτερη κοινωνία*

Η παραβατικότητα ανηλίκων αναφέρεται ότι συσχετίζεται ακόμα και με την ευρύτερη κοινωνία και τις αξίες που επικρατούν, ως απότοκο κοινωνικών αλλαγών και διάφορων δυσλειτουργιών των θεσμών⁹⁴. Αυτό διότι όπως αναφέρθηκε, μέσω των θεσμών, τα άτομα κοινωνικοποιούνται αλλά και ταυτόχρονα τους ασκείται άτυπος και τυπικός κοινωνικός έλεγχος.

Αρχικά, είναι σύνηθες ότι όταν επικρατεί μια γενικότερη ηθική χαλάρωση μαζί με μια ευρύτερη αδιαφορία, το υποκείμενο νοιάζεται μόνο για το ατομικό του καλό και συμφέρον. Συνακόλουθα αυτού, όταν στην κοινωνία δεν υπάρχει έμφαση στην εσωτερίκευση αξιών και κανόνων, οι αξίες και οι κανόνες «υποκειμενοποιούνται»,

⁹¹ Shaw C.R., McKay H.D. (1942). *Juvenile Delinquency and urban areas*, rev.ed. 1969.Chicago: University of Chicago Press.

⁹² Glueck, S. & Glueck, E. (1950). *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge: Harvard University Press.

⁹³ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.68-80.

⁹⁴ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας,, σ.185-222.

περιορίζεται ο ρόλος της κοινωνίας και διαβιβάζεται σιωπηρά η εκμάθηση αυτών στα διάφορα περιβάλλοντα, όπου διαβιούν οι ανήλικοι, όπου συχνά είναι ιδιαίτερα. Αυτό βέβαια, μπορεί να συνδεθεί με τη θεωρία του ελέγχου του Hirschi⁹⁵, όπου η αφοσίωση σε πρόσωπα αναφοράς (π.χ. γονείς, δάσκαλοι, φίλοι) τα οποία θεωρούνται άξια σεβασμού, αποτελεί βασική συνισταμένη της κοινωνικής τους συνείδησης και του σεβασμού στους νόμους και τις αξίες της κοινωνίας. Σε συγκεκριισμό φυσικά με τη δέσμευση από κοινωνικά αναγνωρισμένους στόχους, τη συμμετοχή σε συμβατικές δραστηριότητες και την αποδοχή των κοινωνικών κανόνων.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι το οικονομικό επίπεδο μίας χώρας, μιας πόλης ή μιας περιοχής, η οικονομική κρίση, η φτώχεια και η ανεργία συγκαταλέγονται στα στοιχεία της κοινωνίας που παράγουν παράγοντες διακινδύνευσης σε σχέση με τη παραβατικότητα ανηλίκων. Φυσικά, έχει τονιστεί από πολλούς ερευνητές στο παρελθόν ότι η φτώχεια από μόνη της δεν προκαλεί παραβατικότητα, παρά μόνο επιδρά, ίσως, έμμεσα στη καλλιέργεια ενός κλίματος αβεβαιότητας, ανασφάλειας και αστάθειας⁹⁶. Διότι όπως αναφέρεται, οι δείκτες της φτώχειας και της εγκληματικότητας δεν είναι αλληλένδετοι. Ενώ, μπορεί να αποδοθεί μόνο κάποιος συσχετισμός της παραβατικότητας με τον κοινωνικό αποκλεισμό, ως απότοκο της φτώχειας που παράγει ευαλωτότητα,⁹⁷. Ειδικότερα σε σχέση με τους ανήλικους, η κακή οικονομική κατάσταση της οικογένειας, σε συνδυασμό με τις αξίες της εποχής μας, όπου η κατοχή πολλών νέων καταναλωτικών (ακριβών) αγαθών είναι επιθυμητή, παράγει κοινωνική και οικονομική ανασφάλεια και ακολούθως πολλαπλάσιες ευκαιρίες διάπραξης ποινικών αδικημάτων, ειδικά κατά της ιδιοκτησίας⁹⁸. Έτσι, από μόνοι τους οι οικονομικοί παράγοντες στη κοινωνία δεν μπορούν να αποτελέσουν εξηγητικούς παράγοντες αλλά χρειάζονται και άλλοι παράγοντες όπως π.χ. ένα

⁹⁵ Λαμπροπούλου, Ε. (2020) *Νεανική παραβατικότητα και μηχανισμοί πρόληψης*, Πρακτικά Συνεδρίου, Έλληνες εγκληματολόγοι από την Ελλάδα και το εξωτερικό συνομιλούν για την πρόληψη του εγκλήματος, Εγκληματολογία, Νομική Βιβλιοθήκη, Ανάκτηση από: EGKLHMA_2020.pdf (hscriminology.gr).

⁹⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.95-97.

⁹⁷ Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.133-146.

⁹⁸ Cohen L. & Felson M.,(1979). «Social change and crime rate trends: A routine activity approach», *American Sociological Review*, 44, σ. 588-608.

κοινωνικά αποδιοργανωμένο κοινωνικό περιβάλλον ή περιβάλλον διαβίωσης, όπως θα αναφερθεί παρακάτω.

Συμπερασματικά, σε σχέση με τη κοινωνικοποίηση και τους θεσμούς, οι ανήλικοι που έχουν χαλαρές σχέσεις με τους γονείς, το σχολείο και τη κοινωνία και συνάμα αμφισβητούν την κοινά αποδεκτή κοινωνική συμπεριφορά μαζί με τις αξίες της κοινωνίας, έχουν περισσότερες πιθανότητες να εμπλακούν στη παραβατική δράση⁹⁹.

1.1.2. Κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες

Αρχικά πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι εγκληματολογικές θεωρίες σε σχέση με τους κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες και τη παραβατικότητα ανηλίκων είναι αδύνατον να αποτελέσουν ένα καθολικό εξηγητικό πλαίσιο. Αυτό διότι η παραβατικότητα εμπεριέχει ένα ευρύ πλαίσιο συμπεριφορών, όπου οι ανήλικοι δεν στρέφονται ούτε τυχαία, ούτε ανεξήγητα, ούτε με την ίδια ένταση κάθε φορά. Έτσι, εκτός της κοινωνικοποίησης και των θεσμών που αναφέρθηκαν ανωτέρω, τα αίτια της παραβατικότητας ανηλίκων μπορούν να ανακαλυφτούν συνάμα σε πολλές εγκληματολογικές θεωρίες που δίνουν τη προσοχή τους σε πολιτισμικούς και κοινωνικούς παράγοντες που επιδρούν στον ανήλικο.

Ακολούθως, θα αναφερθούν εγκληματολογικές θεωρίες, οι οποίες προσεγγίζουν την παραβατικότητα ανηλίκων μέσα από πολιτισμικούς παράγοντες, τονίζοντας συνάμα την πολιτιστική διαφορετικότητα και ανομοιογένεια. Πάντα μέσω της επίδρασης του κοινωνικού και αστικού περιβάλλοντος. Επομένως, το φαινόμενο της παραβατικότητας μπορεί να προσεγγιστεί μέσω της μελέτης της κοινωνικής συμπεριφοράς του ανήλικου. Ενός ανήλικου που εν τέλει διαμορφώνεται ως πολιτισμικά διαφορετικό υποκείμενο με μια διαφορική και περιθωριακή προσωπικότητα, λόγω της επίδρασης του περιβάλλοντος που διαβιεί, το οποίο περιέχει

⁹⁹ Ζαραφονίτου, Χ., Ανίτση, Ε., Κοντοπούλου, Ε., Πανάγος, Κ. & Λεμπέση, Μ. (2019). Εμπειρικά δεδομένα για την υποτροπή στο πλαίσιο του Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ για την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων: Παράγοντες «διακινδύνευσης» κατά την ανηλικότητα. Πρακτικά 2ου Ετήσιου Τακτικού Συνεδρίου Επανόδου, με θέμα: *Η κοινωνική επανένταξη ανηλίκων και νεαρών παραβατών*. Εκδόσεις Διόνικος, σ.σ. 69- 102.

περιβαλλοντικούς κοινωνικούς παράγοντες, που εν τέλει μετατρέπονται σε πολιτισμικούς, οι οποίοι τον καθορίζουν.

Ακόμη, θα αναφερθούν θεωρίες περί των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων και της σύνδεση τους με την υπερ-εκπροσώπηση αυτών στη παραβατικότητα ανηλίκων. Αυτές, όπως θα αναφερθεί και στη συνέχεια, ορίζουν ως αιτία είτε τη μη ισότιμη πρόσβαση αυτών στα νόμιμα μέσα επίτευξης κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών στόχων είτε την «επαναστατική» αντίδραση στο κυρίαρχο σύστημα αξιών, όπου έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός νέου διαφορετικού, που απορρίπτει τις μεσο-αστικές κοινωνικές αξίες και νόρμες.

Τέλος, θα τονιστεί ότι οι παρακάτω θεωρίες θεωρούν σημαντικό είτε το δομημένο περιβάλλον της πόλης και τη κοινωνική διάρθρωση, είτε τη κοινωνική δομή και τις διαδικασίες μάθησης. Βέβαια, όλες οι παρακάτω θεωρίες συνδέονται διαλεκτικά, (αλληλο)τροφοδοτώντας η μία την άλλη.

- Υπό-πολιτισμικές θεωρήσεις

Ο A. Cohen¹⁰⁰ βασιζόμενος στη θεωρία του Merton¹⁰¹, αναφέρθηκε στην παραβατικότητα ανηλίκων ως υπο-πολιτισμικό φαινόμενο, το οποίο συνήθως εκδηλώνεται ως ομαδική δραστηριότητα λόγω των στενών σχέσεων με τους ομηλίκους (συμμορίες) και των μη στενών με τις οικογένειες τους. Ειδικότερα, κυρίως αναφέρθηκε στις υποπολιτισμικές «ιδιαιτέρες» αξίες των ανηλίκων της εργατικής τάξης των κοινωνικοοικονομικά υποβαθμισμένων περιοχών¹⁰² σε αντίθεση (συγκρουόμενοι πολιτισμικά) με τις μεσο-αστικές αξίες και τις σχολικές απαιτήσεις¹⁰³, αλλά και στο σχηματισμό από αυτούς εγκληματικών συμμοριών¹⁰⁴. Αυτό αναφέρθηκε ότι πραγματοποιείται, ως απόρροια σύγκρουσης αξιών αλλά και λόγω της σχολικής μειονεξίας που νιώθουν. Έτσι σε σύνδεση με τη θεωρία του Merton, που θα αναφερθεί παρακάτω, τα περιορισμένα μέσα που έχουν στη διάθεση

¹⁰⁰ Cohen, A. (1955). *Delinquent Boys: The Culture of The Gang*, N. York: The Free Press, σ.25.

¹⁰¹ Αν και με αρκετές διαφοροποιήσεις.

¹⁰² Αξίες όπως ο άκρατος ανδρισμός, το θάρρος και η «μαγκιά».

¹⁰³ Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 151-επ.

¹⁰⁴ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*., Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.144-146.

τους, δεν καλύπτουν τους πολιτισμικά θεμιτούς κοινωνικούς στόχους και έτσι νιώθουν να «εξωθούνται» σε οργισμένες και βίαιες αντιδράσεις. Ο σκοπός της παραβατικής δράσης των ανηλίκων, αναφέρθηκε ότι δεν ήταν πάντα ωφελιμιστικός αλλά υπήρχαν και στοιχεία μηδενιστικά¹⁰⁵, όπου οι ανήλικοι ανέπτυσαν το δικό τους πολιτισμικό σύστημα αξιών, με το κύρος και την αναγνώριση από τους ομηλικούς να είναι το ζητούμενο. Έτσι, η παραβατικότητα ανηλίκων μέσω παραβατικών ομάδων ή συμμοριών από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα δημιουργούσε μια «παραβατική υποκουλτούρα»¹⁰⁶ που είχε ως στόχο την προσπάθεια εκμάθησης και εδραίωσης των δικών τους αξιών, ως μια κάποια συλλογική λύση στα προβλήματα τους.

- *Ανομία (anomie)*

Ο Durkheim με τον όρο ανομία αναφέρθηκε στην απουσία αλληλεγγύης, ελέγχου ή κανονικότητας στη κοινωνία. Βάση αυτού οι κοινωνικές (υπό)ομάδες που υπάρχουν στη κοινωνία, αναγνωρίζουν ότι δεν υπάρχει ικανοποίηση των αναγκών τους από τις υφιστάμενες κοινωνικές δομές της κοινωνίας, έχοντας ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αισθημάτων αποστέρησης και στη συνέχεια την αναζήτηση της επίτευξης των ιδιαίτερων συμφερόντων τους, ατομικά, χωρίς ενδιαφέρον για το κοινωνικό σύνολο¹⁰⁷. Αυτό αναφέρεται ότι έχει, φυσικά, συνέπειες στην παραβατικότητα ανηλίκων¹⁰⁸.

Βασισμένος σε αυτό ο Merton¹⁰⁹, στη δομική ανομία, υποστήριξε ότι αυτή αναπτύσσεται όταν υπάρχει ανισορροπία/δυσαρμονία μεταξύ των κοινωνικών κοινά

¹⁰⁵ Βανδαλισμοί, σύγκρουση με άλλες ομάδες κ.α..

¹⁰⁶ Η έννοια «υποκουλτούρα» αναφέρεται στον πολιτισμό που βρίσκεται μέσα στον πολιτισμό, δηλαδή στην κουλτούρα που βρίσκεται μέσα στην κουλτούρα, χωρίς να αναφέρεται αναγκαστικά στην ύπαρξη ενός υποδεέστερου πολιτισμού. Στη «παραβατική υποκουλτούρα» οι ανήλικοι συσπειρώνονται σε ομάδες και προσπαθούν να εδραιώσουν και να εφαρμόσουν τις δικές τους αξίες, έναντι των κυρίαρχων μεσοαστικών αξιών. Στο Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ. 145 & υποσημείωση 102 σ.143.

¹⁰⁷ Κοντοπούλου Ε. (2015). «Ο ποινικός στιγματισμός του ανηλίκου και η επίδρασή του στη δευτερογενή παρέκκλιση», στη σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες/Criminological Studies, Τεύχος 2, (Χ. Ζαραφονίτου, Δ/νη Εκδ.), Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ», Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα: εκδ. Διόνικος (δίγλωσση έκδοση), σ.17-επ.

¹⁰⁸ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.96.

¹⁰⁹ Metron, R.K. (1973). *The sociology of Science*. Chicago: The University of Chicago.

αποδεκτών στόχων και των περιορισμένων θεσμικών μέσων που προσφέρονται προς επίτευξη αυτών, σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες ή άτομα σε μια κοινωνία¹¹⁰. Όταν δεν μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι με νόμιμα μέσα, προβαίνουν σε μη νόμιμες ενέργειες. Κατά συνέπεια, επικρατεί μια κατάσταση ανομίας, όπου υπάρχει κλίμα αποδιοργάνωσης, όπου επικροτείται η παραβατικότητα. Ως εκ τούτου, υπάρχει σύγκρουση μεταξύ κοινωνικής και πολιτισμικής δομής (η οποία εξασφαλίζει τη κοινωνική ευταξία και την αποδοχή ενός κοινού συστήματος κανόνων και αξιών από τα μέλη της), δημιουργώντας ένταση στα υποκείμενα, τα οποία παραβαίνουν κανόνες που δεν πιστεύουν και δεν σέβονται πια, δημιουργώντας έτσι καταστάσεις ανομίας. Ειδικότερα, σε σχέση με τη παραβατικότητα ανηλίκων ο Merton εστίασε στα κίνητρα, τα οποία καθορίζονται από την ισχύουσα κοινωνική δομή, όπου υπάρχει αυτή η εξασθένηση των κανόνων και των αξιών. Έτσι η αξία των νόμιμων μέσων υποβαθμίζεται και χρησιμοποιούνται συνεχώς παράνομα, δίνοντας προτεραιότητα μόνο στο επιθυμητό ατομικό στόχο. Αυτή η προσέγγιση θεωρείται ως βάση για τις υπο-πολιτισμικές θεωρήσεις του A.Cohen που προαναφέρθηκε αλλά των Cloward & Ohlin που θα ακολουθήσουν.

- *Κοινωνική αποδιοργάνωση (social disorganization)*

Ο E. Sutherland, ο οποίος ανήκει θεωρητικά στο ρεύμα της Οικολογικής Σχολής του Chicago, αν και επηρεασμένος από τη θεωρία της συμβολικής διαντίδρασης του Mead αλλά και από τη θεωρία της μίμησης του Tarde, διατύπωσε τη θεωρία περί «διαφορικού συγχρωτισμού» συνδέοντας τη παραβατικότητα ανηλίκων με τους υποπολιτισμούς που δημιουργούνται στο αστικό περιβάλλον. Η θεωρία του εντάσσεται στη προσέγγιση περί της σημαντικότητας της διαντίδρασης με το περιβάλλον και ακολούθως το ρόλο που ενέχει αυτή στη συμπεριφορά των ατόμων. Έτσι, υιοθέτησε τη θεωρία περί μιμητικού χαρακτήρα των συμπεριφορών, αναφέροντας ότι η εγκληματική δράση μαθαίνεται και υιοθετείται στο πλαίσιο στενών κοινωνικών συναναστροφών¹¹¹.

Ειδικότερα, αυτή η κοινωνική διαδικασία κρίνεται σημαντική, διότι οι συμπεριφορές των ανηλίκων διαμορφώνονται μέσα από διαδικασίες αλληλεπίδρασης

¹¹⁰ Ζαραφονίτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 151-επ.

¹¹¹ Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg, σ. 254-256.

(μέσω της επικοινωνίας) στο πλαίσιο κλειστών ομάδων, ανάλογα με το είδος της κοινωνικής οργάνωσης. Η παραβατική δράση των ανήλικων μαθαίνεται σε πρωτογενείς ομάδες, ειδικά σε παρέες ομήλικων¹¹². Μέσω αυτού του συγχρωτισμού ουσιαστικά επιτυγχάνεται μια διαφορετική κοινωνικοποίηση σε αξίες, κανόνες και τεχνικές (περίπλοκες ή απλές) παραβατικές ή εγκληματικές. Επιπρόσθετα, η διαδικασία της εκμάθησης περιλαμβάνει εκμάθηση τεχνικών διάπραξης εγκλημάτων, τεχνικών εκλογίκευσης και επίκλησης κινήτρων των πράξεων αυτών αλλά και γενικά μιας αντίληψης ευνοϊκής απέναντι στη παραβατικότητα¹¹³. Συνακόλουθα, αναφέρεται ότι ταυτόχρονα είναι προϊόν εκμάθησης και η σπουδαιότητα του νοήματος που αποδίδεται στις παραβατικές πράξεις, ώστε να εξηγήσει τον τρόπο εκμάθησης και διάδοσης εκτός των τεχνικών αλλά και των ιδεών. Το άτομο μαθαίνει να ορίζει μια κατάσταση στα όρια της παράβασης, παρά στα όρια της συμμόρφωσης στους υπάρχοντες νόμους¹¹⁴, λόγω της έντονης συναναστροφής με εγκληματικά πρότυπα που λειτουργούν ως «μέντορες» εγκληματικής συμπεριφοράς. Έτσι πραγματώνεται ουσιαστικά ένας, εν δυνάμει, τρόπος οργάνωσης της συλλογικής ζωής των ανηλίκων, μια ακολουθητέα συμπεριφορά κοινή. Ουσιαστικά νιώθουν ότι ανήκουν σε ένα σύστημα διαφορετικό από το κοινά αποδεκτό. Μια διαφορεική κατά τον Sutherland κοινωνική οργάνωση (differential social organization).

Βέβαια, πρέπει να αναφερθεί ότι η συναναστροφή αυτή δεν είναι a priori μεγάλης διάρκειας. Είναι πιθανόν να διαφέρει σε διάρκεια, συχνότητα και ένταση. Αυτή ολοκληρώνεται μόνο όταν το υποκείμενο αναλαμβάνει τον εγκληματικό του ρόλο και όταν οι εγκληματικές επιρροές και συναναστροφές (εγκληματικά πρότυπα) είναι περισσότερες από τις μη εγκληματικές. Φυσικά, μερικά κοινωνικά περιβάλλοντα ενθαρρύνουν τη παραβατική συμπεριφορά ενώ άλλα όχι. Πρέπει να τονιστεί ότι η παράνομη δράση μαθαίνεται όπως ακριβώς η νόμιμη, έχοντας ως στόχο την εκπλήρωση των ίδιων αναγκών (συνήθως χρήματα και υλική ευμάρεια). Ενώ, όσο πιο νωρίς, συστηματικά, με μεγάλη ένταση και μακρά διάρκεια είναι οι επαφές του ανήλικου με περιβάλλοντα, όπου υπάρχει ανοχή ή ευφημισμός της παράβασης, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα εμφάνισης παραβατικής συμπεριφοράς¹¹⁵.

¹¹² Το ίδιο.

¹¹³ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.100.

¹¹⁴ Το ίδιο.

¹¹⁵ Το ίδιο.

- *Cloward & Ohlin*

Οι Cloward & Ohlin¹¹⁶, επηρεασμένοι τη θεωρία του Merton και τη θεωρία του Sutherland περί «διαφορικού συγχρωτισμού», μαζί με τη πολιτισμική μεταβίβαση των εγκληματικών ρόλων αλλά και από τα πορίσματα της Οικολογικής Σχολής του Σικάγο, ανέφεραν ότι το έγκλημα μαθαίνεται μέσω διαφορικών συναναστροφών που έχουν οι ανήλικοι, όταν εντασσόμενοι σε ομάδες, τηρούν διαφορεικά συστήματα πολιτισμικών αξιών¹¹⁷. Σε αντίθεση με τον Cohen, πίστευαν στους ωφελμιστικούς σκοπούς της παραβατικότητας¹¹⁸, όπως τα ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, όπου στόχος ήταν το κέρδος, μαζί με το κοινωνικό status και την εξουσία (υποκατάσταση της κοινωνικής τους θέσης). Έτσι και σε αυτή τη προσέγγιση¹¹⁹, κυριαρχεί ως σκοπός της παραβατικότητας, ειδικά των ανήλικων των κατώτερων στρωμάτων, η απόκτηση κέρδους με παράνομα μέσα, λόγω της μεγαλύτερης πρόσβασης σε παράνομες ευκαιρίες παρά σε νόμιμες¹²⁰. Ενώ, γεωγραφικά, οι ανήλικοι των κατώτερων στρωμάτων ζούσαν σε αστικές περιοχές, όπου το έδαφος ήταν πιο γόνιμο για την εκμάθηση εγκληματικών αξιών και δεξιοτήτων και για την επίτευξη των στόχων τους (πρόσβαση σε παράνομα μέσα). Τα νόμιμα διαθέσιμα μέσα (μέσω των δομών ευκαιριών), ήταν επί το πλείστον διαθέσιμα μόνο στους ανήλικους της μεσαίας τάξης. Έτσι, χρησιμοποιούνταν οι εκμαθημένες εγκληματικές συμπεριφορές που παρέχονταν από τους ενήλικους ή ανήλικους που συναναστρέφονταν και διέμεναν στην ίδια περιοχή¹²¹. Επιπρόσθετα, οι διαφορετικού τύπου εγκληματικές ευκαιρίες αλλά και η πρόσβαση σε παράνομα μέσα δρούσαν καθοριστικά σε σχέση με τη μορφή παρέκκλισης που θα ακολουθούσε ο ανήλικος.

¹¹⁶ Cloward, D., Ohlin, L. (1960). *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs*, N. York: The Free Press, σ. 146-επ.

¹¹⁷ Κοντοπούλου Ε. (2015). «Ο ποινικός στιγματισμός του ανηλίκου και η επίδρασή του στη δευτερογενή παρέκκλιση», στη σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες/Criminological Studies, Τεύχος 2, (Χ. Ζαραφωνίτου, Δ/νη Εκδ.), Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ», Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα: εκδ. Διώνικος (δίγλωσση έκδοση), σ.18-επ.

¹¹⁸ Το ίδιο.

¹¹⁹ Όπως και του Merton.

¹²⁰ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.148-151.

¹²¹ Κουράκης, Ν. (2013) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.148-151.

Η παραβατικότητα εξηγείται από τις άνω προσεγγίσεις, μέσω του τρόπου που το κοινωνικό περιβάλλον «μαθαίνει» στους ανήλικους τα εγκληματικά κίνητρα και τις τεχνικές διάπραξης αυτών¹²². Η παραβατικότητα ενθαρρύνεται και μαθαίνεται μέσω της κουλτούρας του περιβάλλοντος της κοινωνίας¹²³, ενώ υπάρχει μια συγκεκριμένη δομή και οργάνωση¹²⁴, με τις κοινές αξίες να έχουν σημαίνοντα ρόλο¹²⁵. Αυτό φυσικά γιγαντώνεται, όταν εμφανίζεται μια υποκουλτούρα που προσδίδει κοινωνικό status στους ανήλικους παραβάτες. Οι ανωτέρω «υποπολιτισμοί-υποκουλτούρες» είναι δυνατόν να αναφέρονται ως φαινόμενα ανομίας στο περιβάλλον και ιδιαίτερα στο αστικό δομημένο περιβάλλον των πόλεων.

1.2.Μορφές παραβατικότητας ανηλίκων

Η παραβατικότητα ανηλίκων διαφέρει ανά τα χρόνια τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Έτσι, υπάρχουν διαφοροποιήσεις στον αριθμό των ανηλίκων που συμμετέχουν, στην ηλικία έναρξης συμμετοχής αλλά και στις όψεις παραβατικότητας που κάθε φορά ανακύπτουν.

. Ποσοτικά χαρακτηριστικά

Αρχικά, ποσοτικά παρατηρείται, μέσω των στατιστικών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ότι υπάρχει μια συνολική αύξηση της παραβατικότητας ανηλίκων, τα προηγούμενα χρόνια, στην Ελληνική επικράτεια, αν και υπάρχουν αρκετές αυξομειώσεις. (βλ. πίνακα 1). Για παράδειγμα, οι φερόμενοι ως ανήλικοι δράστες στην ηλικιακή ομάδα των 13-17 ετών (έφηβοι), ενώ δεν υπάρχει σημαντική ποσοτική αύξηση, έχουν τη μεγαλύτερη εκπροσώπηση στη συνολική παραβατικότητα ανηλίκων, με συνεχόμενη

¹²² Morselli, C. Tremblay, P. and McCarthy, B.(2006). «Mentors and criminal achievement». February 2006, *Criminology*, 44(1), σ.17-43.

¹²³ Durkheim, E. (1982). *The Rules of Sociological Method*. New York: Free Press.

¹²⁴ Metron, R.K. (1973). *The sociology of Science*, Chicago: The University of Chicago.

¹²⁵ Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2007), *Methodology of educational research*. (Methodologia ekpedeutikis ereunas), Athens: Metaichmio.

ανοδική τάση. Ενώ, η ηλικιακή ομάδα των 7-12 ετών (παιδιά)¹²⁶ κινείται σε σταθερές τιμές, με ελαφρές αυξομειώσεις.

Πίνακας 1: Φερόμενοι ως ανήλικοι δράστες κατά ομάδες ηλικίας τα έτη 1980-2010 στην Ελλάδα.

ΕΤΟΣ	ΠΑΙΔΙΑ (ΕΤΗ 7 ΕΩΣ 12)	ΠΟΣΟΣΤΟ%	ΕΦΗΒΟΙ (ΕΤΗ 13 ΕΩΣ 17)	ΠΟΣΟΣΤΟ%	ΣΥΝΟΛΟ
1980	191	0,1	8.386	2,8	303.113
1981	220	0,1	8.574	2,7	317.492
1982	257	0,1	12.015	3,5	340.356
1983	182	0	13.588	3,4	398.953
1984	373	0,1	11.984	3,4	352.125
1985	206	0,1	11.250	4	279.322
1986	162	0,1	10.611	3,8	278.932
1987	128	0	10.217	3,6	285.018
1988	196	0,1	8.864	3,1	289.290
1989	177	0,1	8.308	3,1	265.096
1990	366	0,1	14.932	4,8	309.193
1991	307	0,1	18.228	5,5	330.660
1992	316	0,1	20.016	5,6	356.726
1993	401	0,1	18.481	5,6	330.456
1994	347	0,1	16.183	5,9	272.427
1995	355	0,1	16.706	6	277.914
1996	369	0,1	17.571	6	295.268
1997	644	0,2	19.955	6,3	316.117
1998	518	0,2	19.869	6,1	328.196
1999	479	0,1	21.355	6,5	328.423
2000	541	0,2	22.831	6,9	328.874
2001	513	0,1	24.736	6,2	396.858
2002	437	0,1	24.501	5,9	417.590
2003	308	0,1	21.295	5,5	385.968
2004	163	0	22.666	6,2	363.174
2005	258	0,1	24.733	6	410.990
2006	317	0,1	24.951	6	415.042
2007	514	0,1	22.108	6,1	364.938
2008	1.119	0,3	21.361	5,8	365.361
2009	1.002	0,3	18.194	5,7	320.058
2010	412	0,2	12.023	4,8	252.094

Πηγή: Κουράκης, Ν. (2013) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*, Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας. Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από ΕΛ.ΣΤΑΤ. Στατιστική της Δικαιοσύνης. Πίνακας Β:3 της Στατιστικής των αδικημάτων, Πίνακας 31 της στατιστικής Επετηρίδας της Ελληνικής Αστυνομίας.

¹²⁶ Σύμφωνα με τη προϊσχύουσα νομοθεσία, υπήρχε ονομαστική διάκριση των ηλικιακών ομάδων των ανηλίκων, σε παιδιά και εφήβους. Έτσι οι ανήλικοι ηλικίας 7 έως 12 ετών αναφέρονταν ως παιδιά και οι ανήλικοι ηλικίας 13 έως 17 ετών αναφέρονταν ως έφηβοι. Αυτή η διάκριση καταργήθηκε με τον Ν.3189/2003.

Συμπληρωματικά, στη μελέτη του Ν. Κουράκη σε σχέση με την ένδικη παραβατικότητα ανηλίκων κατά την περίοδο 1983 έως 1996¹²⁷, για τα ποινικά αδικήματα που ήλθαν εις γνώση της Εισαγγελίας Ανηλίκων, διαπιστώθηκε ότι ο συνολικός αριθμός των αδικημάτων, ανά έτος, ήταν σχετικά περιορισμένος, δεν υπήρχαν ιδιαίτερες διακυμάνσεις στον αριθμό αυτών ανά έτος¹²⁸ και δεν υπήρχε μεγάλη εκπροσώπηση των ανηλίκων στα σοβαρά ποινικά αδικήματα. Επιπροσθέτως, στα πορίσματα παρατηρήθηκε ότι, η πλειοψηφία των ανήλικων παραβατών με ομαδική δράση ανά τα έτη, ήταν αγόρια σε ποσοστό περίπου 90% και ηλικίας 16 ετών¹²⁹, σε ποσοστό 44,5% εξ αυτών¹³⁰.

Ανάλογα πορίσματα ανέφερε στην έρευνα του, ο Κ. Κοσμάτος¹³¹ σε σχέση με τα επόμενα χρόνια, για τη δήλη παραβατικότητα ανηλίκων, όπως διαφαίνεται στον Πίνακα 2. Αρχικά παρατηρήθηκε ότι υπήρξε μείωση παραβατικότητας στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών (7 έως 12 ετών), ειδικά στα έτη 2013-2019 σε σχέση με το έτος 2012, ενώ αντιθέτως υπήρξε αύξηση της τάξης του 60% από το έτος 2012 στο έτος 2013, στην ηλικιακή ομάδα των εφήβων (13 έως 17 ετών). Αυτή η αυξητική τάση βέβαια στην συνέχεια μειώθηκε κατά 20% τα έτη 2014-2015. Τέλος, από το έτος 2016 ξεκίνησε πάλι η αυξητική τάση, με το 2019 να έχει τη μεγαλύτερη εξ' αυτών. Ακολούθως, και εδώ διαφαίνεται η ποσοτική αυξομείωση της παραβατικότητας ανηλίκων ανά τα χρόνια αλλά και η ολοένα μεγαλύτερη συμμετοχή της ηλικιακής ομάδας των εφήβων.

¹²⁷ Τελευταίο έτος όπου δημοσιεύτηκαν στοιχεία από την ΕΣΥΕ.

¹²⁸ Σχηματίζοντας έτσι μια σχετική σταθερότητα και θυμίζοντας το νόμο περί σχετικής σταθερότητας των αδικημάτων.

¹²⁹ Η υπερεκπροσώπηση ανηλίκων στην ηλικία των 16 ετών αλλά και το ότι ήταν κυρίως αγόρια παραβάτες αναφέρεται και σε νεότερη έρευνα του Ν. Κουράκη σχετικά με την συμμετοχή ανηλίκων σε παραβατικές ομάδες. (Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218).

¹³⁰ Κουράκης, Ν. (2013) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*, Δεύτερη έκδοση. Αθήνα- Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, σ.283-επ..

¹³¹ Κοσμάτος, Κ. (2020). *Δίκαιο Ανηλίκων- Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.275-301.

Πίνακας 2: Δήλη εγκληματικότητα/ Γνωστοί δράστες εγκλημάτων κατά ηλικία στην Ελλάδα.

Ηλικία δράστη	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Μέση ετήσια μεταβολή 2012-2019
Παιδιά (7 έως 12)	753	326	319	272	554	368	359	370	-9,7%
Έφηβοι (13 έως 17)	3272	5442	4330	4321	5616	5847	6038	6462	10,2%

Πηγή: Κοσμάτος, Κ. (2020). *Δίκαιο Ανηλίκων- Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστικής Επετηρίδας της Ελληνικής Αστυνομίας, Πίνακας Β:3 της Στατιστικής των αδικημάτων, Πίνακας 31. Συγκεντρωτικά είναι στη σελίδα της ΕΛ.ΣΤΑΤ

- *Ποιοτικά χαρακτηριστικά*

Αρχικά, σχετικά με το είδος των ποινικών αδικημάτων, αναφέρεται ότι υπάρχει ένα μικρό φάσμα εγκλημάτων που διαπράττονται κυρίως από ανήλικους. Ενώ, οι ανήλικοι τελούν πιο ορατά και πιο «εύκολα» στο σχεδιασμό ποινικά αδικήματα¹³² σε σχέση με τους ενήλικους¹³³, χωρίς να λείπει και η συμμετοχή τους σε πιο οργανωμένες και βίαιες μορφές τα τελευταία χρόνια.

Η αύξηση της παραβατικότητας ανηλίκων και στις δυο μελέτες που αναφέρθηκαν στα ποσοτικά χαρακτηριστικά, παρατηρείται κυρίως σε σχέση με τις παραβάσεις Κ.Ο.Κ. και τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, ειδικότερα τις απλές κλοπές. Βέβαια δεν λείπουν και οι σωματικές βλάβες όλων των ειδών.

Πιο συγκεκριμένα, ο Ν. Κουράκης αναφέρει στα στατιστικά στοιχεία σε σχέση με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της παραβατικότητας ανηλίκων από το 1997 έως το 2009¹³⁴, ότι στην ηλικιακή ομάδα των εφήβων (13-17 ετών) υπήρξε μια ελαφρά ανοδική τάση στα ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας, συγκεκριμένα στη πρόκληση σωματικών βλαβών, αλλά και στα ποινικά αδικήματα

¹³² Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.569.

¹³³ Οι ενήλικες τελούν και αδικήματα με υψηλή οργάνωση και χαμηλή ορατότητα όπως απάτες, περιβαλλοντικά εγκλήματα, οικονομικά εγκλήματα, εμπόριο όπλων και ανθρώπων κ.α..

¹³⁴ Κουράκης, Ν. (2013) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Δεύτερη έκδοση. Αθήνα- Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, σ.265-επ..

κατά της ιδιοκτησίας, συγκεκριμένα στις ληστείες και τις κλοπές διάφορων κατηγοριών. Ακόμη, υπήρξε αύξηση στις παραβάσεις των ειδικών ποινικών νόμων, όπου ήταν κυρίως παραβάσεις Κ.Ο.Κ, οι οποίες κατά τον Ν. Κουράκη δεν συγκαταλέγονται στα αυστηρά δεδομένα περί αύξησης της παραβατικότητας ανηλίκων¹³⁵. Σχετικά με τα σοβαρά ποινικά αδικήματα, δεν υπήρξε κάποια αυξητική τάση ή κάποια ιδιαίτερη μεταβολή για τα έτη αυτά, παραμένοντας έτσι σε λίγες περιπτώσεις ανά έτος¹³⁶.

Παράλληλα, ο Κ. Κοσμάτος¹³⁷, παρατήρησε και αυτός ότι για τα επόμενα έτη 2014-2019, η πιο συχνή μορφή παραβατικότητας ανήλικων ήταν τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (κλοπές και ληστείες) σε όλες τις ηλικίες, ειδικά μέχρι το έτος 2016. Έτσι, οι ληστείες εμφανίζουν αυξητική τάση μέχρι το έτος 2016, ωστόσο μειώνονται ξανά μέχρι το έτος 2019. Επιπρόσθετα, υπάρχει αυξητική τάση στις σωματικές βλάβες κάθε μορφής (ειδικά το έτος 2019), στις παραβάσεις του Νόμου περί ναρκωτικών, στις παραβάσεις του Νόμου περί όπλων και στα εγκλήματα που τελούνται σε αθλητικούς χώρους. Τέλος, συντασσόμενος με τα πορίσματα του Ν. Κουράκη, παρατήρησε ότι και τα επόμενα χρόνια δεν παρατηρούνται αυξομειώσεις στα ποινικά αδικήματα κατά ζωής, ειδικά ανθρωποκτονίες από πρόθεση, όπου, παραμένουν μηδενικές ή λίγες περιπτώσεις ανά έτος.

Συμπληρωματικά των ανωτέρω οι εγκληματολογικές έρευνες αυτό-ομολογούμενης ενοχής¹³⁸, σχετικά με την αφανή παραβατικότητα των ανηλίκων, τονίζουν ότι η τέλεση ποινικών αδικημάτων από ανήλικους, έστω μια φορά ή περιστασιακά, ειδικά μικροκλοπών ή παραβάσεων Κ.Ο.Κ., είναι κάτι το σύνηθες¹³⁹.

¹³⁵ Το ίδιο, σ. 281.

¹³⁶ Κουράκης, Ν. (2013) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Δεύτερη έκδοση. Αθήνα- Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, σ.365-επ..

¹³⁷ Κοσμάτος, Κ. (2020). *Δίκαιο Ανηλίκων- Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.279-289.

¹³⁸ Spinellis, C.D. κ.α. (1994). *Key-Findings of a Preliminary Self-Report Delinquency Study in Athens, Greece*. Σε: J. Junger-Tas, G.-J. Terlouw, M.W. Klein (επιμ.), *Delinquent Behavior Among Young People in the Western World*, σ. 288-318.

¹³⁹ Ο Ν. Κουράκης σε σχέση με την εμφανή παραβατικότητα αναφέρει ότι το 2010 οι τροχαίες παραβάσεις ήταν περίπου το 40% της συνολικής παραβατικότητας ανηλίκων, στο Courakis, Ν. (2020). *Juvenile justice in Greece. An overview after the new legislation of 2019 in Urban Crime*. An international Journal, Vol.1 No. 1., publ. 26-06-2020, σελ. 106-114.

Ειδικότερα, αναφέρεται ότι η (μικρό)παραβατικότητα εκλαμβάνεται στατιστικά ως συνυφασμένη με τα χαρακτηριστικά της ανηλικότητας και ως εφήμερο κοινωνικό φαινόμενο¹⁴⁰. Έτσι, αναφέρεται ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ ηλικίας και εγκλήματος, με τη παραβατικότητα να εκδηλώνεται συνήθως από τους ανήλικους στο τέλος της παιδικής ηλικίας, δηλαδή όταν πραγματοποιούν το πέρασμα στην εφηβεία και να παρουσιάζει κορύφωση προς το τέλος αυτής, όπου μετέπειτα μετά με την έλευση την ενηλικότητας συνήθως υποχωρεί ή εκλείπει (καμπύλη ηλικίας-εγκλήματος)¹⁴¹. Επίσης, τονίζεται η θετική σχέση μεταξύ πρώιμης ηλικιακής διάπραξης πολλών¹⁴² ποινικών αδικημάτων ή της σύλληψης αυτών και της ύπαρξης μεγαλύτερου κινδύνου υποτροπής¹⁴³. Βέβαια, χρήζει προσοχής η ένταση της παραβατικότητας αλλά και τα στοιχεία του κοινωνικού περιβάλλοντος που επηρεάζουν τη κοινωνική συμπεριφορά του ανήλικου¹⁴⁴. Διότι η παραβατικότητα ανηλίκων έχει μερικές φορές ως αφετηρία τη παιδική ηλικία και αυξάνεται ποσοτικά αλλά και αλλάζει μορφή ποιοτικά, ανάλογα με τον αριθμό των τελούμενων ποινικών αδικημάτων¹⁴⁵ και το χρονικό εύρος της παραβατικής δράσης¹⁴⁶. Έτσι λ.χ. πολλά αδικήματα βίας ή κατά της ιδιοκτησίας διαπράττονται κυρίως από έφηβους¹⁴⁷. Αυτό διότι, λόγω της εφηβείας, συχνά οι ανήλικοι δράστες κατακλύζονται από αισθήματα παρόρμησης, οργής, αρνητισμού, προκλητικότητας και αδυναμίας για αυτοέλεγχο¹⁴⁸.

¹⁴⁰ Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.104.

¹⁴¹ Ζαραφονίτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.114-επ.

¹⁴² Το ίδιο, σ.116-επ.

¹⁴³ Κοντοπούλου, Ε. (2020). «Η εμπλοκή στο σύστημα απονομής ποινικής Δικαιοσύνης ως παράγοντας «διακινδύνευσης» για την υποτροπή», Πρακτικά Του 7ου Τακτικού Συνεδρίου Της Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας (Ε.Κ.Ε) Με Θέμα ««Κοινωνίες Μετά Την Κρίση, Κοινωνίες Χωρίς Κρίση;» (Αθήνα, 23-25 Σεπτεμβρίου 2020_ Διαδικτυακό Συνέδριο), Αθήνα, ΕΚΕ, σ.395-407.

¹⁴⁴ Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 125-επ, 168-επ.

¹⁴⁵ Το ίδιο, σ.126.

¹⁴⁶ Το ίδιο,σ. 125-επ.

¹⁴⁷ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.23-29.

¹⁴⁸ Conger, J., (1981). *Η εφηβική ηλικία. Μια καταπιεσμένη γενιά*. Μεταφρ. Σόλμαν Μ., Αθήνα: Ψυχογίος.

Τέλος, αναφέρεται ότι πολύ λίγοι αριθμητικά ανήλικοι που διαπράττουν ποινικά αδικήματα, συνεχίζουν ως ενήλικοι μια εγκληματική σταδιοδρομία¹⁴⁹.

Συμπερασματικά, πρέπει να τονιστεί ότι η μορφή και η φύση της παραβατικότητας μαζί με το είδος των ποινικών αδικημάτων που τελούν οι ανήλικοι έχει πρωτεύουσα σημασία. Συνήθως, η παραβατικότητα παιδιών και εφήβων εκδηλώνεται μέσω της τέλεσης ελαφριών ποινικών αδικημάτων όπως η κλοπή, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω¹⁵⁰. Βέβαια, αναφέρονται πια αρκετές διαφοροποιήσεις στις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων, εμπεριέχοντας βία, όπως ληστείες μεταξύ ανηλίκων¹⁵¹, χρήση όπλων, σχετική συμμετοχή στο οργανωμένο έγκλημα, ποινικά αδικήματα σε σχέση με τη νομοθεσία περί ναρκωτικών, εγκλήματα με οπαδική αντιπαλότητα (χούλιγκαν)¹⁵² κ.α.. Συνάμα, διαπράττονται ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας¹⁵³, όπως όλων των ειδών οι σωματικές βλάβες, εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας¹⁵⁴, όπως προσβολές γενετήσιας αξιοπρέπειας, πορνογραφία ανηλίκων κ.α, εγκλήματα κατά περιουσιακών αγαθών¹⁵⁵, όπως κλοπή αντικειμένων κ.α.. Τέλος, δεν πρέπει να λησμονείται το φαινόμενο της αυξανόμενης βίας στους σχολικούς χώρους, όπου η παραβατικότητα ορίζεται μέσα από φθορές και graffiti¹⁵⁶ έως κλοπές, χρήση ναρκωτικών και ακραίο σχολικό εκφοβισμό¹⁵⁷.

¹⁴⁹ Κοντοπούλου, Ε. (2020). «Η εμπλοκή στο σύστημα απονομής ποινικής Δικαιοσύνης ως παράγοντας «διακινδύνευσης» για την υποτροπή», Πρακτικά Του 7ου Τακτικού Συνεδρίου Της Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας (Ε.Κ.Ε) Με Θέμα ««Κοινωνίες Μετά Την Κρίση, Κοινωνίες Χωρίς Κρίση;» (Αθήνα, 23-25 Σεπτεμβρίου 2020_Διαδικτυακό Συνέδριο), Αθήνα, ΕΚΕ, σ.395-407.

¹⁵⁰ Courakis, N. (2020) *Juvenile justice in Greece. An overview after the new legislation of 2019 in Urban Crime. An international Journal*, Vol.1 No. 1., publ. 26-06-2020, σελ. 106-114.

¹⁵¹ Courakis, N. (2020) *Juvenile justice in Greece. An overview after the new legislation of 2019 in Urban Crime. An international Journal*, Vol.1 No. 1., publ. 26-06-2020, σελ. 106-114.

¹⁵² Το ίδιο.

¹⁵³ Ν. 4619/2019.

¹⁵⁴ Το ίδιο.

¹⁵⁵ Το ίδιο.

¹⁵⁶ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Δεύτερη έκδοση. Αθήνα- Κομοτηνή: Α. Ν. Σάκκουλας, σ.349-επ..

¹⁵⁷ Το ίδιο, σ.288-επ.

- Στοιχεία σύγχρονων μορφών παραβατικότητας ανηλίκων

Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη είναι η μελέτη της Χριστίνας Ζαραφονίτου, η οποία καταλήγει σε κάποια σημαντικά πορίσματα σχετικά με την παραβατικότητα ανηλίκων. Σύμφωνα με αυτά, στις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων παρατηρούνται χαρακτηριστικά γνωρίσματα, όπου εμπεριέχονται νέα στοιχεία, όπως η ομαδικότητα, η χρήση βίας, η σύγχρονη τεχνολογία και η ολοένα μεγαλύτερη συμμετοχή των κοριτσιών ποσοτικά, στους ανήλικους παραβάτες¹⁵⁸.

Ομαδικότητα

Αρχικά πρέπει να τονιστεί ότι ομαδική παραβατική δράση δεν υφίσταται μόνο μέσω της ένταξης των παιδιών και των εφήβων σε συμμορίες ανηλίκων¹⁵⁹. Η ένταξη αυτών, ως μέλη, σε μια συμμορία είναι μία σπάνια και ξεχωριστή μορφή παραβατικότητας. Έτσι, η ένταξη του ανήλικου σε μία συμμορία (gang) είναι κάτι ποιοτικά διαφορετικό, με τον ανήλικο να ομαδοποιείται σε μια συμμορία, η οποία φέρει συνήθως φέρει κάποια ονομασία και ο ανήλικος αναγνωρίζει τον εαυτό του ως μέλος αυτής. Τα μέλη, έχουν κοινή παραβατική δράση και ενδιαφέροντα, οι κάτοικοι τους αναγνωρίζουν ως μέλη, ελέγχουν την περιοχή που δραστηριοποιούνται και συνάμα την υπερασπίζονται από αντίπαλες συμμορίες¹⁶⁰. Σχετικά με τη δράση και τη δομή αυτών, ο Ν. Κουράκης¹⁶¹ αναφέρει, ότι η παραβατική δράση έχει μεγάλη διάρκεια και μακροχρόνιο σχεδιασμό. Επίσης, υπάρχουν κανόνες και κατανομή καθηκόντων, με ιεραρχία σε σχήμα πυραμίδας, της οποίας κορυφή είναι ο αρχηγός

¹⁵⁸ Ζαραφονίτου, Χ. (2023,05) *Ανήλικοι δράστες και θύματα της Εγκληματικότητας μέσα από τα μάτια της τέχνης και της επιστήμης*, στο πλαίσιο του 4ου Agatha Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Σεράφειο Δήμου Αθηναίων (19-05-2023), σ.1-11.

¹⁵⁹ Στις έρευνες στην αγγλική γλώσσα αναφέρεται η έννοια ως «youth gangs» ή «gang Delinquency», όπου στα αγγλικά σημαίνει και ομάδα και συμμορία ανηλίκων, αν και οι περισσότεροι αναφέρονται σε αυτή, εννοιολογικά ως συμμορία.

¹⁶⁰ Miller W.B. (1982). *Crime by youth gangs and groups in United States, Report to the Office Of Juvenile Delinquency Prevention*, National Institute for Juvenile Justice and Delinquency Prevention, U.S. Department of Justice, Washington, D.C.

¹⁶¹ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων*. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας.σ.153.

και ακολούθως ιεραρχικά κατανεμημένα μέλη¹⁶². Επιπρόσθετα, η συμμορία δεν διαλύεται μόλις αποχωρήσουν κάποια μέλη αλλά παραμένει πάντα ενεργή με την εισροή κάθε φορά νέων μελών. Ενώ, πρέπει να αναφερθεί ότι μόνο η ένταξη σε μια νεανική συμμορία είναι πιθανόν να μην συνιστά από μόνη της πράξη παρέκκλισης, χωρίς την τυφλή υπακοή στις παραβατικές αξίες που πρεσβεύουν οι ομάδες αυτές ¹⁶³.

Σε αντίθεση με τις συμμορίες, η από κοινού παραβατική δράση (co-offending) αναφέρεται ως πολύ συχνό φαινόμενο, ειδικά στις περιπτώσεις των ανήλικων που διαπράττουν ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, ιδίως κλοπές και λιγότερο σε φθορές ξένης ιδιοκτησίας, σωματικές βλάβες και ποινικά αδικήματα που έχουν σχέση με τη βία όπως οι ληστείες κ.α. ¹⁶⁴. Ειδικότερα, οι ανήλικοι που ασκούν από κοινού παραβατική δράση, διαπράττουν συνήθως χαμηλής βαρύτητας ποινικά αδικήματα¹⁶⁵, βρισκόμενοι σε μικρές σε μέγεθος ομάδες, αποτελούμενες συνήθως από 2-3 άτομα¹⁶⁶, με μικρή διάρκεια δράσης (short-lived) ¹⁶⁷. Αυτή η έλλειψη οργάνωσης και διάρκειας αποδεικνύει ότι αυτές οι ομάδες δεν εντάσσονται εξ' ορισμού στη κατηγορία των συμμοριών. Τέλος, αναφέρεται ως καθοριστική η σχέση που συνδέει τα μέλη των παραβατικών ομάδων ανηλίκων, είτε σε επίπεδο εθνικής καταγωγής, είτε σε επίπεδο φιλίας είτε σε επίπεδο συγγένειας¹⁶⁸.

Βέβαια, πρέπει να τονιστεί σε σχέση με την ομαδικότητα, ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται επέκταση της παραβατικότητας ανηλίκων σε κάποιον βαθμό στο

¹⁶² Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218.

¹⁶³ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.149.

¹⁶⁴ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218.

¹⁶⁵ Warr, M. (1993). Parents/Peers, and delinquency. *Social Forces*, 72(1). σ.247-264.

¹⁶⁶ Reiss, A.J. & Farrington, D.P. (1991) Advancing knowledge about co-offending: Results from a prospective longitudinal survey of London males, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 82, σ.360-395.

¹⁶⁷ Warr, M. (1996). Organization and instigation in Delinquent Groups. *Criminology* 34, σ. 11-37.

¹⁶⁸ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218.

οργανωμένο έγκλημα¹⁶⁹. Έτσι, παρατηρείται συμμετοχή ανηλίκων ως μέλη σε εγκληματικές οργανώσεις οργανωμένου εγκλήματος ενηλίκων, με ειδικούς στόχους όπως π.χ. την διακίνηση ναρκωτικών σε χώρους όπου συχνάζουν ανήλικοι. Ειδικότερα, ως μέλη οργανώσεων οργανωμένου εγκλήματος ενηλίκων, τελούν πολλές φορές ποινικά αδικήματα των ειδικών ποινικών νόμων, όπως παραβάσεις νόμου περί ναρκωτικών (διακίνηση ναρκωτικών) και αδικήματα περί αλλοδαπών (συμμετοχή σε κυκλώματα διακίνησης μεταναστών). Φυσικά, πρέπει να σημειωθεί ότι τα ανήλικα μέλη του οργανωμένου εγκλήματος είναι παράλληλα εκτός από παραβάτες και θύματα αυτής της συμμετοχής τους¹⁷⁰.

Σχετικά με τα εγκλήματα όπου εμπεριέχεται οπαδική αντιπαλότητα, ο ανήλικος είναι πιθανόν να συμμετέχει στην ομαδική παραβατική οπαδική δράση, λόγω της μαχητικότητας της ηλικίας, της πίστης του σε ιδεολογίες και της αμφισβήτησης και κριτικής που επιθυμεί να ασκεί σε γονείς, θεσμούς και εξουσία¹⁷¹. Διότι οι ανήλικοι όπως αναφέρθηκε, διακατέχονται από επαναστατικότητα και επιθυμία για μια ζωή με κίνδυνο και περιπέτεια, όπου η παραβατικότητα είναι απλά ένα παιχνίδι. Έτσι ένας ανήλικος είναι πιο πιθανό να γίνει μέλος τέτοιων ομάδων και οργανώσεων. Τέλος, έχει διαπιστωθεί από έρευνες ότι η συμμετοχή ανηλίκων στην από κοινού παραβατική δράση μειώνεται σημαντικά όσο μεγαλώνει ηλικιακά ο ανήλικος, είτε αποχωρώντας εντελώς από την παραβατική δραστηριότητα, είτε στρεφόμενος σε ατομικής μορφής παραβάσεις.

Χρήση Βίας

Η βία γενικότερα, είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο (πανανθρώπινο, πανιστορικό και πανπολιτισμικό), με την εμφάνιση της να επηρεάζεται από πολλούς

¹⁶⁹ Ζαραφωνίτου, Χ. (2023,05) *Ανήλικοι δράστες και θύματα της Εγκληματικότητας μέσα από τα μάτια της τέχνης και της επιστήμης*, στο πλαίσιο του 4ου Agatha Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Σεράφειο Δήμου Αθηναίων (19-05-2023), σ.1-11.

¹⁷⁰ Το ίδιο.

¹⁷¹ Κουράκης, Ν. (2013) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.62-επ..

παράγοντες, βιολογικούς, ψυχολογικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς κ.α.¹⁷². Αυτή ορίζεται ως «η άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής δύναμης, πίεσης με σκοπό την επιβολή της θέλησης κάποιου ...»¹⁷³ και αρκετές φορές έχει άμεση σχέση με την εξουσία, τον έλεγχο και την ισχύ¹⁷⁴. Ο ορισμός αυτής¹⁷⁵ ποικίλει ανάλογα με τον τόπο, την χρονική περίοδο αλλά και την κοινωνία¹⁷⁶. Ενώ, η βίαιη παραβατικότητα αναφέρεται ότι συνδέεται με τις συνθήκες του περιβάλλοντος της πόλης¹⁷⁷. Βέβαια, ανησυχητικός είναι όχι μόνο ο όγκος των περιστατικών αλλά και οι μορφές της βίας που ασκούνται κάθε φορά από τους ανήλικους. Έτσι, η βία μαζί με την ύπαρξη αισθημάτων μίσους έναντι των θυμάτων είναι ένα σύνηθες πια φαινόμενο, ειδικά στα σχολεία με έμφαση στον σχολικό εκφοβισμό¹⁷⁸, στα ποινικά αδικήματα που τελούν οι ανήλικοι και σχετίζονται με συγκρούσεις σε αθλητικούς χώρους που αναφέρθηκαν αλλά και στα λεγόμενα «αδικήματα του δρόμου», δηλαδή κυρίως τα κατά της ιδιοκτησίας, με έμφαση τις ληστείες. Συνδέοντας τα παραπάνω, με τη θεωρία των παραβατικών υποπολιτισμών αλλά και την εκμάθηση της βίας στην οικογένεια, μαζί με τη προβληματική κοινωνικοποίηση και την αντίδραση στις μεσο-αστικές αξίες, φαίνεται να «αιτιολογείται» σε κάποιο βαθμό η στροφή των ανηλίκων προς τη βία.

¹⁷² Ρούσσου, Α. (2010) «Το φαινόμενο της θυματοποίησης παιδιών από παιδιά στα σχολεία-Χαρακτηριστικά των παιδιών θυτών και θυμάτων και του περιβάλλοντος τους» Στο: Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Μ. (Διεύθυνση έκδοσης). *Ομαδική Βία και Επιθετικότητα στα σχολεία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη. σ.241-258.

¹⁷³ Μπαμπινιώτης, Γ. (2004) Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα, λήμμα «βία».

¹⁷⁴ Vallejo-Nagera, A., (2001). *Εφηβεία, η άγρια ηλικία*. Μεταφρ. Θεοδωρίδου, Λ., Επιμ. Σπερελάκη, Τ. Αθήνα: Ενάλιος.

¹⁷⁵ Η βία κάποιες φορές είναι είτε «ανεκτή» είτε «νόμιμη». Στο Ζαραφονίτου Χ. (2016) «Βίαιη εγκληματικότητα και φόβος του εγκλήματος σε εποχές «κρίσης»», στο Γασπαρινάτου, Μ. (επίμ.) *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Αθήνα: Σάκκουλα, σ.34-επ.

¹⁷⁶ Ζαραφονίτου, Χ. (2016) «Βίαιη εγκληματικότητα και φόβος του εγκλήματος σε εποχές «κρίσης»», στο Γασπαρινάτου, Μ. (επίμ.) *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Αθήνα: Σάκκουλα, σ.34-επ.

¹⁷⁷ Το ίδιο, σ.44.

¹⁷⁸ Κουράκης, Ν. (2013) *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.350-επ..

Βίαια ποινικά αδικήματα

Αρχικά, παρατηρείται σχετική έξαρση της βίας στα ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, όπως αναφέρθηκε. Έτσι, αναφέρεται ότι ανήλικοι διαπράττουν ληστείες με τη χρήση σωματικής δύναμης ή κάνουν χρήση αιχμηρού αντικειμένου ή όπλου (π.χ. μαχαιριού, τσεκουριού, σφυριού, κατσαβιδιού)¹⁷⁹. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι ένας ανήλικος, ώστε να είναι βίαιος, πρέπει να διαθέτει τη σωματική διάπλαση, έτσι ώστε να απειλήσει το θύμα και να πετύχει το στόχο του. Όπως είναι αναμενόμενο, αναμειγνύονται τα ατομικά και τα βιολογικά χαρακτηριστικά του ανήλικου, μαζί με τους υπόλοιπους παράγοντες. Ενώ, όταν αυτά δεν είναι αρκετά για την επίτευξη του στόχου αυτού, συνήθως η παραβατική δράση ασκείται ομαδικά όπως αναφέρθηκε, διαπράττοντας το βίαιο έγκλημα στο πλαίσιο μιας παραβατικής ομάδας, όπως είναι και το σύνηθες. Ταυτόχρονα, σχετικά με τη μεγάλη παρουσία βίας στη συμπεριφορά των ανηλίκων τα τελευταία χρόνια, αυτή ίσως, ατομικά προκύπτει μέσα από μία ανάγκη ενός τύπου «ηρωοποίησης» της συμπεριφοράς τους στα μάτια των φίλων τους αλλά και εν τέλει στα δικά τους. Αυτή η ανάγκη δημιουργείται λόγω της επιθυμίας απόκτησης κύρους από τους ομηλικούς, για τις πράξεις τους, ταυτιζόμενοι πολλές φορές με βίαιους ήρωες είτε του κινηματογράφου είτε των βιντεοπαιχνιδιών. Έτσι, η εξοικείωση στη βία πολλές φορές επιφέρει ομαδική μίμηση παιχνιδιών βίας¹⁸⁰ στον πραγματικό κόσμο με ανήλικους δράστες και θύματα¹⁸¹. Παρατηρείται επίσης ότι, ειδικά οι παραμελημένοι από τις οικογένειες ανήλικοι, είναι πιο ευάλωτοι σε μηνύματα από τα Μ.Μ.Ε. και ειδικότερα από το κινηματογράφο¹⁸² και τη μουσική, διότι αυτό λειτουργεί ως απόδραση αλλά και ως αντίδραση στο περιβάλλον (κοινωνικό, οικογενειακό, σχολικό) που είτε δεν τους

¹⁷⁹ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218.

¹⁸⁰ Ένα παράδειγμα είναι το «Squid Game» (Το παιχνίδι του καλαμαριού), όπου περιείχε αρκετές σκληρές παιχνιδιών ωμής και σκληρής βίας και ήταν δημοφιλές στους ανήλικους. Αυτά τα παιχνίδια αναφέρεται από το Τύπο ότι έτυχαν μίμησης από ανήλικους σε διάφορα σχολεία ανά τον κόσμο, με πολλά θύματα.

¹⁸¹ Σύνταξη ΙΝ. (2021,10,17). Στέλνουν μηνύματα για... «παιχνίδι καλαμαριού» στην Ελλάδα – Τι ερευνούν οι αρχές, *in.gr*, διαθέσιμο στο link: <https://www.in.gr/2021/10/17/greece/squid-game-stelnoun-minymata-gia-paixnidi-kalamariou-stin-ellada-ti-ereynoun-oi-arxes/>

¹⁸² Βουγιούκας, Ι.Κ. (1962) Η επίδρασης του κινηματογράφου επί των κοινωνικών εκδηλώσεων των ανηλίκων (Cinema's influence in juvenile's social actions), *Ποινικά Χρονικά*, σ.578.

νοιάζεται είτε τους καταπιέζει¹⁸³. Έτσι, η ταύτιση με τραγουδιστές που διάγουν έναν αμφιλεγόμενο βίο είναι κάτι το σύννηθες. Ένα παράδειγμα είναι η μουσική «τράπ¹⁸⁴» και η «υποκουλτούρα» που την συνοδεύει, όπου εξυμνούνται βίαιες και παραβατικές συμπεριφορές, όπως η συμμετοχή σε συμμορίες, η χρήση όπλων, οι ληστείες, η χρήση και διακίνηση ναρκωτικών, ο εύκολος πλουτισμός, τα πολυτελή καταναλωτικά αγαθά, η σεξουαλικοποίηση και η βίαιη συμπεριφορά απέναντι στις γυναίκες που εκλαμβάνονται ως αντικείμενα¹⁸⁵. Συμπερασματικά, μέσω της μίμησης και της «ηρωοποίησης» των παραβατικών συμπεριφορών, προάγονται και εσωτερικεύονται διαφορικές αξίες σε σχέση με το τόπο ζωής των ανηλίκων, με ισχυρά στερεότυπα περί αρρενωπότητας που εμπεριέχουν στοιχεία όπως η «μαγκιά», η «παλικάριά» και η χρήση του όπλου για την απόκτηση πλούτου και την επίλυση οποιοδήποτε διαφορών.

Βία στο σχολικό περιβάλλον/σχολικός εκφοβισμός (Bullying)

Αρχικά, πρέπει να τονιστεί ότι, η παραβατικότητα στο πλαίσιο της σχολικής κοινότητας αποτελεί ένα σοβαρό και πολυσύνθετο ζήτημα, διότι ότι ο αριθμός των ανηλίκων μαθητών είναι ποσοτικά μεγάλος και οι ρόλοι εναλλάσσονται ανάμεσα σε θύματα και δράστες¹⁸⁶. Ένας τρόπος άσκησης παραβατικών συμπεριφορών από τους ανήλικους είναι μέσω της βίας στο σχολικό περιβάλλον που δύναται να λάβει διάφορες όψεις. Η βία στο σχολικό περιβάλλον είναι μια ευρύτερη έννοια¹⁸⁷, όμως αρκετές φορές είναι ταυτισμένη με μια σημαντική της μορφή, τον σχολικό εκφοβισμό (bullying). Ο D. Olweus, ορίζει τον σχολικό εκφοβισμό, ως μια κατάσταση στην οποία ο ανήλικος μαθητής εκτίθεται για κάποιο χρονικό διάστημα επανειλημμένα και

¹⁸³ Αδριανάκης, Ε.(1990) «Η Βία στην Οικογένεια», *Θυματολογικά*, 1:27

¹⁸⁴ Μία μεταφορά ενός είδους μουσικής αμερικάνικου ράπ/χιπ χοπ. Σε όλα σχεδόν τα τραγούδια αναφέρεται χρήση και διακίνηση ναρκωτικών, ληστείες, χρήση όπλων και συγκρούσεις με αντίπαλες συμμορίες.

¹⁸⁵ Γαλούπης Β. (2024,04,11). «Σχολείο» εγκλήματος η τραπ κουλτούρα και τα social media για τους μαθητές, *newsbreak.gr*, διαθέσιμο στο link: <https://www.newsbreak.gr/ellada/583608/scholeio-egklimatos-i-trap-koyltoyra-kai-ta-social-media-gia-toys-mathites/>

¹⁸⁶ Κουρκούτας Η., & Κοκκιάδη Μ. (2015). *Από τη σχολική βία και τον ενδοσχολικό εκφοβισμό στο «ενταξιακό σχολείο»*. Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, 8, 56–89.

¹⁸⁷ Όχι μόνο σε επίπεδο θεωρίας, αλλά και στο Ποινικό Δίκαιο.

περιλαμβάνει αρνητικές ενέργειες¹⁸⁸ άλλων μαθητών, οι οποίες εκδηλώνονται ως μορφές επιθετικής στάσης και συμπεριφοράς¹⁸⁹. Επομένως, είναι μια, συνήθως, επαναλαμβανόμενη-συστηματική και σκόπιμη κατάχρηση εξουσίας, με απουσία εμφανούς αιτίας¹⁹⁰, από ένα πιο δυνατό άτομο σε ένα λιγότερο δυνατό (ασυμμετρία δύναμης), μέσω σωματικής ή ψυχολογικής καταπίεσης¹⁹¹. Ενώ, όλες οι συμπεριφορές που θα αναφερθούν μπορούν να λογιστούν ως παραβιάσεις του Νόμου, αν και τις περισσότερες φορές δεν αντιμετωπίζονται ως τέτοιες.

Ειδικότερα, οι όψεις της παραβατικότητας ανηλίκων σε σχέση με το σχολικό εκφοβισμό δύναται να είναι οι ακόλουθες: α) η σωματική βία που πραγματοποιείται με ξυλοδαρμούς, χτυπήματα κ.α., β) η λεκτική βία που πραγματοποιείται με βωμολοχίες, απειλές, σαρκασμός, ρατσιστικούς χαρακτηρισμούς κ.α., γ) η ψυχολογική βία μαζί με τη συναισθηματική βία και τον κοινωνικό αποκλεισμό, που πραγματοποιείται με καταστροφή αντικείμενων, εκβιασμούς, διάδοση φημών, αποκλεισμό από ομάδες κ.α., δ) η σεξουαλική βία, που πραγματοποιείται με σεξουαλικές παρενοχλήσεις που περιέχουν ανεπιθύμητα αγγίγματα και χειρονομίες, άσεμνες πράξεις, υπονοούμενα κ.α. και τέλος ε) ο πιο σύγχρονος ηλεκτρονικός εκφοβισμός (cyber bullying¹⁹²), όπου το υποκείμενο γίνεται θύμα απειλών, εκβιασμού και κοροϊδίας μέσω διαδικτύου και social media, με μηνύματα e-mail, διάδοση φημών, εικόνων και βίντεο που έχουν τραβηχτεί από τους δράστες ή άλλους παραβρισκόμενους. Τέλος, πρέπει να τονισθεί ότι οι ανωτέρω μορφές δεν εκδηλώνονται πάντα ξεχωριστά, αλλά αρκετές φορές είναι συνδυασμένες.

¹⁸⁸ Πρέπει να αναφερθεί ότι η χρήση της έννοιας «αρνητικές ενέργειες», όπως αναφέρεται σε αρκετούς παλαιότερους ορισμούς, μειώνει τη συμβολική σοβαρότητα του φαινομένου, το οποίο πρέπει να ορίζεται (και ορίζεται πλέον) ως κακοποίηση.

¹⁸⁹ Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and interventions. *Current Directions in Psychological Science* 4(6), σ.196-200.

¹⁹⁰ Smith, P.K. and Sharp, S., (1994). The problem of school bullying. In P.K. Smith and S. Sharp (Eds), *School Bullying: Insights and Perspectives*. London: Routledge, σ.2.

¹⁹¹ Rigby, K., (1996). *Bullying in Schools and What to Do About It*, London: Jessica Kingsley Publishers, σ.15.

¹⁹² Ο κυβερνοεκφοβισμός ορίζεται ως "επιθετική πράξη ή συμπεριφορά που πραγματοποιείται με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων". από μια ομάδα ή ένα άτομο επανειλημμένα εναντίον ενός θύματος που δεν μπορεί εύκολα να υπερασπιστεί τον εαυτό του" (Smith et al., 2008).

Οι δράστες του σχολικού εκφοβισμού δρουν είτε σε ομάδες, είτε ως ξεχωριστά υποκείμενα και είναι συνήθως ανήλικα αγόρια. Ειδικότερα, τα γενικά χαρακτηριστικά των δραστών του σχολικού εκφοβισμού είναι: α) η ανώτερη συνήθως σωματική διάπλαση (ειδικά στα αγόρια), β) η αναφερόμενη θετική στάση ή μεγαλύτερη ανοχή σε σχέση με τη βία (η οποία όπως αναφέρθηκε άνωθεν μπορεί να πηγάζει από το οικογενειακό τους περιβάλλον), γ) η ύπαρξη αρνητικών συναισθημάτων για το σχολείο και την εκπαιδευτική διαδικασία (αγόρια και κορίτσια) και δ) η επιθετικότητα απέναντι στους καθηγητές και τους συμμαθητές τους¹⁹³.

Χρήση σύγχρονης τεχνολογίας

Η σύγχρονη τεχνολογία και ειδικότερα το διαδίκτυο είναι παρόν στις νέες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων¹⁹⁴. Αρχικά δρα ως επικοινωνιακό εργαλείο μεταξύ των ανήλικων παραβατών, ειδικά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δίνοντας τους τη δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας, με στόχο τη πραγματοποίηση του εκάστοτε σκοπού τους. Εκτός αυτού, χρησιμοποιείται ως μέσον διαδικτυακής προβολής, εντυπωσιασμού και ανταγωνισμού, όπου μέσω βίντεο, ειδικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιδεικνύονται άμεσα και διαδικτυακά οι παραβατικές πράξεις τους¹⁹⁵. Ταυτόχρονα μέσω του διαδικτύου πραγματοποιείται μίμηση και ηρωοποίηση των ανήλικων παραβατών και του τρόπου ζωής τους, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, προβάλλοντας μία ζωή, όπου τα νόμιμα μέσα που δίνονται για την επίτευξη των πολιτισμικών στόχων είναι λίγα και περιττά, ενώ ο πλουτισμός, μέσω της χρήσης παράνομων μέσων είναι η επιβράβευση και το ζητούμενο. Ενώ, η σύγχρονη τεχνολογία επηρεάζει όλες τις όψεις της παραβατικότητας, από τις πιο απλές μέχρι τις

¹⁹³ Rigby, K. (2008). *Σχολικός εκφοβισμός. Σύγχρονες Απόψεις* (επίστ. επιμ. Α. Γιοβαζολιάς). Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος, σ. 166.

¹⁹⁴ Ζαραφωνίτου, Χ. (2023,05) *Ανήλικοι δράστες και θύματα της Εγκληματικότητας μέσα από τα μάτια της τέχνης και της επιστήμης*, στο πλαίσιο του 4ου Agatha Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Σεράφειο Δήμου Αθηναίων (19-05-2023), σ.1-11.

¹⁹⁵ Καράτζιου Ν. (2023,12,12). «Παραβατικότητα ανηλίκων: Ωμή βία, έτσι για τη φάση», *Lifo.gr*, διαθέσιμο από [link:https://www.lifo.gr/stiles/optiki-gonia/parabatikotita-anilikon-omi-bia-etsi-gia-ti-fasi](https://www.lifo.gr/stiles/optiki-gonia/parabatikotita-anilikon-omi-bia-etsi-gia-ti-fasi)

πιο σοβαρές. Ένα παράδειγμα όπου η παραβατικότητα ασκείται μεταξύ ανηλίκων είναι ο σχολικός ηλεκτρονικός εκφοβισμός¹⁹⁶.

Ηλεκτρονικός εκφοβισμός

Η παραβατικότητα ανηλίκων στο σχολικό περιβάλλον, ειδικά η «φυσική», έχει συγκεκριμένα τοπικά (σχολικό περιβάλλον) και χρονικά όρια (κατά τις ώρες του σχολείου). Αντιθέτως, η σχετικά σύγχρονη μορφή της, ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός (cyber bullying), δε έχει τα άνω όρια. Η παραβατική δράση υπερπηδά τα όρια αυτά και ξεφεύγει από τις σχολικές ώρες και μέρες. Ειδικότερα, ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός χαρακτηρίζεται ως έμμεσος και πολλές φορές ανώνυμος, χωρίς να προϋποθέτει καν διαπροσωπική επαφή με το θύμα. Έτσι, ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι πολύ πιθανό να διαπράττεται και να βιώνεται εκτός σχολείου, διαφέροντας συνάμα με διάφορους τρόπους από τον φυσικό¹⁹⁷. Επομένως, πιθανόν να αποστέλλονται στο θύμα απειλητικά ή υβριστικά μηνύματα στο κινητό ή να έχει πρόσβαση σε δυσάρεστα σχόλια στο διαδίκτυο, οπουδήποτε κι αν βρίσκεται. Έτσι μέσω φωτογραφιών, βίντεο¹⁹⁸, αναρτήσεων, συκοφαντικών πληροφοριών κ.α., προβαίνουν σε μία κακοποίηση που είναι ορατή πολλές φορές σε όλους τους χρήστες του διαδικτύου¹⁹⁹. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι οι πράξεις του διαδικτυακού εκφοβισμού, λόγω της τεχνολογίας, ξεφεύγουν εύκολα από τον αρχικό έλεγχο του ανήλικου δράστη (π.χ. μελλοντική αναδιανομή μια φωτογραφίας από άλλο δράστη είτε ανήλικο είτε ενήλικο, εκτός του αρχικού), ενώ μπορεί να επαναληφθεί πολλές φορές από άλλους χρήστες, χωρίς συγκεκριμένη χρονική διάρκεια.

¹⁹⁶ Το ίδιο.

¹⁹⁷ Smith, P. K. (2012), «Cyberbullying and cyber aggression»,(2nd ed.). in S. R. Jimerson., A. B. Nickerson., M. J. Mayer., and M. J. Furlong (eds.), *Handbook of School Violence and School Safety. International Research and Practice*, New York: Routledge, σ. 93-103.

¹⁹⁸ Σύνθετες είναι μεταξύ ανηλίκων η λεγόμενη εκδικητική πορνογραφία (revenge porn).

¹⁹⁹ Smith, P. K. (2012), «Cyberbullying and cyber aggression»,(2nd ed.). in S. R. Jimerson., A. B. Nickerson., M. J. Mayer., and M. J. Furlong (eds.), *Handbook of School Violence and School Safety. International Research and Practice*, New York: Routledge, σ. 93-103.

Φύλο και παραβατικότητα

Αρχικά, στις ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις του φαινομένου της παραβατικότητας παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ανά τα χρόνια όχι μόνο στις ηλικιακές τάξεις των ανήλικων παραβατών αλλά και στο φύλο αυτών, με τα ανήλικα κορίτσια τα τελευταία χρόνια²⁰⁰ να συμμετέχουν όλο και περισσότερο στην συνολική παραβατικότητα²⁰¹.

Συμμετοχή Κοριτσιών στη παραβατικότητα

Το φύλο του ανήλικου παραβάτη ενέχει σημαντικό ρόλο στη παραβατικότητα, διότι όπως αναφέρουν οι Gottfredson και Hirschi υπάρχει μεγάλη και επίμονη συσχέτιση μεταξύ εγκλήματος και του φύλου του δράστη²⁰². Αρχικά πρέπει να τονιστεί ότι κυριαρχεί, στατιστικά και όχι μόνο, η αντίληψη ότι οι γυναίκες εγκληματούν λιγότερο. Επιπλέον, ο Lombroso και ο Ferrero ντετερμινιστικά υπογράμμισαν στο βιβλίο «η γυναίκα εγκληματίας» ότι υπάρχουν διάφορες σωματικές ανωμαλίες που ουσιαστικά προδιαγράφουν, από τη γέννηση ακόμα, την ύπαρξη παραβατικής ή μετέπειτα εγκληματικής δράσης σε ορισμένα ανήλικα κορίτσια²⁰³. Βέβαια, αυτό έχει βάση μόνο σε βιολογικούς παράγοντες, που προσδίδουν κυρίαρχο ρόλο στα ατομικά και βιολογικά χαρακτηριστικά. Ωστόσο, ίσως θα ήταν σφωφρον να θεαθεί η παραβατικότητα των ανήλικων κοριτσιών, από την οπτική των κοινωνικών παραγόντων και την σημασία της κοινωνικοποίησης. Ειδικότερα, ίσως πρέπει να δοθεί βάση στο τρόπο διαμόρφωσης της προσωπικότητας των ανήλικων κοριτσιών, όπου συνήθως επικρατεί ο έλεγχος των συναισθημάτων, η γενική συμμόρφωση και ο γενικότερος γονεϊκός έλεγχος σε σχέση με τις δραστηριότητες εκτός οικίας²⁰⁴. Τα ανωτέρω προκαλούν συνήθως διάθεση

²⁰⁰ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.307-επ.

²⁰¹ Ζαραφωνίτου, Χ. (2023,05) *Ανήλικοι δράστες και θύματα της Εγκληματικότητας μέσα από τα μάτια της τέχνης και της επιστήμης*, στο πλαίσιο του 4ου Agatha Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Σεράφειο Δήμου Αθηναίων (19-05-2023), σ.1-11.

²⁰² Σπινέλλη Κ. (2014). *Εγκληματολογία σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*, 3^η έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.108.

²⁰³ Adler F., Mueller G.O.W. & Laufer W.S. (2013). *Criminology*. McGraw Hill, Connect Learn Succeed, 8th Ed., σ.50.

²⁰⁴ Vold, G.B., Bernard T.J. & Snipes J.B. (1998). *Theoretical Criminology*, 4th ed., New York,:Oxford.

απόσυρσης και όχι παραβατικότητας στα ανήλικα κορίτσια²⁰⁵. Επίσης, η φεμινιστική εγκληματολογία, εξηγητικά, αναφέρει ότι ειδικά τα ανήλικα κορίτσια που συναναστρέφονται και εντάσσονται σε παραβατικές ομάδες και υποκουλτούρες, ουσιαστικά πραγματοποιούν ενός τύπου εξέγερση έναντι στο παραδοσιακό κοινωνικά στερεοτυπικό ρόλο, που τους έχει αποδοθεί και ο οποίος τους υπαγορεύει παθητικότητα και υποτακτικότητα²⁰⁶. Η φεμινιστική εγκληματολογία έρχεται σε πλήρη σύμπνοια με τα λεγόμενα του Thrasher, ο οποίος στο βιβλίο του «The Gang»²⁰⁷ ανέφερε σε σχέση με τη συμμετοχή των κοριτσιών στις συμμορίες, ότι μόνο τα κορίτσια που υιοθετούν ένα διαφορετικό «ανδρικό ρόλο» μπορούν να γίνουν ισότιμα μέλη. Συμπληρωματικά ανέφερε ότι διάφορα κορίτσια απορρίπτονταν ως μέλη συμμοριών από τα αγόρια, διότι πίστευαν ότι θα έμπλεκαν τις παραβατικές με τις ερωτικές δραστηριότητες και αυτό θα είχε ως αντίκτυπο τη σύγκρουση μεταξύ των αρρένων μελών²⁰⁸. Σχετικά με τα ανήλικα κορίτσια, γενικότερα θεωρούσε ότι η ιδιοσυγκρασία του χαρακτήρα τους δεν συνάδει με τη παραβατικότητα και το κλασικό πρότυπο του «ήρωα αγοριού παραβάτη». Τέλος, ελληνικές έρευνες επιβεβαιώνουν αυτά τα δεδομένα αναφέροντας ότι οι ανήλικοι που συμμετέχουν σε παραβατικές ομάδες είναι επί το πλείστον αγόρια (87,9%), αν και υπάρχει συμμετοχή κάποιου αριθμού κοριτσιών σε αυτές (12,1%)²⁰⁹.

Επομένως, όπως στην εγκληματικότητα των γυναικών σε σχέση με τους άνδρες, έτσι και στη παραβατικότητα των κοριτσιών σε σχέση την αντίστοιχη παραβατικότητα των αγοριών της ίδιας ηλικίας, οι επίσημες στατιστικές δείχνουν περιορισμένο ποσοτικά αριθμό ανήλικων κοριτσιών παραβατών²¹⁰. Στις έρευνες αυτό-ομολογούμενης ενοχής επιβεβαιώνεται ακολούθως, η μειωμένη ποσοτικά

²⁰⁵ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218.

²⁰⁶ Campell A. (1981). *Girl delinquents*. London: Blackwell.

²⁰⁷ Thrasher F.M., (1963). *The Gang*, Chicago: University of Chicago Press, σ.157-επ..

²⁰⁸ Το ίδιο.

²⁰⁹ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218.

²¹⁰ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.308 υποσημείωση 32.

παρουσία αυτών²¹¹. Βέβαια, πρέπει να τονιστεί ότι τα τελευταία χρόνια τα ανήλικα κορίτσια, κάτοικοι των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσιάζουν αυξανόμενη εμπλοκή²¹² σε ποινικά αδικήματα σχετικά με βίαιες και αντικοινωνικές συμπεριφορές²¹³.

2. Σύνδεση της παραβατικότητας ανηλίκων με το δομημένο αστικό περιβάλλον

Το περιβάλλον δύναται να οριστεί ως «το σύνολο των στοιχείων του πλαισίου μέσα στο οποίο ζουν τα μέλη μιας ομάδας, τα οποία επηρεάζονται από αυτό και το επηρεάζουν ταυτόχρονα με την εργασία και τη δράση τους»²¹⁴. Έτσι, τα υποκείμενα επηρεάζονται από αυτό αλλά και ταυτόχρονα το επηρεάζουν, έχοντας μια σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης. Φυσικά, το περιβάλλον δεν περιέχει μόνο υλικά στοιχεία αλλά και πολιτισμικά, στοιχεία νοήματος και κοινωνικών σχέσεων. Το περιβάλλον ακολουθώντας, περιλαμβάνει το φυσικό (γεωγραφικό, υπαρκτό), το κοινωνικό (πολιτισμικό), και το δομημένο (χτισμένο) περιβάλλον, όπου κυριαρχεί στην εποχή μας²¹⁵. Το τελευταίο είναι το αστακό περιβάλλον, το οποίο και επεκτείνεται εις βάρος κάθε φυσικού στοιχείου²¹⁶.

Ειδικότερα, η επέκταση αυτή ξεκίνησε μετά τη βιομηχανική επανάσταση όπου γεννήθηκαν πόλεις, που το μέγεθος τους αυξανόταν γεωμετρικά και οι οποίες έγιναν το εμφανέστερο γνώρισμα της σύγχρονης κοινωνίας. Μαζί με την αστακή αύξηση, υπήρξε συνάμα μια μεγάλη μεταβολή στη κοινωνία, η οποία μετατράπηκε σε

²¹¹ Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003), Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*, σ. 2205-2218.

²¹² Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ. 308.

²¹³ Κουράκης, Ν. (2001). Νεότερες Ευρωπαϊκές Εξελίξεις στο Δίκαιο της Παραβατικότητας Ανηλίκων, *Ποινικός Λόγος*, σ.304.

²¹⁴ Ζαραφωνίτου, Χ. (1996). «*Η προστασία του περιβάλλοντος από εγκληματολογική σκοπιά*», Τετράδια Εγκληματολογίας Ι, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.11-19.

²¹⁵ Το ίδιο.

²¹⁶ Το ίδιο.

αστεακή και αυτό εκφράστηκε με την αστικοποίηση²¹⁷. Έτσι, αυξήθηκε ο πληθυσμός στις πόλεις και συνάμα μειώθηκε στις αγροτικές περιοχές, έχοντας ως συνέπεια την επέκταση αυτών αλλά και την εξάρτηση των αγροτικών περιοχών από τις πόλεις, μαζί με το πληθυσμιακό ρήγμα της υπαίθρου. Εκτός της επέκτασης των πόλεων λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης από τις αγροτικές περιοχές, υπήρξε και μετανάστευση από άλλα κράτη, δημιουργώντας μεγάλη κινητικότητα, σύνθεση πληθυσμών και ετερογένεια²¹⁸.

Μαζί με αυτό, υπήρξε εξάπλωση του αστικού τρόπου ζωής και οργάνωσης της καθημερινότητας στον πληθυσμό αυτό²¹⁹. Έτσι, η οικολογική προσέγγιση στην αστεακή ανάλυση χαρακτηρίζει τον αστισμό ως τον τρόπο ζωής των πόλεων²²⁰. Ακολουθώντας, η πόλη ορίστηκε μέσα από τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της, όπως η πυκνότητα αλλά και η μεγάλη έκταση των οικισμών. Χαρακτηριστικό των οικισμών των πόλεων έγινε η κοινωνική ετερογένεια και η ανομοιομορφία²²¹. Πρωτίστως, στη βάση αυτών, εγκληματολογικά ο Wirth²²² αναφέρει στη θεωρία του περί κοινωνικής ζωής στη πόλη, ότι υπάρχει υποταγή του πληθυσμού, μόνο σε τυπικούς κανόνες κοινωνικού ελέγχου, σε αντίθεση με την υπακοή σε μια κοινή παράδοση και κανόνες άτυπου κοινωνικού ελέγχου που επικρατούσε στο αγροτικό περιβάλλον. Επομένως, ο κοινωνικός έλεγχος πραγματοποιείται, πια τυπικά, σε διαφοροποιημένες ετερογενείς υπό-ομάδες, εδαφικά, δημιουργώντας ακολούθως (υπό)κοινότητες με όμοια χαρακτηριστικά. Οι διάφορες περιοχές λαμβάνουν ιδιαίτερα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, ενώ τα άτομα κοινής καταγωγής τείνουν να διαμένουν στους ίδιους οικισμούς. Δευτερευόντως, αναφέρει ότι όσο πιο μεγάλη είναι μία πόλη τόσο υπάρχει μεγαλύτερη ανωνυμία, με τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο που αναφέρθηκε να μειώνεται. Εκεί κυριαρχούν κοινωνικές σχέσεις οι οποίες είναι απρόσωπες, παροδικές, πρόσκαιρες, πολύπλοκες και επιφανειακές και οι οποίες λειτουργούν ως

²¹⁷ Η Αστικοποίηση είναι μια δυναμική έννοια με μεταβολή και κίνηση (στη μορφή και τις δομές του περιβάλλοντος), στη κοινωνική οργάνωση και στις αξίες που προσαρμόζονται στο αστικό περιβάλλον.

²¹⁸ Zafonitou Ch. (1989). *Criminalité violente en contexte urbain. A Athènes, produit d'urbanisation rapide*, Thèse de doctorat, Université Paris II.

²¹⁹ Τσαούσης Δ.Γ. (2006). *Η κοινωνία του Ανθρώπου, Εισαγωγή στη Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg, σ.383-410.

²²⁰ Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg, σ.615-625.

²²¹ Wirth, L. (1938) «Urbanism as a Way of Life» in *American Journal of Sociology*, vol.44, σ.1-24.

²²² Το ίδιο.

μέσον εξυπηρέτησης όψιμων ιδιωτικών σκοπών. Οι κοινωνικές σχέσεις αυτές λόγω της μεγάλης κινητικότητας που συνοδεύεται από έλλειψη συναισθηματικών δεσμών, προωθούν συνάμα τον ανταγωνισμό και την (αλλήλο)εκμετάλλευση. Έτσι, στις μεγάλες πόλεις τα προβλήματα οξύνονται και η ποιότητα ζωής υποβαθμίζεται. Ενώ, η ετερογένεια, η μοναξιά, η αλλοτρίωση, η ανομία και εν τέλει η παρέκκλιση αυξάνονται.

Επιπρόσθετα, ο Hawley²²³, από κοινωνιολογική οπτική, αναφέρει ότι στην αστιακή οικολογία υπάρχει αλληλεξάρτηση των αστιακών περιοχών. Οι διάφορες ομάδες στις περιοχές αυτές, διαφοροποιούνται και εξειδικεύονται σε διάφορες επαγγελματικές δραστηριότητες (νόμιμες ή παράνομες), προσαρμοζόμενες πάντα στη γεωγραφική τους θέση, στο ευρύτερο περιβάλλον διαβίωσης. Επομένως, οι ζώνες που δημιουργούνται στις περιοχές αυτές, δημιουργούν σχέσεις με τον χώρο και τον χρόνο. Ενώ, η οργάνωση της καθημερινότητας των κατοίκων των ζωνών αυτών αποτελεί αντανάκλαση της ιεραρχίας των περιοχών και των οικισμών της πόλης²²⁴.

Βέβαια, πρέπει κριτικά να αναφερθεί ότι σε σχέση με την οικολογική προσέγγιση, υποτιμάται πολλές φορές η σημασία του κρατικού σχεδιασμού και προγραμματισμού στην οργάνωση του αστιακού δομημένου περιβάλλοντος²²⁵. Ενώ, η χωροταξική οργάνωση της πόλης που θα αναφερθεί στη συνέχεια από την Οικολογική Σχολή του Σικάγο, συνδέεται περισσότερο με κάποιες πόλεις των Η.Π.Α., παρά με πόλεις της Ευρώπης, της Αφρικής ή της Ασίας.

2.1. Κατανομή της παραβατικότητας μεταξύ υπαίθρου και πόλης (μεσο-επίπεδο)

Εδώ και δύο τουλάχιστον αιώνες διαφαίνεται στις έρευνες ότι υπάρχουν διαφορές όχι μόνο ποσοτικές αλλά και ποιοτικές στην εγκληματικότητα μεταξύ υπαίθρου και πόλης. Γενικότερα, παρατηρείται μεγαλύτερο ποσοστό παραβατικότητας αρχικά στις μεγάλες πόλεις, μετά στις μεσαίες, ακολούθως στις μικρότερες και ακόμα λιγότερο

²²³ Hawley, A. (1950). *Human Ecology: A theory of Community Structure*. New York: Ronald Press.

²²⁴ Το ίδιο.

²²⁵ Ζαραφώνιτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 29-επ.

στην ύπαιθρο²²⁶. Αυτό συνήθως απορρέει από τη μελέτη των αστυνομικών και δικαστικών στατιστικών, από έρευνες αυτό-ομολογούμενης ενοχής αλλά και από έρευνες θυματοποίησης, ανά τα χρόνια. Εκτός από ποσοτικές διαφορές μεταξύ υπαίθρου και πόλης, υπάρχουν και ποιοτικές, δηλαδή σε σχέση με τις μορφές που αποκτά η παραβατικότητα αντιστοίχως.

Οι πρώτοι που έφτασαν σε αυτή τη διαπίστωση ήταν οι ιδρυτές της Γαλλοβελγικής χαρτογραφικής Σχολής τον 19^ο αιώνα, A.Quetelet και A.M. Guerry, όπου πρώτοι, κατένειμαν γεωγραφικά την εγκληματικότητα και προχώρησαν συνάμα στη χαρτογράφηση της²²⁷. Αρχικά ο A. Quetelet ως μαθηματικός και στατιστικολόγος, αποπειράθηκε, με τη χρήση στατιστικών, να τεκμηριώσει μια σχέση μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων (φυσικού περιβάλλοντος και κοινωνικών παραγόντων) και του είδους των εγκλημάτων που διαπράττονται στα διάφορα περιβάλλοντα. Έτσι, όπως ανέφερε, υπήρχαν διαφοροποιήσεις στις μορφές των αδικημάτων μεταξύ πόλης, όπου κυριαρχούσαν τα κτητικά/κατά της ιδιοκτησίας και οι αυτοκτονίες και μεταξύ της υπαίθρου, όπου κυριαρχούσαν τα εγκλήματα βίας. Συνακόλουθα, διατύπωσε το θερμικό νόμο της εγκληματικότητας²²⁸. Ο A. Quetelet με τον θερμικό νόμο διαπίστωσε την επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος στις διαφορετικές όψεις της εγκληματικότητας που αναπτύσσονταν μεταξύ του Βορρά της Γαλλίας, όπου λόγω των αναγκών διαβίωσης και της αθλιότητας που επικρατούσε διαπράττονται εγκλήματα κατά περιουσίας και στο Νότο όπου κυριαρχούσαν τα βίαια εγκλήματα, διότι τα πάθη ήταν αυξημένα.

Συγχρόνως, ο A.M. Guerry, στις γεωγραφικές του μελέτες, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της γεωγραφικής χαρτογράφησης, συσχέτισε την εγκληματικότητα μέσα από τη γεωγραφική κατανομή της κατά γεωγραφικές περιοχές, με πολιτισμικούς, πολιτικούς, οικονομικούς, δημογραφικούς και κοινωνικούς παράγοντες²²⁹. Έτσι, πραγματοποίησε έρευνες μέσω χαρτογράφησης των περιοχών σε σχέση με τα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά χαρακτηριστικά της κάθε μίας,

²²⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.81-83.

²²⁷ Ζαραφονίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.46-επ.

²²⁸ Το ίδιο

²²⁹ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

αντιπαραβάλλοντας τα με τις γεωγραφικές διακυμάνσεις της εγκληματικότητας αυτών, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η εγκληματικότητα σε κάθε περιοχή παραμένει σταθερή λόγω της σταθερής λειτουργίας των νόμων της κοινωνίας.

Η Γαλλο-βελγική χαρτογραφική Σχολή πρώτη εισήγαγε γεωγραφικά στοιχεία στη μελέτη της εγκληματικότητας και κατάλαβε τη σημασία του περιβάλλοντος, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη μέθοδο της έρευνας, με την καινοτομία της χαρτογράφησης της εγκληματικότητας²³⁰. Οι μελέτες αυτές με τη σειρά τους άσκησαν επιρροή στη Σχολή του Κοινωνικού περιβάλλοντος, σε μεσο αλλά και μικρο-επίπεδο, όπως διαφαίνεται και στην οικολογική σχολή του Σικάγο.

Η οικολογική σχολή του Σικάγο μελέτησε το αστεακό φαινόμενο και συσχέτισε, εκτός των άλλων, τη παραβατικότητα των ανηλίκων με το περιβάλλον διαβίωσης²³¹. Το υπόβαθρο, σε επίπεδο θεωρίας, έθεσε η οπτική του R.E. Park σε σχέση με τη κοινωνική οικολογία, εισάγοντας συνάμα όρους από τη φυτολογία. Σε αυτήν όρισε ότι οι κοινωνίες των ανθρώπων έχουν άμεση συγγένεια με το περιβάλλον και του όρους που το διέπουν. Ειδικότερα, ανέφερε ότι η ανάπτυξη των πόλεων και των οικισμών είναι αποτέλεσμα οικολογικών διεργασιών²³², οι οποίες είναι αποτέλεσμα ενεργειών των εκάστοτε κάθε φορά οικολογικών παραγόντων (οικονομικοί, γεωγραφικοί, πολιτιστικοί και πολιτικοί), όπως η πύκνωση, η αποκέντρωση, η συγκέντρωση, ο διαχωρισμός και η ημερήσια παλίνδρομη μετακίνηση²³³. Συνακόλουθα αυτών, επηρεασμένος από τη δαρβινική θεωρία, ανέφερε ότι όπως στο φυσικό περιβάλλον, έτσι και στο δομημένο αστικό περιβάλλον κυριαρχεί το τρίπτυχο

²³⁰ Ζαραφονίτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.46-επ.

²³¹ Το ίδιο, σ.172-180.

²³² Τσαούσης Δ.Γ. (2006). *Η κοινωνία του Ανθρώπου, Εισαγωγή στη Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg, σ.423-426.

²³³ «Η διαδικασία της ημερήσιας παλίνδρομης μετακίνησης αναφέρεται στην καθημερινή διακίνηση ατόμων μεταξύ του τόπου κατοικίας και εργασίας αλλά και στη καθημερινή διακίνηση αγαθών με μόνιμα δίκτυα διανομής μέσα στη πόλη» στο Τσαούσης Δ.Γ. (2006). *Η κοινωνία του Ανθρώπου, Εισαγωγή στη Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg, , σ.426 .

του ανταγωνισμού με τα στοιχεία της «εισβολής», της «κυριαρχίας» και της «αλληλοδιαδοχής»²³⁴.

Στη συνέχεια ο R.Mackenzie έδωσε ιδιαίτερη σημασία στον ανταγωνισμό αυτό, διότι τα υποκείμενα δημιουργούν καθοριστικές σχέσεις με τον χώρο, οι οποίες ρυθμίζονται από όρους ανταγωνισμού. Έτσι η εκάστοτε πόλη αλλά και οι περιοχές εντός αυτών, δεν αποτελούν απλά μια κατοικία όπου διαμένουν οι άνθρωποι αλλά εμπεριέχουν συνάμα πολιτισμικά στοιχεία. Επομένως, όπως όλα τα ζώα και τα φυτά που έχουν συγκεκριμένες περιοχές όπου διαβιούν, έτσι και οι άνθρωποι χωρίζονται εντός των δομημένων αστικών περιοχών βάση κοινωνικό-οικονομικών και πολιτισμικών όρων διαβίωσης και χαρακτηριστικών²³⁵. Σε κάθε περιοχή, εν τέλει, εμπεριέχεται μια συγκεκριμένη πληθυσμιακή κατηγορία με κοινά χαρακτηριστικά, η οποία εγκαθιδρύεται σε αυτή και ασκεί τις ιδιαίτερες κάθε φορά (νόμιμες ή παράνομες) δραστηριότητες της. Έτσι, σε αυτό το μεσο-επίπεδο ορίστηκε από την οικολογική σχολή του Σικάγο η επίδραση του δομημένου περιβάλλοντος στη παραβατικότητα ανηλίκων.

Συμπληρωματικά, σε μεσο-επίπεδο, πρέπει να αναφερθεί ότι στις πόλεις οι ευκαιρίες παραβατικότητας, τα αγαθά, και η επαφές των ανθρώπων (όπου όπως αναφέρθηκε είναι πολλές και πολύπλοκες, με αυξημένη πιθανότητα δημιουργίας προβληματικών καταστάσεων) είναι σε αφθονία²³⁶. Ταυτόχρονα, αυξάνεται η κοινωνική και οικονομική ανασφάλεια και υπάρχει συνάμα αστάθεια και έλλειψη εμπιστοσύνης στη λειτουργία των θεσμών. Σε αντιδιαστολή με την ύπαιθρο όπου αναφέρεται ότι υπάρχει σχετικά μεγαλύτερη ομοιομορφία, απουσία αυστηρών ταξικών διαφορών, απουσία σκληρού ανταγωνισμού και αποτελεσματικότερος και αμεσότερος άτυπος κοινωνικός έλεγχος²³⁷.

²³⁴ Hayward,K., Λήμμα: «*Chicago School in Sociology*», The Sage Dictionary of Criminology, Sage Publ., London, California, New Delhi, 2006, σ. 37-40 (38).

²³⁵ Ζαραφώνιτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.172-180.

²³⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.83-επ.

²³⁷ Το ίδιο.

2.2.Ενδοαστική κατανομή της παραβατικότητας (μικρο-επίπεδο)

Διευκρινιστικά, πρέπει να τονιστεί ότι όλες οι θεωρήσεις που θα αναφερθούν στο μικρο-επίπεδο εδράζουν και στο μεσο-επίπεδο που αναφέρθηκε, δηλαδή στο επίπεδο σύγκρισης πόλεων και υπαίθρου.

Ο σύγχρονες έρευνες δίνουν αρκετή σημασία στο μικρο-επίπεδο, δηλαδή στη γεωγραφική κατανομή στο εσωτερικό των πόλεων, όπου τα κοινωνικά προβλήματα δεν είναι πάντα τα ίδια σε όλες τις περιοχές και τους οικισμούς. Όμως, πρέπει να τονιστεί ότι όπως η εγκληματικότητα, έτσι και η παραβατικότητα δεν ίσο-κατανέμεται σε όλες τις περιοχές της πόλης. Πάντα υπάρχουν ενδοαστικά διαφορές, ποσοτικές ή ποιοτικές στη παραβατικότητα ανηλίκων, ανάλογα με τους οικισμούς (μεγάλους ή μικρούς) ή τις γειτονιές αυτών (τμήματα ή και δρόμοι)²³⁸.

Αυτό διερευνήθηκε εμπειρικά από την οικολογική σχολή του Σικάγο (η οποία αναφέρθηκε επίσης στο μέσο επίπεδο) και ειδικότερα από τους C.Shaw και H.McKay, στην έρευνα «Delinquency Areas: A Study Of The Geographic Distribution Of School Truants, Juvenile Delinquents, And Adult Offenders In Chicago» το 1929. Στη θεωρία τους συνέδεσαν την επίδραση του τοπικού δομημένου αστικού περιβάλλοντος με τις κοινωνικές συνθήκες και την έλλειψη κοινωνικής οργάνωσης που υπήρχε στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές της πόλης του Σικάγο, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την εκδήλωση από τους ανήλικους διάφορων μορφών παραβατικότητας²³⁹.

Ειδικότερα, στη μελέτη τους ερευνήσαν την παραβατικότητα ανηλίκων σε διαφορές περιοχές τη πόλης του Σικάγο, βάσει του μοντέλου του Burgess, σε σχέση με το τόπο κατοικίας των παραβατών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο E. Burgess σχηματοποίησε τα θεωρητικά σχήματα της Σχολής, με την ανάπτυξη του μοντέλου των ομόκεντρων ζωνών στη πόλη του Σικάγο (πέντε ομόκεντροι κύκλοι)²⁴⁰. Έτσι, αναφερόμενος στη πόλη του Σικάγο, παρουσίασε τη δομή του αστικού χώρου της

²³⁸ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.83-επ.

²³⁹ Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.99.

²⁴⁰ Ζαραφώνιτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.172-180.

σύγχρονης μεγάλης πόλης, με βάση το κέντρο και τις περιμετρικές κυκλικές επεκτάσεις γύρω αυτού, προς τα έξω, σε αστεακές χαρτογραφημένες ζώνες. Εκεί ανακάλυψαν ότι η παραβατικότητα των ανηλίκων μειωνόταν όσο υπήρχε απομάκρυνση αυτών από τη ζώνη του κέντρου της πόλης, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά ήταν στις περιοχές που χωροταξικά περιέβαλαν το κέντρο της πόλης (πλησίον εμπορικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων του κέντρου), στη λεγόμενη μεταβατική ζώνη, η οποία έφερε συγχρόνως την μεγαλύτερη υποβάθμιση²⁴¹. Αυτές τις περιοχές στη μεταβατική ζώνη τις ονόμασε «delinquency areas». Σχετικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών των περιοχών, όπου η κινητικότητα ήταν διάχυτη, πρέπει να αναφερθεί ότι σε αυτές διέμεναν μόνιμοι κάτοικοι, οι οποίοι άρχισαν να τις εγκαταλείπουν, με τους πιο εύπορους από αυτούς να αποχωρούν προς τα περίχωρα της πόλης, όπου ήταν ανώτερης κοινωνικής στάθμης²⁴². Ταυτόχρονα, μεγάλος αριθμός από μειονεκτούσες ομάδες μετακινούνταν προς τα εκεί, όπου η διαβίωση ήταν οικονομικά πιο προσιτή. Επομένως, οι περιοχές αυτές υπέστησαν χωροταξική υποβάθμιση και απέκτησαν κατεστραμμένα/εγκαταλειμμένα ή φτηνού ενοικίου κτίρια, όπου δημιουργούνταν πολλές φορές ghettos, στα οποία κατοικούσαν προσωρινά εγχώριοι ή ξένοι οικονομικοί μετανάστες, οι οποίοι έφταναν πρώτη φορά στη πόλη, προσδίδοντας έτσι εθνική και φυλετική ανομοιογένεια²⁴³. Ακολούθως, με τα κτίρια να εγκαταλείπονται, να μην ανακαινίζονται και τα μισθώματα να μειώνονται, δημιουργήθηκαν μειονεκτικοί όροι περιβάλλοντος, υποβάθμιση και κοινωνική αποδιοργάνωση²⁴⁴. Η κοινωνική αυτή αποδιοργάνωση ήταν βασικό σημείο αναφοράς για την οικολογική Σχολή του Σικάγο.

Λόγω όλων των ανωτέρω, τα οποία θεωρήθηκαν χαρακτηριστικά κοινωνικής αποδιοργάνωσης, υπήρξε, κατά τη Σχολή του Σικάγο, παρακώλυση της ισχύς του άτυπου και τυπικού κοινωνικού ελέγχου, διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής και μη ομαλή κοινωνικοποίηση των ανηλίκων από την οικογένεια και τους θεσμούς. Αυτό οδήγησε σε καταστάσεις ανομίας, πάντα σε σύνδεση με τη γεωγραφική κατανομή και

²⁴¹ Το ίδιο.

²⁴² Το ίδιο

²⁴³ Ζαραφώνιτου Χ.,(2004) «Ανασφάλεια, φόβος του εγκλήματος και στάσεις των κατοίκων της ελληνικής πρωτεύουσας απέναντι στο εγκληματικό φαινόμενο», Αδμη. Έρευνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο-ΠΜΣ Εγκληματολογίας.

²⁴⁴ Ζαραφώνιτου, Χ. (2003). *Πρόληψη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο: οι σύγχρονες τάσεις της εγκληματολογικής έρευνας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.29-32.

το περιβάλλον. Ουσιαστικά συνδέθηκε η εκδήλωση της παραβατικότητας ανηλίκων με τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν σε υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης, αλλά και με την έλλειψη ή αποτυχία του άτυπου κοινωνικού ελέγχου και της κοινωνικοποίησης²⁴⁵.

Ειδικότερα, σε σχέση με τους ανήλικους θεωρήθηκε ότι προσπαθούσαν να προσαρμόσουν τις προσδοκίες τους σε ένα ήδη διαμορφωμένο κανονιστικό πλαίσιο²⁴⁶. Ενώ, όπως αναφέρθηκε, όταν άλλαζαν τόπο κατοικίας και μεταφέρονταν προς τις περιοχές της περιφέρειας, τα ποσοστά παραβατικότητας αυτών μειώνονταν²⁴⁷. Διότι όπως παρατηρήθηκε, υπήρχε μια ταυτόχρονη πολιτισμική μεταβίβαση αξιών, κανόνων και στάσεων η οποία ήταν διαγενεακή, μέσω ενός τύπου «κοινωνικής παράδοσης», η οποία δεν διαχωριζόταν από την καθημερινότητα²⁴⁸. Η παραβατικότητα ανηλίκων αποδείχτηκε ότι ήταν τρόπος ζωής και μέσο ικανοποίησης των ατομικών αναγκών. Έτσι οι ανήλικοι συγκροτούσαν ομάδες, εκπαιδούνταν και διαπαιδαγωγούνταν σε παραβατικές μεθόδους και αξίες από του γύρω τους, δημιουργώντας ουσιαστικά μια εγκληματική παράδοση. Επομένως, παρατηρήθηκε αποτυχία της «κοινοτικής» κοινωνικοποίησης και του ελέγχου στις περιοχές αυτές της μεταβατικής ζώνης. Ενώ, η παραβατικότητα επιδοκιμαζόταν και υιοθετούταν ως ηθικός κώδικας σε κάποιες συγκεκριμένες περιοχές, δημιουργώντας προεγκληματικές καταστάσεις. Επομένως, η παραβατικότητα αναφέρθηκε ως προϊόν της περιοχής ή μάλλον της ιδιοσυγκρασίας των κατοίκων αυτής²⁴⁹. Ουσιαστικά, τη παραβατικότητα την όριζε η συγκεκριμένη περιοχή, υποθάλποντας ή επιβραβεύοντας την εκτροπή.

Σε σχέση με τους ατομικούς παράγοντες παραβατικότητας ανηλίκων, από τους C.Shaw και ο H.McKay , εξηγήθηκε το φαινόμενο μέσω της θεωρίας του διαφορικού

²⁴⁵ Ζαραφωνίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.172-180.

²⁴⁶ Το ίδιο.

²⁴⁷ Το ίδιο.

²⁴⁸ Ζαραφωνίτου Χ. (Επιμ.), (2013) «Πόλη, εγκληματικότητα και ανασφάλεια στην εποχή της οικονομικής κρίσης», Πρακτικά Ημερίδας του ΠΜΣ Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου με το Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα: εκδ. Διόνικος.

²⁴⁹ Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. University of Chicago Press.

συγχρωτισμού του Sutherland και τον ρόλο της κοινωνικοποίησης σε συνθήκες υιοθέτησης παραβατικής συμπεριφοράς, όπως αναφέρθηκε στο άνωθεν κεφάλαιο.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί η κριτική που ασκήθηκε στη Σχολή του Σικάγο, περί οικολογικής πλάνης (ecological fallacy), σε σχέση με θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα και τη σύνδεση της κοινωνικής αποδιοργάνωσης με οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, μαζί με την μεγάλη πίστη στα επίσημα στατιστικά δεδομένα, που πολλές φορές δεν αντικατοπτρίζουν πλήρως τη πραγματικότητα²⁵⁰.

Εν αντιθέσει με τη μελέτη στο Σικάγο, σε μικρο-επίπεδο, αναφέρεται η έρευνα του B. Lander το 1940²⁵¹, στη πόλη της Βαλτιμόρης, όπου μελετήθηκε ενδοαστικά η παραβατικότητα ανηλίκων. Σε αυτή την έρευνα χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα δικαστηρίων και συνδέθηκαν με τον τόπο κατοικίας των ανήλικων παραβατών, ώστε να πραγματοποιηθεί γεωγραφική κατανομή. Εδώ δεν ακολουθήθηκε το μοντέλο των 5 ομόκεντρων ζωνών της Σχολής του Σικάγο, αλλά η παραβατικότητα των ανήλικων κατατμήθηκε σε 155 γεωγραφικές περιοχές διαμονής. Ειδικότερα, στην έρευνα του, ο B. Lander εξέτασε τη χρήση γης και συνάμα τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες των περιοχών αυτών, όπως το μέσο επίπεδο μόρφωσης των κατοίκων, το μηνιαίο κόστος κατοικίας, το ποσοστό κατοίκων που ζούσαν σε οικίες με πάνω από 1,5 άτομο ανά δωμάτιο, τον αριθμό των υποβαθμισμένων κατοικιών σε κάθε περιοχή αλλά και το ποσοστό αλλοδαπών²⁵². Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν ανέδειξαν μια κριτική ματιά απέναντι στη θέση των ζωνών του E. Burgess, που χρησιμοποιήθηκαν στο Σικάγο. Ο B. Lander, ανέφερε ότι υπήρξε απλούστευση του φαινομένου της παραβατικότητας, διότι σε κάθε ζώνη υπήρχαν συνάμα υψηλά αλλά και χαμηλά ποσοστά παραβατικότητας, σε διάφορες περιοχές. Βέβαια, πρέπει να τονισθεί ότι οι τοπογραφικές συνθήκες και η χρήση γης στη πόλη της Βαλτιμόρης δεν ήταν ίδιες με αυτές του Σικάγου. Οι βιομηχανίες ήταν στα περίχωρα, δεν υπήρχε κεντρικός τομέας όπως στη πόλη του Σικάγου αλλά ούτε μια συγκεκριμένη μεταβατική ζώνη (εν αντιθέσει υπήρχαν πολλές και διάσπαρτες)²⁵³. Έτσι, κατέληξε ότι στη Βαλτιμόρη, οι

²⁵⁰ Ζαραφώνιτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.176-180.

²⁵¹ Το ίδιο, σ.177-178.

²⁵² Το ίδιο.

²⁵³ Το ίδιο

κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες είχαν πρωτεύοντα ρόλο σε σχέση με τη κατανομή της εγκληματικότητας γεωγραφικά. Επίσης, αναδείχθηκε ο κύριος ρόλος της πολιτισμικής ανομίας, σε περιοχές όπου κυριαρχούσαν πληθυσμιακές υπο-ομάδες, με διαφορετικό πλαίσιο κανόνων και αξιών²⁵⁴. Επομένως, αναφέρθηκε ότι στους οικισμούς όπου υπήρχε υψηλή παραβατικότητα ανηλίκων, υπήρχε συνάμα και εγκληματικότητα ενηλίκων, αλλά και διάφορα άλλα κοινωνικά προβλήματα. Αυτό εξηγήθηκε λόγω της μεγάλης κινητικότητας στους οικισμούς αυτούς, όπου δημιουργείται μια αίσθηση προσωρινού, που με τη σειρά της προκαλούσε κοινωνική αστάθεια αλλά και άλλα ζητήματα²⁵⁵. Βέβαια και εδώ, οι περιοχές με μεγάλες πολυκατοικίες, όπου διέμεναν πολλά άτομα που δεν γνωρίζονταν μεταξύ τους, θεωρήθηκαν ότι ήταν αυτές που εμφάνιζαν μεγαλύτερα ποσοστά παραβατικότητας ανηλίκων. Διότι όπως και στα πορίσματα της Σχολής του Σικάγο, αναφέρθηκε ότι δημιουργείται μια αίσθηση ανασφάλειας, έλλειψη άτυπου κοινωνικού ελέγχου αλλά και μια μόνιμη σύγκρουση και ανταγωνισμός. Τέλος ο Lander ανέφερε ότι το περιβάλλον και το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ζουν οι ανήλικοι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση παραβατικής ή μη συμπεριφοράς, λόγω των ξεχωριστών εμπειριών και ευκαιριών (είτε αρνητικών είτε θετικών) που μπορεί να υπάρξουν μέσα σε αυτό²⁵⁶.

Εκτός των πορισμάτων της Οικολογικής Σχολής του Σικάγο και του B.Lander στη Βαλτιμόρη υπήρξαν και άλλοι ερευνητές που ανακάλυψαν ενδοαστικές διαφορές στη παραβατικότητα των ανηλίκων σε σχέση με το περιβάλλον και το τόπο διαμονής μέσα στη πόλη. Έτσι, η έρευνα των West & Farrington στο Λονδίνο έδειξε ότι η παραβατικότητα των ανηλίκων αγοριών μειώθηκε όταν μετακινήθηκαν από το κέντρο της πόλης του Λονδίνου και διέμεναν σε περιοχές έξω από αυτό²⁵⁷. Βέβαια με τη μετακίνηση αυτή, εκτός από τη μείωση της παραβατικότητας και των προβλημάτων των ανηλίκων παρατηρήθηκε και μείωση των δυσλειτουργιών των οικογενειών και της εκδήλωσης εγκληματικότητας από πλευράς των γονέων γενικότερα. Έτσι,

²⁵⁴ Το ίδιο.

²⁵⁵ Lander B. (1954). *Towards an understanding of juvenile delinquency*. New York: Columbia University Press.

²⁵⁶ Ζαραφώνιτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.177-178.

²⁵⁷ Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, σ.116-επ.

θεωρήθηκαν ως σημαντικός παράγοντας τα κοινωνικά προβλήματα που ανακύπτουν σε άμεση σύνδεση με τους κεντρικούς οικισμούς της πόλης.

Επομένως, διαφαίνεται σύμφωνα με τις παραπάνω εμπειρικές έρευνες και θεωρίες, ότι υπάρχουν περιοχές και οικισμοί που χαρακτηρίζονται από παραβατικότητα ανηλίκων, διότι δημιουργείται σε αυτές ένα «προεγκληματικό-προπαραβατικό περιβάλλον». Ενώ, επηρεάζεται μέχρι και το κοινωνικό status της περιοχής, το οποίο είναι συνήθως χαμηλό λόγω της ήδη αρνητικής αξιολόγησης, σε σχέση με το υπόλοιπο δομημένο περιβάλλον των άλλων περιοχών²⁵⁸. Έτσι, σχηματίζεται μια αρνητική εικόνα για τις περιοχές αυτές, όχι μόνο από τους κάτοικους των άλλων περιοχών, αλλά και από τους διαμένοντες σε αυτές. Αυτό δημιουργεί ζητήματα διότι αυτή η εικόνα για τις περιοχές αυτές, καθορίζει ακολούθως τις ευκαιρίες για νόμιμη δράση αλλά και κυρίως τις ευκαιρίες για παραβατική δράση. Διότι τα δομημένα αστικά περιβάλλοντα²⁵⁹, έχουν άμεση παραγοντική συσχέτιση με την αύξηση της παραβατικότητας ανηλίκων λόγω ότι, εκτός των παράνομων ευκαιριών, προσφέρουν μεγάλες πιθανότητες διαφυγής από τον τυπικό και άτυπο κοινωνικό έλεγχο²⁶⁰.

Ως απόρροια αυτών των θεωριών, αναπτύχθηκε ως σύγχρονη, είτε σε μεσο-επίπεδο είτε σε μικρο-επίπεδο, η περιβαλλοντική εγκληματολογία²⁶¹, όπου στο πεδίο της περιλαμβάνονται έρευνες σε σχέση με την κατανομή της εγκληματικότητας εδαφικά, την ύπαρξη ευκαιριών στο περιβάλλον και τις διαδικασίες μέσα από τις οποίες οι υποψήφιοι δράστες τις αναγνωρίζουν. Επίσης διερευνήθηκε η σημασία του τρόπου κατοικίας των δραστών, του τρόπου διάπραξης της αξιόποινης πράξης αλλά και

²⁵⁸ Ζαραφονίτου Χ., Χρυσόχοου Ε.(2015) «Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων», Σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες (CriminologicalStudies), Τεύχος 1, Αθήνα: εκδ. Διόνικος (δύγλωσση έκδοση).

²⁵⁹ Συγκεκριμένα κτίρια, θόρυβος, εντάσεις, διαταραγμένες διαπροσωπικές σχέσεις, μεγάλη ανασφάλεια και φόβος των κατοίκων.

²⁶⁰ Zarakonitou, Ch. (1993) «Κοινοτική παρέμβαση στη πρόληψη και αντιμετώπιση της βίαιης παραβατικότητας των ανηλίκων στις γειτονιές της πόλης [Community prevention and treatment of violent juvenile delinquency]» in Conference proceedings in Treatment and prevention of juvenile delinquency, Kallithea Municipality, Panteion University (eds), σ.31-32.

²⁶¹ Wortley R. & Mazerolle L., (2008) «Environmental criminology and crime analysis: situating the theory, analytic approach and application», in R. Wortley & L. Mazerolle (Eds), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, Willan Publ., USA, σ.1-18.

η δημιουργία περιοχών που προστατεύονται από την εγκληματικότητα²⁶². Στη περιβαλλοντική εγκληματολογία περιλαμβάνονται θεωρίες²⁶³ όπως, η θεωρία των καθημερινών δραστηριοτήτων (Routine Activity Theory)²⁶⁴ των Cohen & Felson, η προσέγγιση της ορθολογικής επιλογής (rational choice theory), η γεωμετρική θεωρία του εγκλήματος (geometric theory of crime) και η μετά-θεωρία μοτίβων/εγκληματικών προτύπων (Pattern theory) των Brantingham and Brantingham. Έτσι, η περιβαλλοντική εγκληματολογία και ιδιαίτερα η αστεακή εγκληματολογία έθεσε τη προσοχή στην απαραίτητη σύνδεση των δραστών, των κατάλληλων στόχων (ή θυμάτων) και των νόμων, σε συγκεκριμένο γεωγραφικά τόπο και χρόνο, ώστε να λάβει χώρα μια εγκληματική δραστηριότητα²⁶⁵.

Εν κατακλείδι, η θέση της περιβαλλοντικής εγκληματολογίας, θυμίζοντάς μας τους πρότερους που αναφέρθηκαν, είναι ότι το έγκλημα δεν εμφανίζεται ούτε τυχαία ούτε κατανέμεται ισομερώς στον χώρο, η εγκληματική συμπεριφορά επηρεάζεται από το άμεσο περιβάλλον και η κατανόηση αυτού είναι σημαντική για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου²⁶⁶.

B. ΜΕΡΟΣ: Ερευνητική προσέγγιση των σύγχρονων μορφών παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα

1. Ελληνικές έρευνες σχετικά με την παραβατικότητα ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα

²⁶² Bottoms, A. E., & Wiles, P. (1997). Environmental Criminology. In M. Maguire, R. Moran, & R. Reiner (Eds.), *The Oxford handbook of Criminology*, Oxford: Clarendon Press, σ. 620-656.

²⁶³ Ζαραφώνιτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.168-επ.

²⁶⁴ Andresen, M. A. (2020). *Environmental criminology: Evolution, theory, and practice*. 2nd ed. London & New York: Routledge.

²⁶⁵ Brantingham, P.L. and Brangtingham, P.J. (1991). *Environmental Criminology*, Beverly Hills: Sage Publications.

²⁶⁶ Ζαραφώνιτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.172.

Κάτω από τη σκέπη των συμπερασμάτων της Οικολογικής Σχολής του Σικάγο αλλά και άλλων ερευνών, πραγματοποιήθηκαν, ανά τα χρόνια, πολλές εγκληματολογικές έρευνες διεθνώς αλλά και εντός του Ελλαδικού χώρου, με στόχο να εξάγουν πορίσματα σχετικά με τη συσχέτιση των μεγάλων αστικών κέντρων και των ποσοτικών και ποιοτικών μορφών της παραβατικότητας ανηλίκων.

Στο πλαίσιο αυτό, όπως προαναφέρθηκε, αρχικά εντοπίστηκαν διαφορές στην παραβατικότητα μεταξύ των μεγάλων αστικών κέντρων και της υπαίθρου και στη συνέχεια διαφορές ανάμεσα στους εκάστοτε οικισμούς, εντός των πόλεων. Διαφορές, όχι μόνο ποσοτικές αλλά και ποιοτικές, σε σχέση με τη μορφή παραβατικότητας που ανακύπτει κάθε φορά.

1.1. Έρευνα για τη παραβατικότητα ανηλίκων στη περιφέρεια της Πρωτεύουσας

Η έρευνα των Δ. Τσαούση και Ε. Κορρέ-Crueger²⁶⁷ πραγματοποιήθηκε στα γεωγραφικά όρια της περιφέρειας της Πρωτεύουσας²⁶⁸ με στοιχεία από τα δικαστήρια Ανηλίκων Αθηνών και Πειραιά. Η Πρωτεύουσα επιλέχθηκε από τους ερευνητές λόγω της θεωρούμενης συσχέτισης των συνθηκών της οικονομικής/βιομηχανικής ανάπτυξης της τότε εποχής αλλά και λόγω της έντονης αστικοποίησης που ήταν παρούσα. Επίσης, σημαντικό ρόλο είχε η επαρκής στατιστική κάλυψη κατά τις μικρότερες υποδιαιρέσεις, δηλαδή δήμους και κοινότητες²⁶⁹. Σε αυτή, ως ανήλικος παραβάτης ορίστηκε αυτός που προσήχθη στον εισαγγελέα Ανηλίκων, λόγω της τέλεσης κάποιου ποινικού αδικήματος, «ο κατά την έννοιαν του Ποινικού Δικαίου ανήλικος, ο προσαχθείς ενώπιον Δικαστηρίου Ανηλίκων κατηγορούμενος δια τη τέλεσιν ποινικώς κολάσιμου πράξεως»²⁷⁰. Στην έρευνα θεωρήθηκε ότι ο τύπος κατοικίας των ανηλίκων και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον διαμορφώνει

²⁶⁷ Τσαούσης, Δ. και Κορρέ-Crueger, Σ. (1974). *Η εγκληματικότητα των ανηλίκων εις τη περιφέρεια της πρωτευούσης*, Αθήνα: ΕΚΚΕ

²⁶⁸ όπως ορίστηκε από την ΕΣΥΕ (νυν ΕΛΣΤΑΤ)

²⁶⁹ Τσαούσης, Δ. και Κορρέ-Crueger, Σ. (1974). *Η εγκληματικότητα των ανηλίκων εις τη περιφέρεια της πρωτευούσης*, Αθήνα: ΕΚΚΕ σ.15

²⁷⁰ Το ίδιο

σημαντικά τη συμπεριφορά των ανηλίκων. Ο τόπος κατοικίας επιλέχθηκε επίσης διότι ο τόπος τέλεσης της πράξης θεωρήθηκε από τους ερευνητές ως ευκαιριακός. Η έρευνα, συμπεριέλαβε δεδομένα από το 1960 έως το 1964, με τα κάτωθι να είναι τα σημαντικότερα, ειδικά σε σχέση με τις ηλικιακές ομάδες των αρρένων παιδιών (7-12 ετών) και των αρρένων εφήβων (13-17 ετών).

Αρχικά, η παραβατικότητα των αρρένων παιδιών (ηλικίας 7-12 ετών), εμφανίστηκε ποσοτικά αυξημένη στους ανήλικους που διέμεναν κυρίως, στον Δήμο Περιστερίου, αναδεικνύοντας τις Δυτικές συνοικίες της Αθηνάς, ως τις πλέον «εγκληματογόνες» ζώνες της ελληνικής πρωτεύουσας στις ηλικίες αυτές (14,7% έναντι 4,3% της συμμετοχής των ανηλίκων στον συνολικό πληθυσμό της πρωτεύουσας κατά αναλογία πληθυσμού)²⁷¹. Σχετικά με τις μορφές παραβατικότητας των ανωτέρω παιδιών (7-12 ετών), τα περισσότερα ποινικά αδικήματα αφορούσαν παραβάσεις κατά της ιδιοκτησίας σε ποσοστό 65,6%, με την κλοπή να είναι η πλέον χαρακτηριστική μορφή. Ακολούθησαν οι σωματικές βλάβες σε ποσοστό 16% και η επαιτεία σε ποσοστό 4%²⁷².

Ακολούθως, ως κύριος τόπος διαμονής των αρρένων εφήβων παραβατών του δείγματος (ηλικίας 13-17 ετών), εμφανίστηκε ο δήμος Αθηναίων σε ποσοστό 26%. Ακολουθούν ο Δήμος Πειραιά, το Περιστερί και η Νίκαια όπου στο σύνολο τους εξέφραζαν το 47% της συνολικής παραβατικότητας αυτής της ηλικιακής ομάδας²⁷³. Βέβαια πρέπει να αναφερθεί ότι αυτοί οι τέσσερις ανωτέρω δήμοι συγκέντρωναν το 52,6% του πληθυσμού του πολεοδομικού συγκροτήματος των Αθηνών²⁷⁴. Σε σχέση με τις μορφές παραβατικότητας των ανωτέρω αρρένων εφήβων, διαφάνηκε να είναι και σε αυτή την περίπτωση τα ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με τις κλοπές να έχουν ποσοστό 40%, τις σωματικές βλάβες ποσοστό 21% και τις αστυνομικές παραβάσεις²⁷⁵ ποσοστό 17%.

²⁷¹ Τσαούσης, Δ. και Κορρέ-Crueger, Σ. (1974). *Η εγκληματικότητα των ανηλίκων εις τη περιφέρεια της πρωτεύουσας*. Αθήνα: ΕΚΚΕ, σ.24.

²⁷² Το ίδιο, σ.32.

²⁷³ Το ίδιο σ.32.

²⁷⁴ Απογραφή του 1961.

²⁷⁵ Ως αστυνομικές παραβάσεις αναφέρονται αυτές που επισύρουν κυρίως διοικητικές κυρώσεις (πρόστιμο) από την αστυνομία και από άλλους φορείς ελέγχου. Εμπεριέχονται παραβάσεις Κ.Ο.Κ., παραβάσεις για ηχορύπανση, υγειονομικές παραβάσεις κ.α..

Σύμφωνα με τα υπό εξέταση δεδομένα, διαπιστώθηκε ότι²⁷⁶ :

α. Τα αγόρια έφηβοι ήταν η πλειοψηφία ποσοτικά, στην παραβατικότητα ανηλίκων στη περιφέρεια της πρωτεύουσας, σε ποσοστό 85% επί του συνόλου των προσαχθέντων στην Εισαγγελία Ανηλίκων.

β. Η ηλικία που διαπράττονταν τα περισσότερα ποινικά αδικήματα ήταν αυτή των 16 ετών για τα αγόρια και αυτή των 15 ετών για τα κορίτσια.

γ. Η κύρια μορφή παραβατικότητας ανηλίκων ήταν τα ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας (ειδικά κλοπές) και στη συνέχεια τα αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας (σωματικές βλάβες).

δ. Επίσης, ήταν αρκετό το ποσοστό των παραβάσεων Κ.Ο.Κ., των πταισμάτων και των αστυνομικών παραβάσεων, στη συνολική παραβατικότητα ανηλίκων.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι η μεγαλύτερη συχνότητα παραπομπών που παρατηρήθηκε στην ηλικία των 15 και 16 ετών, εξηγήθηκε από τους ερευνητές ως απόρροια της απουσίας των ανήλικων από το σπίτι, μαζί με την ταυτόχρονη εύρεση ευκαιριών τέλεσης εγκληματικών πράξεων. Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι τα ποινικά αδικήματα που τελούνταν στο πλαίσιο ομάδας, με σύσταση συμμοριών, ήταν ιδιαίτερα σπάνια²⁷⁷. Εν κατακλείδι, από τους ερευνητές, αναγνωρίστηκε περισσότερο στους ανήλικους μια αντικοινωνική, παρά μια παγιωμένη εγκληματική συμπεριφορά.

1.2. Έρευνα για τη παραβατικότητα ανηλίκων στα Δικαστήρια Αθηνών

Ακολούθως, μια σύγχρονη ελληνική έρευνα πραγματοποιήθηκε από την Μ. Γασπαρινάτου (2020) η οποία άντλησε στοιχεία από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων(ΥΕΑ) Αθηνών²⁷⁸. Τα δεδομένα περιείχαν πληροφορίες για τα έτη 2009-2013, σχετικά με τη παραβατικότητα ανηλίκων και τις εκάστοτε μορφές της και

²⁷⁶ Τσαούσης, Δ. και Κορρέ-Crueger, Σ. (1974). *Η εγκληματικότητα των ανηλίκων εις τη περιφέρεια της πρωτεύουσας*. Αθήνα: ΕΚΚΕ, σ.57.

²⁷⁷ Το ίδιο. σ.55.

²⁷⁸ Γασπαρινάτου, Μ. (2020). *Νεανική Παραβατικότητα και Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ 349-361.

δεδομένα σχετικά με τον τόπο διαμονής των ανήλικων παραβατών και τον τόπο τέλεσης των αξιόποινων πράξεων για το διάστημα 2003-2009.

Η έρευνα ανέδειξε τα εξής ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα για τα έτη 2009-2013:

- Αρχικά, στα μονομελή Δικαστήρια Αθηνών κατά τα έτη 2009-2013, σε σύνολο 11.479 ανήλικων παραβατών, το 84,4% των παραβατών ήταν στην ηλικιακή ομάδα 15-18 ετών, το 12,3% στην ηλικιακή ομάδα 13-15 ετών και το 3,3% στην ομάδα 8-13 ετών. Οι βασικές μορφές που έλαβε η παραβατικότητα των ανήλικων αυτών, από τα ποινικά αδικήματα που εισέρχονται προς εκδίκαση σε αυτού του βαθμού το δικαστήριο, κατά τα έτη 2009-2013, ήταν παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων και ειδικότερα παραβάσεις Κ.Ο.Κ. σε ποσοστό 34,5%, ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας και ειδικότερα κλοπές σε ποσοστό 22,6% και παραβάσεις νομοθεσίας περί αλλοδαπών σε ποσοστό 13,5%.
- Ακολούθως, στα τριμελή Δικαστήρια Αθηνών κατά τα έτη 2009-2013, σε σύνολο 1.103 ανήλικων παραβατών, το 84,4% των παραβατών ήταν στην ηλικιακή ομάδα των 15-18 ετών, το 13,6% στην ηλικιακή ομάδα των 13-15 ετών και το 2% στην ηλικιακή ομάδα των 8-13 ετών. Οι βασικές μορφές που έλαβε η παραβατικότητα των ανήλικων αυτών, από τα ποινικά αδικήματα που εισέρχονται προς εκδίκαση σε αυτό το Δικαστήριο, κατά τα έτη 2009-2013, ήταν η ληστεία σε ποσοστό 57,8% και τα ποινικά αδικήματα περί ναρκωτικών (αγορά, κατοχή, πώληση) σε ποσοστό 25,3%²⁷⁹.

Σχετικά με τον τόπο διαμονής και τόπο τέλεσης των πράξεων τα στοιχεία της έρευνας, από το 2003 έως το 2009, αναφέρουν ότι :

- Σχετικά με τον τόπο διαμονής, στα μονομελή Δικαστήρια Αθηνών οι ανήλικοι δήλωσαν σε ποσοστό 27,6% ότι διέμεναν στην Αθήνα, ενώ στη δεύτερη θέση με ποσοστό 5,9% δήλωσαν ότι διέμεναν στον Ασπρόπυργο, Μάνδρα και Ελευσίνα Αττικής. Ενώ, στα τριμελή Δικαστήρια Αθηνών το 36,9% δήλωσε, ως τόπο κατοικίας, περιοχές των Δυτικών και Νότιων προαστίων της Αττικής

²⁷⁹ Γασπαρινάτου, Μ. (2020). *Νεανική Παραβατικότητα και Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ 349-361.

και λιγότερο το κέντρο της Αθήνας. Έτσι, καταγράφηκαν περιοχές, όπου υπήρχε γενικότερη κοινωνική υποβάθμιση, με το 9,5% να δηλώνει περιοχή κατοικίας το Ζεφύρι, το Καματερό και τα Άνω Λιόσια, το 7,8% τον Ασπρόπυργο, τη Μάνδρα και την Ελευσίνα, το 5,2% το Μενίδι και το 4% το Μοσχάτο, τον Ταύρο, τα Πετράλωνα και τη Καλλιθέα.

- Σχετικά με τον τόπο τέλεσης, τα δεδομένα της έρευνας κατέδειξαν ότι οι ανήλικοι δρούσαν παραβατικά κοντά στον τόπο κατοικίας τους. Έτσι ο συνηθέστερος τόπος τέλεσης ήταν οι κεντρικές περιοχές της Αθήνας, όπου είναι το εμπορικό και οικονομικό κέντρο και συνάμα υπάρχουν πολλές ευκαιρίες διάπραξης σε ποσοστό 27,7%, ενώ ως δεύτερος τόπος τέλεσης πράξεων αναφέρθηκε από τη συγγραφέα της έρευνας, η περιοχή Κορωπί-Σπάτα-Μαρκόπουλο, όπου ως πιθανή εξήγηση δόθηκε η ύπαρξη πολλών καταυλισμών Ρομά²⁸⁰.

Εν κατακλείδι, από την έρευνα αυτή διαφαίνεται ότι επί το πλείστον, οι ανήλικοι παραβάτες δρούσαν στη περιοχή του Δήμου Αθηναίων. Συνακόλουθα, αυτοί οι ανήλικοι διέμεναν, στη πλειονότητα τους, πάλι στη περιοχή του Δήμου Αθηναίων ή στα Δυτικά προάστια. Ενώ, πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως διαφάνηκε, κατά κύριο λόγο οι ανήλικοι διέπρατταν κυρίως τα λεγόμενα «εγκλήματα του δρόμου», τα οποία έχουν υψηλή ορατότητα.

2. Στατιστική απεικόνιση των σύγχρονων μορφών παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα

Η γνωστή στις Αρχές εγκληματικότητα και συνακόλουθα η παραβατικότητα ανηλίκων καταγράφεται και αναλύεται τοπικά, χρονικά αλλά και βάσει των μορφών και της έκτασης που μπορεί να λάβει, μεταξύ άλλων, από τις στατιστικές της Αστυνομίας²⁸¹. Ταυτόχρονα, το ουσιαστικό Ποινικό Δίκαιο και οι Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι των ενηλίκων καθορίζουν το ειδικό ποινικό δίκαιο ανηλίκων που αναφέρεται στα ποινικά αδικήματα που τελούν οι ανήλικοι. Ουσιαστικά δηλαδή δεν υπάρχει

²⁸⁰ Το ίδιο.

²⁸¹ Η ΕΛ.ΑΣ για κάθε ποινικό αδίκημα που έρχεται σε γνώση της συμπληρώνει ειδικό δελτίο στατιστικών αδικημάτων. Βάσει αυτών εκδίδεται η στατιστική επετηρίδα της ΕΛ.ΑΣ ανά έτος.

αυτοτέλεια ποινικών αδικημάτων που πράττονται μόνο από ανήλικους²⁸². Ενώ, όπως στην εγκληματικότητα ενηλίκων, ομοίως και στη παραβατικότητα ανηλίκων, δεν αποδίδεται πλήρως η πραγματική έκταση του φαινομένου, διότι πολλά ποινικά αδικήματα, όπως είναι σύνηθες, δεν καταγγέλλονται και ορίζονται ως σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας²⁸³. Βέβαια, από ερευνητές σημειώνεται ότι, πολλές φορές λόγω απειρίας και οργανωμένου σχεδιασμού των ποινικών αδικημάτων, οι ανήλικοι είναι πιο ορατοί στις διωκτικές αρχές²⁸⁴, δίνοντας έτσι ένα μικρότερο ποσοστό σκοτεινού αριθμού του πλήθους των ανηλίκων παραβατών. Επομένως, πρέπει να τονιστεί ότι τα στοιχεία από τις αστυνομικές στατιστικές αφορούν τα ποινικά αδικήματα που διαπράττονται από ανήλικους και φτάνουν στην αστυνομία και στα δικαστήρια. Ταυτόχρονα, με τα εγκλήματα που ήλθαν στη γνώση της αστυνομίας, καταγράφονται και οι φερόμενοι ως δράστες αυτών, με κατηγοριοποιήσεις μεταξύ άλλων, ανά ηλικία και κατά φύλο.

Έτσι, σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλυθούν τα στατιστικά δεδομένα σε σχέση με την κατανομή του πλήθους των ανηλίκων δραστών ανά την Επικράτεια και την κατανομή του πλήθους των ανηλίκων δραστών ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος, βάσει των στατιστικών επετηρίδων της ΕΛ.ΑΣ. για τα έτη 2020, 2021, 2022 και 2023. Αυτό διότι, διατίθενται ολοκληρωμένα στατιστικά στοιχεία σε σχέση με το πλήθος των γνωστών ανηλίκων δραστών ποινικών αδικημάτων κατά τάξεις ηλικιών, κατά διεύθυνση Γ.Α.Δ.²⁸⁵ ή ΓΕ.Π.Α.Δ.²⁸⁶ ανά την Ελληνική επικράτεια και κατά Διεύθυνση Γ.Α.Δ. ή Αστυνομική Διεύθυνση μεμονωμένα. Επίσης υπάρχουν ολοκληρωμένα στατιστικά για το πλήθος των γνωστών ανηλίκων δραστών κατά τάξεις ηλικιών ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος, οποιουδήποτε μέρους του Π.Κ. ή των ειδικών ποινικών νόμων.

Μεθοδολογία

²⁸² Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.50-53.

²⁸³ Ζαραφωνίτου Χ. (2023) *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σ.29-επ.

²⁸⁴ Κοσμάτος, Κ. (2020) *Δίκαιο Ανηλίκων, Θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη, Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 269-επ.

²⁸⁵ Γενική Αστυνομική Διεύθυνση.

²⁸⁶ Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση.

Αρχικά, σχετικά με τη ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των δεδομένων πρέπει να διευκρινιστεί ότι σύμφωνα με τον Ν. 4249/14, που αναφέρεται στην Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, οι αρμοδιότητες της ΕΛ.ΑΣ. σε σχέση με τη πρόληψη και καταστολή της εγκληματικότητας καθορίζονται στο άρθρο 11²⁸⁷. Αυτές οι αρμοδιότητες χωρίζονται μεταξύ άλλων: α) στην άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης που περιλαμβάνει τη διασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης και ευταξίας, την τήρηση της τάξης στους δημόσιους χώρους και τις δημόσιες συγκεντρώσεις και συναθροίσεις και την προστασία των ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων των πολιτών κατά τις εκδηλώσεις αυτές κ.ά., β) στην άσκηση της αστυνομίας τροχαίας που περιλαμβάνει τη ρύθμιση της κυκλοφορίας πεζών και οχημάτων, τη μέριμνα για την εφαρμογή του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και τη διερεύνηση των τροχαίων ατυχημάτων κ.ά. και γ) στην άσκηση της αστυνομίας δημόσιας ασφάλειας που περιλαμβάνει τη δίωξη των εγκλημάτων κατά της ζωής, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και λοιπών περιουσιακών δικαιωμάτων, τη δίωξη του οικονομικού και του ηλεκτρονικού εγκλήματος, τη δίωξη της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, τη μέριμνα για την προστασία των ανηλίκων και την εφαρμογή των διατάξεων για τα ήθη κ.ά.²⁸⁸.

Ακολούθως, σύμφωνα με το άρθρο 14 του ίδιου Νόμου, σε σχέση με την τοπική αρμοδιότητα αυτών, οι Περιφερειακές Υπηρεσίες είναι: οι Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις Αττικής και Θεσσαλονίκης, οι Διευθύνσεις Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης, οι Περιφερειακές Αστυνομικές Διευθύνσεις, οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Ασφάλειας, οι Διευθύνσεις Αλλοδαπών και οι Υπηρεσίες που υπάγονται σε αυτές. Οι Γενικές Διευθύνσεις Αστυνομίας Αττικής και Θεσσαλονίκης και οι Περιφερειακές Αστυνομικές Διευθύνσεις είναι αρμόδιες για την άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης και τα ποινικά αδικήματα που απορρέουν βάσει αυτής, ενώ οι Διευθύνσεις Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης και οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Ασφάλειας αναφέρονται στη άσκηση της αστυνομίας δημόσιας ασφάλειας και τα ποινικά αδικήματα που απορρέουν βάσει αυτής.

²⁸⁷ Βλ. Παράρτημα Ν.4249/14

²⁸⁸ Οι αρμοδιότητες της ΕΛ.ΑΣ είναι: η άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης, η άσκηση της αστυνομίας τροχαίας, η άσκηση της αστυνομίας δημόσιας ασφάλειας, η άσκηση της αστυνομίας κρατικής ασφάλειας και η άσκηση της αστυνομίας αλλοδαπών και προστασίας συνόρων.

Σε σχέση με τα τοπικά όρια εντός Αττικής, οι Αστυνομικές Διευθύνσεις της Αττικής χωρίζονται σε Διευθύνσεις Αστυνομίας Αθηνών, Βορειοανατολικής Αττικής, Νοτιοανατολικής Αττικής, Δυτικής Αττικής και Πειραιώς²⁸⁹. Από την άλλη πλευρά, η Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής είναι μία και υπεύθυνη για όλη την Αττική²⁹⁰, χωρίς να χωρίζεται με τοπικά όρια όπως οι Αστυνομικές Διευθύνσεις Αττικής. Ως εκ τούτου, αυτό δυσχεραίνει τη μελέτη του πλήθους των ανήλικων δραστών ποινικών αδικημάτων ανά διάφορες περιοχές εντός Αττικής, όπου επιλαμβάνεται η Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής. Αντιθέτως, σε επίπεδο Διευθύνσεων Αστυνομίας Αττικής, ο γεωγραφικός διαχωρισμός αρμοδιότητας της ΕΛ.ΑΣ. δίνει μία πιο σαφή εικόνα σε μικρο-επίπεδο, δηλαδή στον διαχωρισμό ποσοτικά του πλήθους των ανήλικων δραστών, ανά τις εκάστοτε περιοχές, εντός Αττικής. Βέβαια, επειδή τα περισσότερα ποινικά αδικήματα που διαπράττονται από ανήλικους δράστες εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των Διευθύνσεων Ασφαλείας, είναι χρήσιμα τα στατιστικά αυτών στη σύγκριση στο μεσο-επίπεδο μεταξύ Πρωτεύουσας, Συμπρωτεύουσας και λοιπής Περιφέρειας.

Ως συνέπεια των ανωτέρω, στο πλαίσιο της ποσοτικής διερεύνησης δημιουργήθηκαν πίνακες, με πηγή τις στατιστικές επετηρίδες της ΕΛΑΣ, οι οποίοι αποτυπώνουν το πλήθος των ανήλικων δραστών ποινικών αδικημάτων, κατά τάξεις ηλικιών και γεωγραφική περιφέρεια: α) κατά Γ.Α.Δ. ή ΓΕ.Π.Α.Δ. και β) κατά Γ.Α.Δ. ή Αστυνομική Διεύθυνση. Οι ίδιοι πίνακες, με τα ποσοστά που εμπεριέχουν επί του συνόλου των ανήλικων δραστών κατά ηλικιακή τάξη, συνάμα αναδεικνύουν τη συμμετοχή των επιμέρους γεωγραφικών χώρων στο σύνολο των ανήλικων δραστών της Επικράτειας.

Περαιτέρω πίνακες δημιουργήθηκαν ώστε να απεικονίσουν το πλήθος των ανήλικων δραστών ανά είδος/κατηγορία ποινικού αδικήματος (είτε παραβάσεις του Π.Κ. είτε παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων). Σχετικά με αυτούς, επιλέχτηκε να συμπεριληφθεί μόνο το πλήθος των ανήλικων δραστών της κατηγορία του ποινικού αδικήματος που συνάχθηκε από τα δεδομένα ότι είναι η πλειονότητα ή ο αριθμός αυτού φαίνεται να παρουσιάζει αυξητική τάση σε σχέση με το πλήθος των ανήλικων

²⁸⁹ Στη Θεσσαλονίκη όπως και στην υπόλοιπη Περιφέρεια υπάρχει μια Διεύθυνση Αστυνομίας ανά Νομό.

²⁹⁰ Όπως οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Ασφάλειας σε όλη την Επικράτεια.

δραστών των υπόλοιπων κατηγοριών αδικημάτων στο εύρος των ετών αναφοράς (2020 έως 2023). Κατ' αυτόν τον τρόπο καθίστανται εμφανείς οι διακυμάνσεις του πλήθους των ανήλικων δραστών ανά τα συνήθη διαπραττόμενα από αυτούς ποινικά αδικήματα, καθώς και οι «νέες» κατηγορίες ποινικών αδικημάτων που παρατηρείται να τελούνται από ανήλικους δράστες. Εδώ πρέπει να διευκρινιστεί ότι το πλήθος των ανήλικων δραστών ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος που απεικονίζεται σε αυτούς τους πίνακες δεν εμφανίζεται ταυτόσημο με το πλήθος των ανήλικων δραστών που απεικονίζεται στους πίνακες κατά γεωγραφική περιφέρεια.

Μετέπειτα, επιχειρήθηκε χαρτογραφική απεικόνιση των στατιστικών δεδομένων σε μεσο-επίπεδο (επικράτεια) και μικρο-επίπεδο (εντός Αττικής), με τη χρήση GIS²⁹¹. Βέβαια, κατά τη χαρτογράφηση ανέκυψαν διάφορες δυσκολίες. Μια πρώτη δυσκολία ανέκυψε στη ταξινόμηση των ανήλικων με τη χρήση ποσοστών, καθώς η χαμηλή συμμετοχή του πλήθους των ανήλικων δραστών πολλών επιμέρους γεωγραφικών χώρων εμφανίστηκε να αποτελεί τροχοπέδη στην απεικόνιση της συμμετοχής των χώρων αυτών στο συνολικό πλήθος των ανήλικων δραστών, διαμέσου των εργαλείων της χωρικής ανάλυσης, που επιτελούν τα ίδια τα εργαλεία των Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων. Έτσι, η ταξινόμηση του πλήθους των ανήλικων δραστών πραγματοποιήθηκε με τη χρήση απόλυτων αριθμών, χωρίς φυσικά να μεταβάλλεται η κατανομή των ανήλικων δραστών στο γεωγραφικό/διοικητικό χώρο. Ακολούθως, με τη χρήση του GIS πραγματοποιήθηκε η χωρική κατανομή του πλήθους των ανήλικων δραστών ανά την Επικράτεια σύμφωνα με την διοικητική διαίρεση της Ελλάδας βάσει του προγράμματος «Καλλικράτης». Η διοικητική διαίρεση του προγράμματος αυτού εμφανίζει 13 περιφέρειες, τα όρια των οποίων συμβαδίζουν με την τοπική διαίρεση της ΕΛ.ΑΣ σε Γ.Ε.Π.Α.Δ. ή Γ.Α.Δ.. Εκεί όμως, ανέκυψε μία ιδιαιτερότητα σχετικά με τα δεδομένα που παρουσιάζονται στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Στην Περιφέρεια αυτή, όπου ανήκει η Συμπρωτεύουσα, δραστηριοποιούνται η Γ.Α.Δ. Θεσσαλονίκης για το αστικό κέντρο και η Γ.Ε.Π.Α.Δ. Κεντρικής Μακεδονίας για τις υπόλοιπες περιοχές της Κεντρικής Μακεδονίας. Επομένως, στην απεικόνιση του πλήθους των ανήλικων δραστών ανά περιφέρεια, χωρίς να υπάρχει άλλη επιλογή εσωτερικής υποδιαίρεσης, χρωματίζεται όλη η περιφέρεια (με την ονομασία Π. Κεντρικής Μακεδονίας) και όχι η πόλη της

²⁹¹ Τα γεωγραφικά όρια κάθε περιοχής, όπως αναφέρθηκε, ορίστηκαν από τον γεωγραφικό διαχωρισμό δράσης των αστυνομικών υπηρεσιών της ΕΛ.ΑΣ., σύμφωνα με τις επετηρίδες.

Θεσσαλονίκης. Έτσι, τα ποσοτικά δεδομένα του πλήθους των ανήλικων δραστών που απεικονίστηκαν στους αντίστοιχους χάρτες ανά περιφέρεια, εμπεριέχουν το άθροισμα του πλήθους των ανήλικων δραστών της Γ.Α.Δ. Θεσσαλονίκης και της Γ.Ε.Π.Α.Δ. Κεντρικής Μακεδονίας²⁹².

Ακολούθως, στην ανάλυση των στατιστικών δεδομένων και στην απεικόνιση της κατανομής του πλήθους των ανήλικων δραστών ανά την επικράτεια, επιλέχθηκε μόνο η αναφορά στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη ως μεγάλα αστικά κέντρα και όχι η αναφορά σε όλες τις περιφέρειες σε επίπεδο Γ.Ε.Π.Α.Δ., αν και εμφανίζουν, ανά περίπτωση, μεγάλο πλήθος ανήλικων δραστών. Αυτό αποφασίστηκε διότι η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη είναι οι μόνες που παρέχουν δεδομένα σε επίπεδο Γ.Α.Δ., δηλαδή αναφέρονται σε πλήθος ανήλικων δραστών εντός μίας συγκεκριμένης μεγάλης πόλης. Αντιθέτως οι υπόλοιπες περιφέρειες που παρέχουν δεδομένα σε επίπεδο Γ.Ε.Π.Α.Δ. δεν αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο αστικό κέντρο ώστε να βγουν ασφαλή συμπεράσματα²⁹³.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι στα στατιστικά της ΕΛ.ΑΣ, κατά τάξη ηλικιών των δραστών, μέχρι τη στατιστική επετηρίδα του έτους 2022, το ανώτατο ηλικιακό όριο των ανήλικων δραστών ήταν τα 17 έτη. Απεναντίας, στην επετηρίδα του 2023 το ηλικιακό ανώτατο όριο των ανήλικων δραστών αυξήθηκε στα 18 έτη συμπληρωμένα. Επίσης, εξαιτίας της δομής των ίδιων των Αστυνομικών Επετηρίδων, η έμφυλη διάσταση των ανήλικων δραστών, σε επίπεδο ηλικιακών κλάσεων, δεν ήταν εφικτό να προσεγγιστεί και ως εκ τούτου, απεικονιστεί.

²⁹² Η περιοχή του Άγιου όρους, αν και χρωματισμένη, αναφέρεται ως περιοχή «no data» και δεν προσφέρει δεδομένα.

²⁹³ Παραδείγματος χάριν η περιφέρεια Πελοποννήσου και η αντίστοιχη Γ.Ε.Π.Α.Δ. εμπεριέχει πολλά αστικά κέντρα όπως η Τρίπολη, η Κόρινθος, η Σπάρτη, η Καλαμάτα κ.α..

2.1.Τα στατιστικά δεδομένα

2020

Αρχικά, σύμφωνα με την επετηρίδα του 2020, στην ηλικιακή τάξη από **7 έως 12 ετών** αναφέρονται **320** ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων και στην ηλικιακή τάξη από **13 έως 17 ετών** αναφέρονται **5.255** ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων²⁹⁴.

Στην ηλικιακή τάξη από **7 έως 12 ετών** το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 74 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 23% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 13 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 4% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας έτσι ένα 27% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας²⁹⁵ (86 ανήλικοι δράστες επί των 320 ανήλικων δραστών του συνόλου)²⁹⁶.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/νση Αστυν. Δυτικής Αττικής με πλήθος δραστών 5 ανήλικους. Ακολουθούν η Δ/νση Αστυν. Αθηνών με 3 ανήλικους δράστες, η Δ/νση Αστυν. Β/Α Αττικής με 2 ανήλικους δράστες και η Δ/νση Αστυν. Ν/Α Αττικής με 1 ανήλικο δράστη. Η Δ/νση Αστυν. Πειραιώς εμφανίζει μηδενικό πλήθος ανήλικων δραστών²⁹⁷.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 12 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 236 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα, με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με 179 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 76% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας, με πλήθος δραστών 15 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 6% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής

²⁹⁴ Βλ. Πίνακα 3.

²⁹⁵ Βλ. Παράρτημα Χάρτη 1.

²⁹⁶ Βλ. Πίνακα 3.

²⁹⁷ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 4.

τάξης)²⁹⁸. Ακολουθως, ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 26 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) των λοιπών ειδικών ποινικών νόμων, όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ., με πλήθος δραστών 7 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 27% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 5 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 19% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 5 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 19% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ναρκωτικών με πλήθος δραστών 4 ανήλικους (αντιπροσωπεύει 15% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)²⁹⁹.

Στην ηλικιακή τάξη από **13 έως 17 ετών** το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 1791 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 34% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 504 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 10% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας έτσι ένα 44% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας³⁰⁰ (2295 ανήλικοι δράστες επί των 5255 ανήλικων δραστών του συνόλου)³⁰¹.

²⁹⁸ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 5.

²⁹⁹ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 5.

³⁰⁰ Βλ. Παράρτημα Χάρτη 4.

³⁰¹ Βλ. Πίνακα 3.

Πίνακας 3.

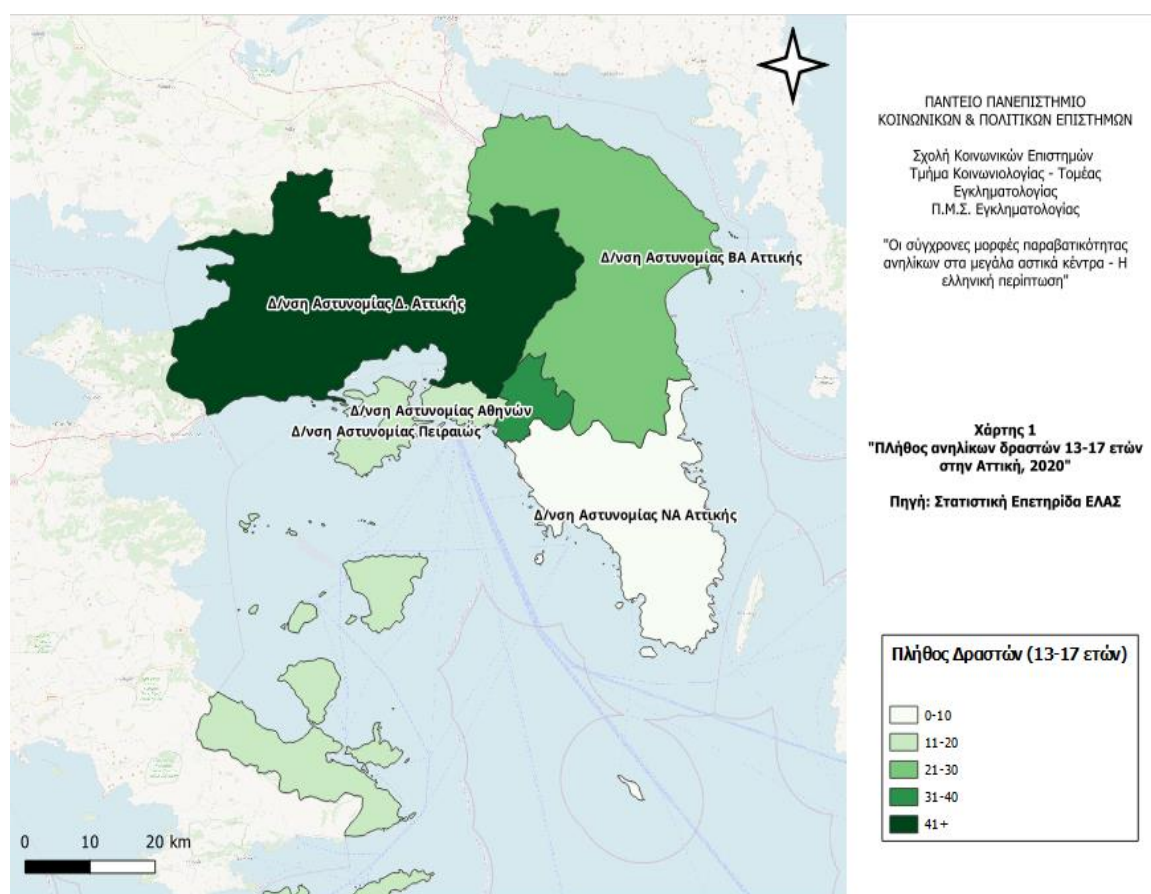
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ, ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ Γ.Α.Δ. Ή ΓΕ.Π.Α.Δ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
Γ.Α.Δ. ΑΤΤΙΚΗΣ	73	23%	1791	34%
Γ.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	13	4%	504	10%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΑΝ.ΜΑΚ- ΘΡΑΚΗΣ	74	23%	254	5%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5	2%	152	3%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	3	1%	65	1%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	53	17%	364	7%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΗΠΕΙΡΟΥ	12	4%	162	3%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	8	3%	249	5%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	7	2%	309	6%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	25	8%	283	5%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΡΗΤΗΣ	3	1%	208	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	7	2%	129	2%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	12	4%	371	7%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	23	7%	414	8%
ΣΥΝΟΛΟ	320	100%	5255	100%

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2020, Πίνακας 35.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/νση Αστυν. Δυτικής Αττικής με πλήθος δραστών 101 ανήλικους³⁰². Ακολουθούν η Δ/νση Αστυν. Αθηνών με 38 ανήλικους δράστες, η Δ/νση Αστυν. Β/Α Αττικής με 25 ανήλικους δράστες, η Δ/νση Αστυν. Πειραιώς με 14 ανήλικους δράστες και η Δ/νση Αστυν. Ν/Α Αττικής με 6 ανήλικους δράστες³⁰³.

Χάρτης 1: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2020.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 13 έως 17 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 4831 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα, με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με 3184 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το

³⁰² Βλ. Παράρτημα Πίνακα 4.

³⁰³ Βλ. Χάρτη 1.

66% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας, με πλήθος δραστών 373 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 8% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως, ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 1322 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) του Νόμου περί ναρκωτικών, με πλήθος δραστών 440 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 33% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) λοιπών ειδικών ποινικών νόμων όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ., με πλήθος δραστών 366 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 28% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 330 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 25% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 56 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 4% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)³⁰⁴.

2021

Συμφώνα με την επετηρίδα του 2021, στην ηλικιακή τάξη από **7 έως 12 ετών** αναφέρονται **299** ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων και στην ηλικιακή τάξη από **13 έως 17 ετών** αναφέρονται **5.161** ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων³⁰⁵.

Στην ηλικιακή τάξη από **7 έως 12 ετών** το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 76 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 25% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 16 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 5% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας έτσι ένα 30% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας³⁰⁶ (92 ανήλικοι δράστες επί των 299 ανήλικων δραστών του συνόλου)³⁰⁷.

³⁰⁴ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 5.

³⁰⁵ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 1.

³⁰⁶ Βλ. Παράρτημα Χάρτη 2.

³⁰⁷ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 1.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/νση Αστυνομίας Β/Α Αττικής, Δυτικής Αττικής και Πειραιώς με πλήθος δραστών 2 ανήλικους η καθεμία. Η Δ/νση Αστυνομίας Ν/Α Αττικής εμφανίζει 1 ανήλικο δράστη και η Δ/νση Αστυνομίας Αθηνών δεν εμφανίζει κάποιον ανήλικο δράστη³⁰⁸.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 12 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 273 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα, με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με 186 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 68% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας, με πλήθος δραστών 6 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 2% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως, ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 22 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 9 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 41% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) λοιπών ειδικών ποινικών νόμων όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ. με πλήθος δραστών 4 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 18% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) του Νόμου περί ναρκωτικών με πλήθος δραστών 4 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 18% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 3 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 14% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)³⁰⁹.

Στην ηλικιακή τάξη από 13 έως 17 ετών το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 1833 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 36% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 473 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 9% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας ένα 45% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας (2306 ανήλικοι δράστες επί των 5460 ανήλικων δραστών του συνόλου)³¹⁰.

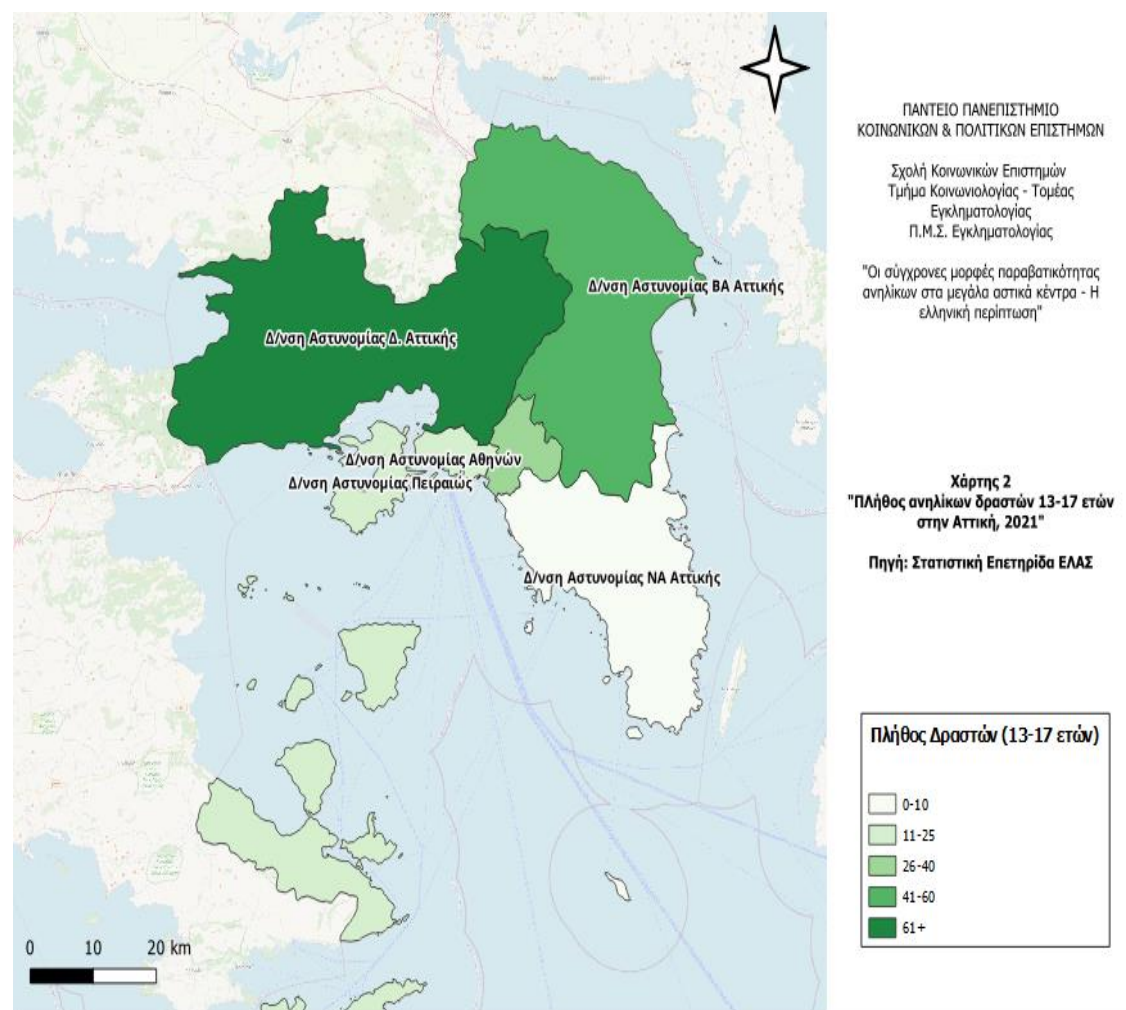
³⁰⁸ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 6.

³⁰⁹ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 7.

³¹⁰ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 1 και Χάρτη 5.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/νση Αστυνομίας Δυτικής Αττικής με πλήθος δραστών 65 ανήλικους. Ακολουθεί η Δ/νση Αστυνομίας Β/Α Αττικής με πλήθος δραστών 42 ανήλικους και η Δ/νση Αστυνομίας Αθηνών με πλήθος δραστών 36 ανήλικους³¹¹. Τέλος, η Δ/νση Αστυνομίας Πειραιώς εμφανίζει πλήθος δραστών 14 ανήλικους και η Δ/νση Αστυνομίας Ν/Α Αττικής εμφανίζει πλήθος δραστών 10 ανήλικους³¹².

Χάρτης 2: Πλήθος Ανήλικων Δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2021.

³¹¹ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 6.

³¹² Βλ. Χάρτη 2.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 13 έως 17 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 4441 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας με 2641 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 59% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας με πλήθος δραστών 447 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 10% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως, ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 1645 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει παραβάσεις: α) του Νόμου περί ναρκωτικών με πλήθος δραστών 471 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 29% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) λοιπών ειδικών ποινικών νόμων όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ. με πλήθος δραστών 436 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 27% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 427 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 26% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 124 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 8% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)³¹³.

2022

Σύμφωνα με την επετηρίδα του 2022 ποσοτικά, στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 12 ετών αναφέρονται 539 ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων και στην ηλικιακή τάξη από 13 έως 17 ετών αναφέρονται 7.044 ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων³¹⁴.

Στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 12 ετών το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 66 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 12% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 29 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 5% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας έτσι ένα 17% του συνολικού πλήθους των ανήλικων

³¹³ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 7.

³¹⁴ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 2.

δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας (95 ανήλικοι δράστες επί των 539 ανήλικων δραστών του συνόλου)³¹⁵.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/ση Αστυνομίας Β/Α Αττικής και στη Δ/ση Αστυνομίας Ν/Α Αττικής με πλήθος δραστών 2 ανήλικους η καθεμία. Οι Δ/σεις Αστυνομίας Δυτικής Αττικής, Αθηνών και Πειραιώς δεν εμφανίζουν κάποιον ανήλικο δράστη³¹⁶.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 12 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 245 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα, με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με 197 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 80% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας, με πλήθος δραστών 19 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 8% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 31 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 10 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 32% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 9 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 29% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) λοιπών ειδικών ποινικών νόμων όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ. με πλήθος δραστών 6 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 19% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ναρκωτικών με πλήθος δραστών 2 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 6% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)³¹⁷.

³¹⁵ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 2 και Χάρτη 3.

³¹⁶ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 8.

³¹⁷ Βλ. Πίνακα 4.

Πίνακας 4.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ				
ΚΑΤΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	197	80%	3266	62%
ΚΑΤΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	19	8%	583	11%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	29	12%	1459	27%
ΣΥΝΟΛΟ	245	100%	5308	100%
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΟΙΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ				
ΛΟΙΠΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ Π. ΝΟΜΟΙ	6	19%	619	32%
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ	9	29%	164	9%
ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	2	6%	527	27%
ΠΕΡΙ ΟΠΛΩΝ	10	32%	447	23%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	4	14%	165	9%
ΣΥΝΟΛΟ	31	100%	1922	100%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	276	-	7230	-

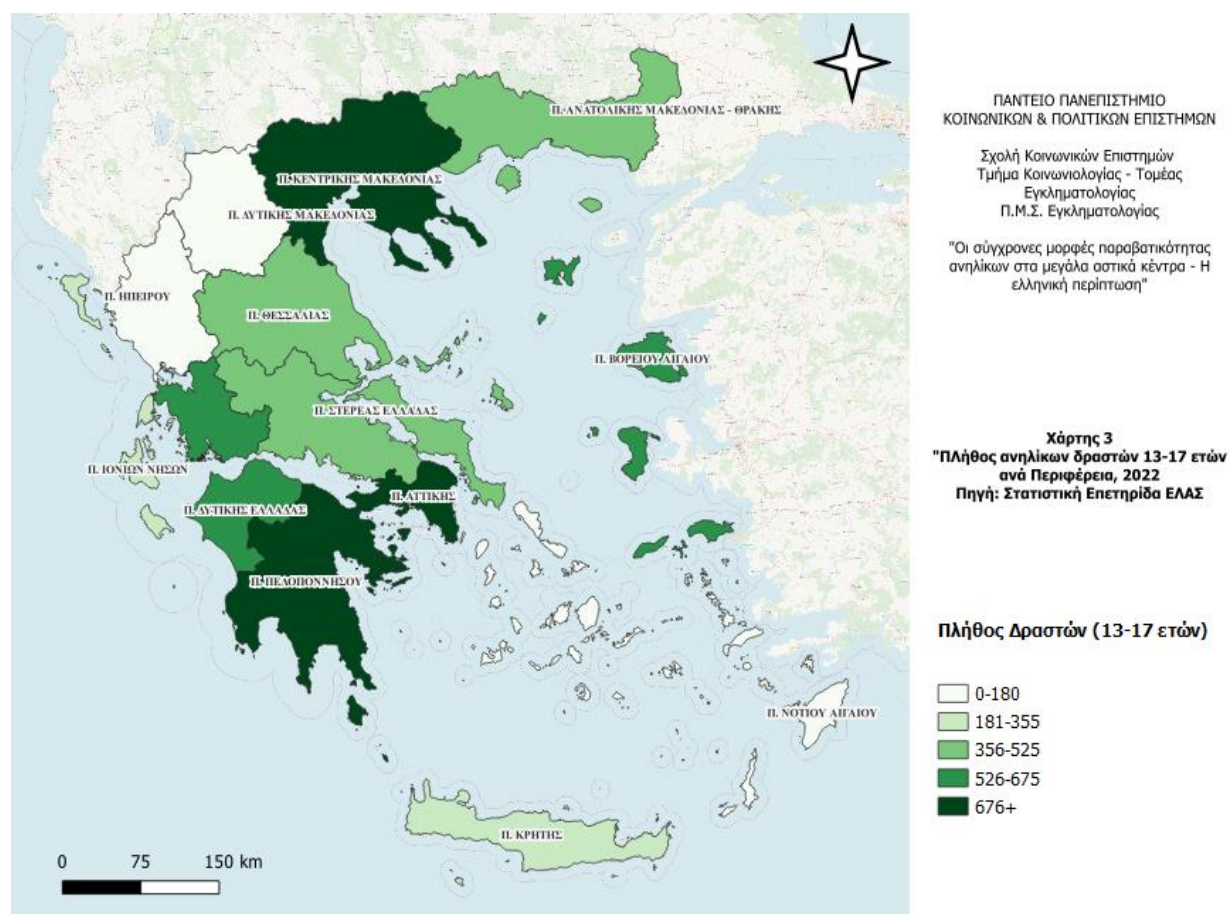
Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2022, Πίνακας 31.

Στην ηλικιακή τάξη από 13 έως 17 ετών το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 2019 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 29% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 612 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 9% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας έτσι ένα 38% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας³¹⁸ (2631 ανήλικοι δράστες επί των 7044 ανήλικων δραστών του συνόλου)³¹⁹.

³¹⁸ Βλ. Χάρτη 3.

³¹⁹ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 2.

Χάρτης 3: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2022.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/ση Αστυνομίας Δυτικής Αττικής με πλήθος δραστών 59 ανήλικους. Ακολουθεί η Δ/ση Αστυνομίας Β/Α Αττικής με πλήθος δραστών 41 ανήλικους. Τέλος, η Δ/ση Αστυνομίας Αθηνών εμφανίζεται με πλήθος δραστών 34 ανήλικους, η Δ/ση Αστυνομίας Πειραιώς με πλήθος δραστών 18 ανήλικους και Δ/ση Αστυνομίας Ν/Α Αττικής με πλήθος δραστών 17 ανήλικους³²⁰.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 13 έως 17 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 5308 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με 3266 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 62% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας με πλήθος δραστών

³²⁰ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 8 και Χάρτη 8.

583 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 11% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως, ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 1922 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) λοιπών ειδικών ποινικών νόμων όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ. με πλήθος δραστών 619 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 32% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) του Νόμου περί ναρκωτικών με πλήθος δραστών 527 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 27% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 447 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 23% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 164 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 9% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)³²¹.

2023

Σύμφωνα με την επετηρίδα του 2023, στην ηλικιακή τάξη από **7 έως 11 ετών** αναφέρονται **1.399** ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων, στην ηλικιακή τάξη από **12 έως 14 ετών** αναφέρονται **1.996** ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων και στην ηλικιακή τάξη από **15 έως 18 ετών** αναφέρονται **11.075** ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων³²².

Στην ηλικιακή τάξη από **7 έως 11 ετών** το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 24 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 2% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 8 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 1% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας ένα 3% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας (32 ανήλικοι δράστες επί των 1399 ανήλικων δραστών του συνόλου)³²³. Ενώ, αξιοσημείωτο είναι το πλήθος των δραστών στη περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με 1094 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 78% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας³²⁴) με την

³²¹ Βλ. Πίνακα 4.

³²² Βλ. Παράρτημα Πίνακα 3.

³²³ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 3.

³²⁴ Το ίδιο

Δ.Α. Λέσβου να εμφανίζει πλήθος δραστών 779 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 56% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και η Δ.Α. Σάμου να εμφανίζει πλήθος δραστών 280 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 20% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας)³²⁵.

Πίνακας 5.

ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Γ.Α.Δ. Ή ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 11 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 11 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 12 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 12 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 15 ΕΩΣ 18 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 15 ΕΩΣ 18 ΕΤΩΝ
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. Β/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	0	0%	7	0%	72	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ	0	0%	8	0%	191	2%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΑΘΗΝΩΝ	0	0%	13	1%	84	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.Ν/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	1	0%	2	0%	25	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0	0%	6	0%	27	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	3	0,2%	31	2%	167	2%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	23	2%	461	23%	2243	20%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	5	0,3%	98	5%	741	7%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	0	0%	0	0%	221	2%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	0	0%	0	0%	0	0%
Δ.Α. ΑΧΑΪΑΣ	3	0%	45	2%	260	2%
Δ.Α. ΛΕΣΒΟΥ	779	56%	375	19%	1144	10%
Δ.Α. ΣΑΜΟΥ	280	20%	128	6%	631	6%
ΛΟΙΠΕΣ Δ/ΝΣΕΙΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	305	22%	822	41%	5269	48%
ΣΥΝΟΛΟ	1399	100%	1996	100%	11075	100%

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2023, Πίνακας 36.

³²⁵ Βλ. Πίνακα 5.

Εντός Αττικής, η μόνη περίπτωση βρίσκεται στην Δ/νση Αστυνομίας Ν/Α Αττικής με πλήθος δραστών 1 ανήλικο. Όλες οι υπόλοιπες Δ/νσεις Αστυνομίας της Αττικής δεν εμφανίζουν κάποιον ανήλικο δράστη³²⁶.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 11 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 148 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα, με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με 126 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 85% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας με πλήθος δραστών 6 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 4% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 4 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 3 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 75% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και β) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 1 ανήλικο (αντιπροσωπεύει το 25% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Τέλος, δεν υπάρχουν ανήλικοι που να έχουν τελέσει παραβάσεις των λοιπών ειδικών ποινικών νόμων, όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ. και του Νόμου περί ναρκωτικών³²⁷.

Στην ηλικιακή τάξη από 12 έως 14 ετών το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 456 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 23% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 129 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 6% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας ένα 29% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας ³²⁸ (585 ανήλικοι δράστες επί των 1996 ανήλικων δραστών του συνόλου) ³²⁹. Ενώ, αξιοσημείωτο είναι το πλήθος των δραστών στη περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με 513 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 26% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας³³⁰) με τη

³²⁶ Βλ. Πίνακα 5.

³²⁷ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 9.

³²⁸ Βλ. Παράρτημα Χάρτη 6.

³²⁹ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 3.

³³⁰ Το ίδιο.

Δ.Α. Λέσβου να εμφανίζει πλήθος δραστών 375 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 19% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και τη Δ.Α. Σάμου να εμφανίζει πλήθος δραστών 128 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 6% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας)³³¹.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/ση Αστυνομίας Αθηνών με πλήθος δραστών 13 ανήλικους. Ακολουθούν η Δ/ση Αστυνομίας Δυτ. Αττικής με 8 ανήλικους δράστες, η Δ/ση Αστυνομίας Β/Α Αττικής με 7 ανήλικους δράστες, η Δ/ση Αστυνομίας Πειραιώς με 6 ανήλικους δράστες και η Δ/ση Αστυνομίας Ν/Α Αττικής με 2 ανήλικους δράστες³³².

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 12 έως 14 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 1509 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα, με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας με 978 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 65% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας με πλήθος δραστών 189 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 13% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 347 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) λοιπών ειδικών ποινικών νόμων, όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ. με πλήθος δραστών 158 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 46% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 91 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 26% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 34 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 10% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ναρκωτικών με πλήθος δραστών 36 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 10% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)³³³.

Στην ηλικιακή τάξη από **15 έως 18 ετών** το πλήθος των δραστών που βρίσκεται στην Αττική είναι 2957 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 27% των ανήλικων

³³¹ Βλ. Πίνακα 5.

³³² Βλ. Πίνακα 5.

³³³ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 9.

δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και στη Θεσσαλονίκη 936 ανήλικοι (αντιπροσωπεύει το 8% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας), καλύπτοντας ένα 35% του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών, αυτής της ηλικιακής τάξης, της Ελλάδας³³⁴ (3086 ανήλικοι δράστες επί των 11075 ανήλικων δραστών του συνόλου)³³⁵. Ενώ, αξιοσημείωτο είναι το πλήθος των δραστών στη περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με 1962 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 18% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας³³⁶) με τη Δ.Α. Λέσβου να εμφανίζει πλήθος δραστών 1144 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 10% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας) και τη Δ.Α. Σάμου να εμφανίζει πλήθος δραστών 631 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 6% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας)³³⁷.

Εντός Αττικής, οι περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν στην Δ/νση Αστυν. Δυτικής Αττικής με πλήθος δραστών 191 ανήλικους³³⁸. Ακολουθούν, η Δ/νση Αστυνομίας Αθηνών με 84 ανήλικους δράστες, η Δ/νση Αστυνομίας Β/Α. Αττικής με 72 ανήλικους δράστες, η Δ/νση Αστυνομίας Πειραιώς με 27 ανήλικους δράστες και η Δ/νση Αστυνομίας Ν/Α Αττικής με 25 ανήλικους δράστες³³⁹.

³³⁴ Βλ. Παράρτημα Χάρτη 7.

³³⁵ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 3.

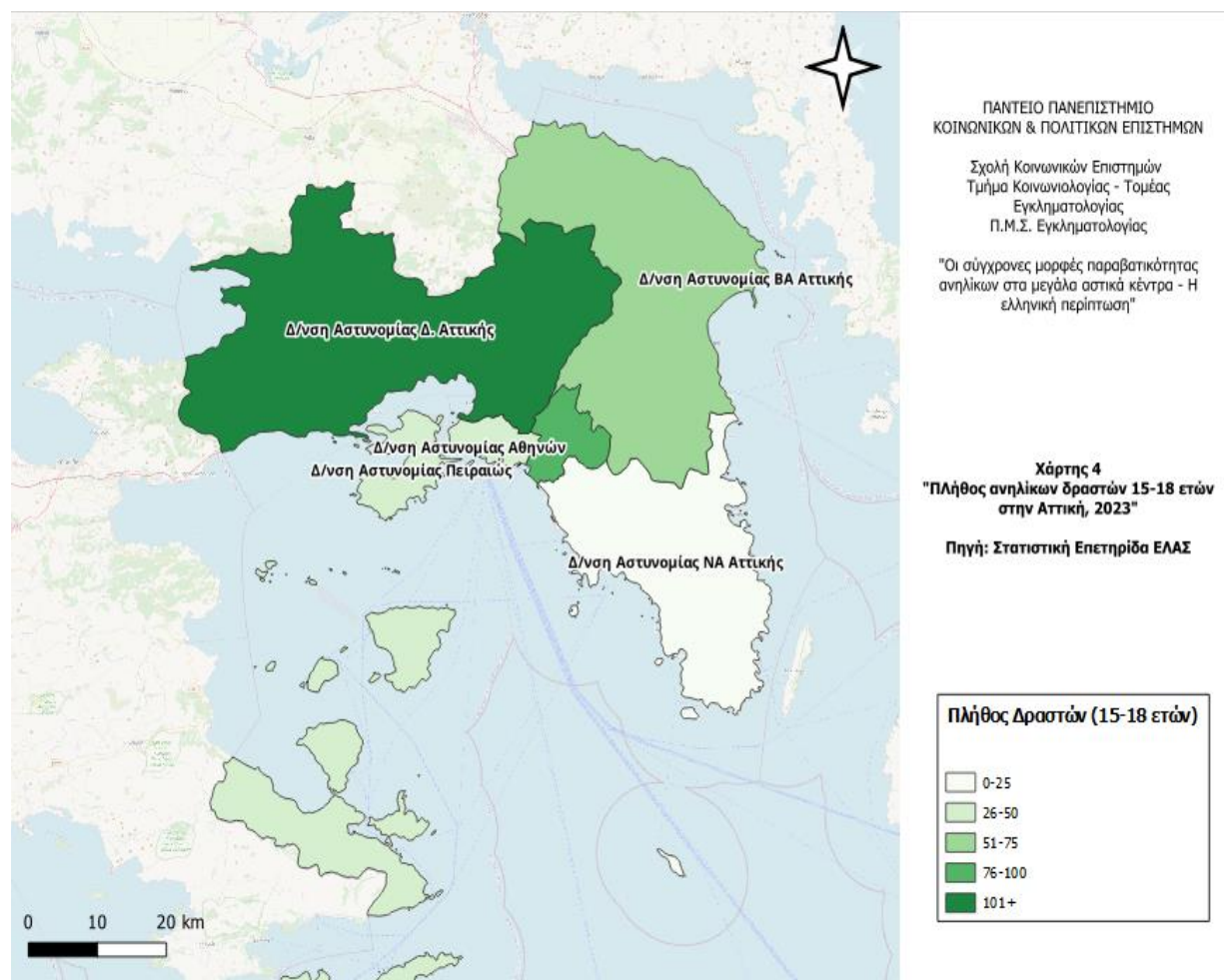
³³⁶ Το ίδιο.

³³⁷ Βλ. Πίνακα 5.

³³⁸ Βλ. Χάρτη 4.

³³⁹ Βλ. Πίνακα 5.

Χάρτης 4: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 15 έως 18 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.

Συνακόλουθα, στην ηλικιακή τάξη από 15 έως 18 ετών, ως δράστες ανά κατηγορία ποινικού αδικήματος αναφέρονται 6696 ανήλικοι παραβάτες του Ποινικού Κώδικα, με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας με 3949 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 59% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και οι ανήλικοι που έχουν τελέσει ποινικά αδικήματα κατά της σωματικής ακεραιότητας, με πλήθος δραστών 791 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 12% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης). Ακολούθως, ως παραβάτες ειδικών ποινικών νόμων στην Επικράτεια αναφέρονται 3118 ανήλικοι με κυρίαρχο να είναι το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει τελέσει παραβάσεις: α) του Νόμου περί ναρκωτικών με πλήθος δραστών 1190 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 38% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), β) του Νόμου περί όπλων με πλήθος δραστών 734 ανήλικους

(αντιπροσωπεύει το 24% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης), γ) λοιπών ειδικών ποινικών νόμων όπου περιλαμβάνονται οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ. με πλήθος δραστών 690 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 22% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης) και δ) του Νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας με πλήθος δραστών 189 ανήλικους (αντιπροσωπεύει το 6% των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης)³⁴⁰.

3. Απεικόνιση στα Μ.Μ.Ε.

Αρχικά, ώστε να διερευνηθούν οι σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα μέσω της απεικόνισης τους από τα Μ.Μ.Ε. αναζητήθηκαν δημοσιεύματα σε μία μεγάλη ειδησεογραφική εφημερίδα και σε ένα μεγάλο ειδησεογραφικό ιστότοπο για το χρονικό διάστημα από 01/05/2023 έως 01/05/2024. Πριν την ανάλυση αυτών, πρέπει να τονιστεί ότι στα δημοσιεύματα απαριθμείται το πλήθος των περιστατικών και όχι το πλήθος των ανήλικων δραστών που τελούν τις εκάστοτε παραβατικές πράξεις. Επίσης, στα δημοσιεύματα αναφέρεται ο τόπος τέλεσης των παραβατικών πράξεων και όχι ο τόπος διαμονής των ανήλικων δραστών. Τέλος, ο διαχωρισμός των δημοσιευμάτων ανά περιοχή πραγματοποιήθηκε βάση του τοπικού διαχωρισμού και της διοικητικής αρμοδιότητας που αναφέρθηκε και ανωτέρω ότι χρησιμοποιεί η Ελληνική Αστυνομία στις στατιστικές της Επετηρίδες, ώστε να μπορεί να υπάρξει κάποια σύγκριση με τα δεδομένα αυτών.

Στην εφημερίδα «Καθημερινή»³⁴¹, αναζητήθηκαν δημοσιεύματα σε σχέση με τη παραβατικότητα ανηλίκων, με λέξη αναζήτησης «**ανήλικου**», κατά το χρονικό διάστημα από 01/05/2023 έως 01/05/2024. Έτσι, βρέθηκαν δημοσιεύματα που αναφέρονται σε ποινικά αδικήματα, που έχουν τελεστεί από ανήλικους, στις κάτωθι περιοχές:

³⁴⁰ Βλ. Παράρτημα Πίνακα 9.

³⁴¹ Ειδικότερα στην ηλεκτρονική της έκδοση «kathimerini.gr».

Πίνακας 3. Δημοσιεύματα «kathimerini.gr»

ΑΘΗΝΑ ΚΕΝΤΡΟ	ΑΘΗΝΑ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΑ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΑ ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙ ΚΗ	ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΛΛΑΔΑ
11	21	11	12	2	11	21

Πλήθος δημοσιευμάτων: 89

Στη συνέχεια στον ιστότοπο «iefimerida.gr», αναζητήθηκαν δημοσιεύματα σε σχέση με τη παραβατικότητα ανηλίκων, με λέξη αναζήτησης «**ανήλικοι**», κατά το χρονικό διάστημα από 01/05/2023 έως 01/05/2024. Έτσι βρέθηκαν δημοσιεύματα που αναφέρονται σε ποινικά αδικήματα, που έχουν τελεστεί από ανήλικους στις κάτωθι περιοχές:

Πίνακας 4. Δημοσιεύματα «iefimerida.gr»

ΑΘΗΝΑ ΚΕΝΤΡΟ	ΑΘΗΝΑ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΑ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	ΑΘΗΝΑ ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙ ΚΗ	ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΛΛΑΔΑ
12	16	11	10	5	14	40

Πλήθος δημοσιευμάτων: 108

Αρχικά, στον ηλεκτρονικό τύπο, τα περισσότερα δημοσιεύματα αναφέρονται σε περιστατικά που έχουν λάβει χώρα σε περιοχές της Αττικής. Ακόμα, αν και τα περιστατικά παρατηρείται να είναι σχετικά διαμοιρασμένα σε όλη την Αττική, τα Βορειοανατολικά προάστια της Αθήνας σίγουρα έχουν τον μεγαλύτερο βαθμό εκπροσώπησης αυτών. Μία εξήγηση που δίνεται από τα Μ.Μ.Ε.³⁴², ειδικά σχετικά με τις συμπλοκές και την οπαδική βία που αναφέρεται στα Βορειοανατολικά προάστια,

³⁴² Πασχαλίδου, Ν.Μ. (2024,02,02). Τα στέκια των συμμοριών στην Αττική, *kathimerini.gr*, διαθέσιμο στο link: <https://www.kathimerini.gr/investigations/special-reports/562848424/ta-stekia-ton-symmorion-stin-attiki/>

είναι η ύπαρξη χώρων συγκέντρωσης και διασκέδασης των ανηλίκων, όπως το εμπορικό κέντρο «The Mall» στο Μαρούσι αλλά και το στάδιο Ο.Α.Κ.Α., όπου πραγματοποιούνται διάφοροι αγώνες ποδοσφαίρου και μπάσκετ. Επίσης, η Κηφισιά και ο σταθμός του ηλεκτρικού που βρίσκεται εκεί φαίνεται να είναι κοινός τόπος συγκέντρωσης ανηλίκων. Αυτή η περιοχή αναφέρεται ότι προσφέρει εύκολη πρόσβασή στους ανήλικους, είτε μέσω του ηλεκτρικού, είτε μέσω των λεωφορείων είτε μέσω των δικύκλων που συχνά χρησιμοποιούν, δίνοντας ταυτόχρονα και εύκολη δίοδο διαφυγής, μέσω των μεγάλων λεωφόρων που διασχίζουν εκατέρωθεν τη περιοχή. Ταυτόχρονα η αστυνόμευση, σε σχέση με το κέντρο Αθηνών όπου είναι έντονη, αναφέρεται ότι είναι σίγουρα λιγότερη ή άλλης ίσως μορφής, με λιγότερες αστυνομικές υπηρεσίες³⁴³ να δραστηριοποιούνται εκεί. Έτσι, στα βορειοανατολικά προάστια, όπου αναφέρονται και τα περισσότερα δημοσιεύματα, υπάρχει πλειονότητα ποινικών αδικημάτων τα οποία τελούνται από ανήλικους και ειδικότερα ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, με χρήση βίας όπως ληστείες³⁴⁴.

Σχετικά με τα πιο σοβαρά ποινικά αδικήματα και την ομαδική τέλεση αυτών, οι περιοχές που αναφέρονται περισσότερο στα δημοσιεύματα είναι αυτές των Δυτικών προαστίων. Ειδικότερα, η «kathimerini.gr» αναφέρεται σε 12 περιστατικά με δράστες ανήλικους και τόπο τέλεσης τα Δυτικά προάστια, από τα οποία τα 6 δημοσιεύματα αναφέρονται σε συμπλοκές ανηλίκων και τα 5 σε ληστείες με κατοχή μαχαιριού ή εκφοβισμό ανηλίκων. Ακολούθως, στο κέντρο της Αθήνας, η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων δεν αποτυπώνεται από τα Μ.Μ.Ε. με συγκεκριμένη μορφή, περιλαμβάνοντας παραβάσεις του νόμου περί όπλων αλλά και συμπλοκές, ληστείες, κλοπές και ομοφοβικές επιθέσεις. Ενώ, στα Νοτιοανατολικά προάστια παρατηρούνται κυρίως περιστατικά όπως διακίνηση ναρκωτικών, σχολικός εκφοβισμός και κάποιες ληστείες. Βέβαια, στα Νοτιοανατολικά προάστια αναφέρεται το πρώτο περιστατικό ανθρωποκτονίας με ανήλικο δράστη στην περίοδο που ερευνάται. Τέλος, στη περιοχή του Πειραιά αναφέρονται μόνο δύο δημοσιεύματα, όπου υπάρχει η δεύτερη αναφορά περιστατικού ανθρωποκτονίας, η οποία είναι σχετική με τις συμπλοκές και την ομαδική βία.

³⁴³ Στο κέντρο της Αθήνας δραστηριοποιούνται διάφορες κεντρικές Υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ όπως Ο.Π.Κ.Ε., Ομάδες «Δ» κ.α.

³⁴⁴ 13 δημοσιεύματα από τα 21 συνολικά των βορειοανατολικών προαστίων στη «kathimerini.gr», αναφέρονται σε ληστείες που τελούνται από ανήλικους.

Ταυτόχρονα, σχετικά με τις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων, από την ανασκόπηση των δημοσιευμάτων και των περιστατικών που αναφέρονται σε αυτά, παρατηρείται να κυριαρχεί το πλήθος των ανηλίκων δραστών που τελεί ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας με χρήση βίας (ληστείες), κλοπές είτε τροχοφόρων είτε αντικειμένων, σωματικές βλάβες όλων των ειδών, κατοχή και χρήση όπλων και ιδιαίτερα μαχαιριών, διακίνηση και κατοχή ναρκωτικών, ακραίες μορφές σχολικού εκφοβισμού και τέλος συμπλοκές μεταξύ ανηλίκων είτε με οπαδικά χαρακτηριστικά είτε όχι. Πρέπει να αναφερθεί συνάμα ότι ανήλικοι δράστες που τελούν το ποινικό αδίκημα της ανθρωποκτονίας αναφέρονται σε δύο περιπτώσεις, όπου η μία έχει σχέση με την οπαδική βία. Κάποια δημοσιεύματα αναφέρονται ακόμα, στην συμμετοχή ανηλίκων παραβατών στο οργανωμένο έγκλημα. Ειδικότερα, υπάρχουν αναφορές σε ανήλικους που προβαίνουν σε διακίνηση ναρκωτικών, ως μέλη εγκληματικών οργανώσεων ενηλίκων, όπου μαζί με τις συλλήψεις ενηλίκων μελών φαίνεται να υπάρχουν και ανήλικοι (ποτέ δεν είναι μόνο ανήλικα μέλη, ώστε να γίνεται λόγος για συμμορία ανηλίκων). Έτσι, ενώ διαφαίνεται ότι δεν υπάρχουν συμμορίες ανηλίκων με την μορφή και την ιεραρχία που τουλάχιστον ορίζεται στο θεωρητικό πλαίσιο, υπάρχει αναφορά στα δημοσιεύματα σε μια σχετική συμμετοχή των ανηλίκων σε εγκληματικές οργανώσεις ενηλίκων. Σε αυτές τις καταστάσεις του οργανωμένου εγκλήματος, οι ανήλικοι δράστες, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, είναι πιθανότατα ταυτόχρονα εκτός από δράστες και θύματα. Αυτό, διότι στρατολογούνται από το οργανωμένο έγκλημα είτε ως μέλη με ειδικούς στόχους είτε λόγω των ευνοϊκότερων ποινικών διατάξεων που αντιστοιχούν σε περίπτωση σύλληψης τους. Ενώ σχετικά με την συμμετοχή των ανηλίκων στο οργανωμένο έγκλημα, αυτή πιθανόν να εδράζει σε αισθήματα ορμής και στη μη πλήρη διαμορφωμένη προσωπικότητα, η οποία τους κάνει σίγουρα πιο ευάλωτους στην αξιολόγηση των καταστάσεων.

Συμπερασματικά, στο σύνολο των δημοσιευμάτων κυριαρχούν αριθμητικά τα ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας και ειδικότερα οι ληστείες. Ενώ, σε κάποια δημοσιεύματα τονίζεται η είσοδος των κοριτσιών στη βίαιη παραβατικότητα ανηλίκων, είτε μέσω συμπλοκών είτε μέσω σχολικού εκφοβισμού³⁴⁵. Γενικότερα, στα

³⁴⁵ Alfavita Newsroom (2024,3,14). Νέο περιστατικό bullying: Ξυλοκόπησαν και βιντεοσκόπησαν 15χρονη μαθήτριά, *alfavita.gr*, διαθέσιμο στο link: https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/442355_neo-peristatiko-bullying-xylokopisan-kai-binteoskopisan-15hroni-mathitria

δημοσιεύματα διαφαίνεται μια στροφή των ανηλίκων προς πιο βίαιες μορφές ποινικών αδικημάτων ή τουλάχιστον μια αυξημένη αναφορά του Τύπου προς αυτές. Βέβαια, η αναφορά των Μ.Μ.Ε. δεν είναι πάντα πιστή απεικόνιση των σύγχρονων μορφών παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα, είτε ποσοτικά είτε ποιοτικά, διότι εστιάζει κυρίως στις ακραίες όψεις του φαινομένου. Αυτές οι ακραίες όψεις, όπως τα εγκλήματα βίας που εμπεριέχουν ανήλικους, κινούν το ενδιαφέρον των Μ.Μ.Ε. όπου στη συνέχεια τα επιλέγουν ως είδηση³⁴⁶. Ενώ θα μπορούσε να ειπωθεί ότι διαφαίνεται πως παλιότερα υπήρχε ενδιαφέρον από τα Μ.Μ.Ε. για τα παιδιά θύματα και τώρα το ενδιαφέρον έχει μετατοπιστεί προς τα παιδιά δράστες³⁴⁷. Συνακόλουθα αυτών, κριτικά μπορεί να λεχθεί ότι εκτός των αντικειμενικών παραγόντων και περιστατικών, δημιουργείται μια αρνητική αξιολόγηση των περιοχών του οικιστικού περιβάλλοντος από τα ίδια τα Μ.Μ.Ε. (εκτός της ήδη πιθανής αρνητικής αξιολόγησης των ιδίων των κατοίκων), με μια ακόλουθη αρνητική στερεοτυπική, εκ των προτέρων, αξιολόγηση της όποιας συμπεριφοράς των κατοίκων και των ανηλικών παιδιών και εφήβων που διαβιούν εκεί³⁴⁸.

Συμπεράσματα

Όπως απορρέει από την παρούσα εργασία, το φαινόμενο της παραβατικότητας ανηλίκων εμπεριέχει διάφορες ιδιαιτερότητες. Οι ανήλικοι είναι μια ιδιαίτερη πληθυσμιακή κατηγορία διότι η προσωπικότητά τους είναι υπό διαμόρφωση και συνήθως η «ηρωοποίηση» και η επαναστατικότητα χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά τους. Παράλληλα, οι ανήλικοι επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από το κοινωνικό περιβάλλον και το περιβάλλον διαβίωσης. Σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στη παρούσα εργασία, τα οποία ήταν α) αν υπάρχει γενικότερη αύξηση του

³⁴⁶ Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.575-επ.

³⁴⁷ Πώποτας, Δ. , Καλύβα Α. (2023,10,17) Generation knife crime»: Η εγκληματικότητα ανηλίκων «τρομάζει» τις αρχές – Εκατοντάδες 7χρονα παιδιά βουτηγμένα στη βία, *newsit.gr*, διαθέσιμο στο link: <https://www.newsit.gr/ellada/Generation-knife-crime-i-egklimatikotita-anilikon-tromazei-tis-arxes-ekatonrades-7xrona-paidia-voutigmena-sti-via/3885791/>

³⁴⁸ Η θέαση από τα Μ.Μ.Ε σχετικά με «τα παιδιά παραβάτες των δυτικών προαστίων» σε αντίθεση με «τα καλά παιδιά της Εκάλης».

πλήθους των ανήλικων δραστών στην Επικράτεια, β) αν υπάρχει αυξημένο πλήθος ανήλικων δραστών στα μεγάλα αστικά κέντρα σε σχέση με τη περιφέρεια, γ) αν το πλήθος των ανήλικων δραστών διαφοροποιείται ποσοτικά εντός των περιοχών της Αττικής και δ) ποιες εμφανίζονται να είναι οι σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων και αν αυτές εμπεριέχουν νέες εκφάνσεις και χαρακτηριστικά, ανέκυσαν οι κάτωθι παρατηρήσεις:

- *Σχετική αύξηση του πλήθους των ανηλίκων δραστών*

Αρχικά, από την ανάλυση των στατιστικών στοιχείων και την χαρτογραφική απεικόνιση των περιοχών παρατηρήθηκε μια **σχετική αύξηση του πλήθους των ανηλίκων δραστών** ανά την Επικράτεια. Πρόκειται για μια ποσοτική αύξηση που αφορά κυρίως την ηλικιακή τάξη των ανήλικων 12/13 έως 17/18 ετών κατά τα έτη 2022 και 2023³⁴⁹. Ενώ, στην ηλικιακή τάξη 7 έως 12/13 ετών παρατηρήθηκαν ανά τα έτη αναφοράς μικρές αυξομειώσεις στο πλήθος των ανήλικων δραστών, με εξαίρεση το 2023 όπου η αύξηση ήταν αρκετά εμφανής³⁵⁰.

Η ηλικιακή τάξη των ανήλικων 7 έως 12/13 ετών φαίνεται να εμφανίζει μικρές αυξομειώσεις στο συνολικό πλήθος των ανήλικων δραστών της Επικράτειας. Αυτό δύναται να εξηγηθεί από την επίδραση της οικογένειας ως κοινωνικοποιητικού φορέα αλλά και ως φορέα άτυπου κοινωνικού ελέγχου η οποία είναι ακόμα ισχυρή σε αυτή

³⁴⁹ Το 2020 στις στατιστικές επετηρίδες της ΕΛ.ΑΣ. αναφέρονται 5.255 ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων και το 2021 αναφέρονται 5.161 ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων σε αυτήν την ηλικιακή τάξη στην Επικράτεια. Ενώ το 2022 ο αριθμός αυτών αυξάνεται σε 7.044 ανήλικους δράστες ποινικών αδικημάτων και το 2023 σε 13.071 ανήλικους δράστες ποινικών αδικημάτων (Βέβαια στο συνολικό πλήθος των ανήλικων δραστών του 2023 πραγματοποιείται μια νέα κατηγοριοποίηση με τις δύο ηλικιακές κλάσεις ηλικίας 12 έως 14 ετών και 15 έως 18 ετών, όπου το 18^ο έτος φαίνεται να αυξάνει αριθμητικά το τελικό αποτέλεσμα).

³⁵⁰ Το 2020 στις στατιστικές επετηρίδες της ΕΛ.ΑΣ. αναφέρονται 320 ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων, το 2021 αναφέρονται 299 ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων και το 2022 αναφέρονται 539 ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων, σε αυτήν την ηλικιακή τάξη στην Επικράτεια. Το 2023 ο αριθμός αυτών αυξάνεται σε 1399 ανήλικους δράστες ποινικών αδικημάτων, ενώ πραγματοποιείται νέα κατηγοριοποίηση αυτών, όπου η ηλικιακή κλάση έχει μετατραπεί σε ανήλικους ηλικίας 7 έως 11 ετών και ως εκ τούτου δεν συμπεριλαμβάνει τους ανήλικους ηλικίας 12 ετών που εμπεριέχονται στα προηγούμενα έτη αναφοράς.

την ηλικιακή τάξη, ειδικά στην περιφέρεια. Ενώ, οι αυξήσεις που παρατηρούνται στο πλήθος των ανήλικων παραβατών σε αυτή την ηλικιακή κλάση, ειδικά το 2023, θα μπορούσαν να εξηγηθούν αρχικά, λόγω κάποιων χαρακτηριστικών του κοινωνικού περιβάλλοντος, όπως πιθανή: α) ελλιπή κοινωνικοποίηση β) κακοποίηση γ) παραμέληση, αλλά και δ) όπως έχει υποστηριχθεί από έρευνες, απομάκρυνση του ανήλικου από την οικεία και διαμονή αυτού σε κρατικά/προνοιακά ή άλλα καταλύματα. Αυτά όπως αναφέρεται είναι δυνατόν να προκαλέσουν αυξημένες πιθανότητες εμπλοκής στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό των ανηλίκων.

Η ηλικιακή τάξη των ανήλικων 12/13 έως 17/18 ετών εντοπίστηκε ως ο κύριος όγκος ανήλικων δραστών της Επικράτειας. Η αύξηση του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών σε αυτή την ηλικιακή κλάση θα μπορούσε να ερμηνευτεί αρχικά, μέσα από το πέρασμα στην εφηβεία, όπου η οικογένεια σταματά να έχει πρωτεύοντα ρόλο στη κοινωνικοποίηση αλλά και στον άτυπο κοινωνικό έλεγχο. Έτσι, ο έφηβος ανήλικος λείπει πολλές ώρες από το σπίτι και κοινωνικοποιείται στο σχολείο και στις παρέες ομήλικων, οι οποίοι μετατρέπονται πια σε «σημαντικούς άλλους». Ακολουθώντας, στο περιβάλλον του σχολείου, λόγω πιθανών σχολικών προβλημάτων και αποτυχιών και παράλληλα λόγω αποτυχίας επίτευξης των πολιτισμικά διαμορφωμένων στόχων με νόμιμα μέσα, δύναται να τους τοποθετηθεί η ετικέτα του «κακού παιδιού», η οποία εν τέλει προκαλεί ή τουλάχιστον διευκολύνει την εκπλήρωση μιας αυτό-εκπληρωμένης προφητείας παραβατικότητας. Τέλος, το αυξημένο πλήθος ανήλικων δραστών που παρατηρείται το 2023 θα μπορούσε να εξηγηθεί λόγω κάποιου ιδιαίτερου σχεδιασμού δράσης της ΕΛ.ΑΣ.³⁵¹ αλλά και κάποιων πιθανών αλλαγών στις πρακτικές του τρόπου αντιμετώπισης αυτών από το Σ.Α.Π.Δ.³⁵², σε σχέση με τα προηγούμενα έτη αναφοράς.

³⁵¹ Δελτίο Τύπου Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη: Σύσκεψη υπό τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, κ. Γιάννη Οικονόμου, για την αντιμετώπιση της βίας και της παραβατικότητας των ανηλίκων. <https://www.minocp.gov.gr/2023/10/17/17-10-2023-syskepsi-ypo-ton-ypourgo-prostasias-tou-politi-k-gianni-oikonomou-gia-tin-antimetopisi-tis-vias-kai-tis-paravatikotitas-ton-anilikon/>

³⁵² Είτε αλλαγές στο Π.Κ. και στη ποινική διαχείριση αυτών είτε στη διαχείριση της παραβατικότητας σε επίπεδο αστυνομίας.

- *Αυξημένο πλήθος ανήλικων δραστών στα μεγάλα αστικά κέντρα*

Στη συνέχεια, από την ανάλυση των στατιστικών στοιχείων και την ανάλυση των δημοσιευμάτων του Τύπου παρατηρήθηκε ότι **το πλήθος των ανήλικων δραστών στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι αυξημένο σε σχέση με την ελληνική περιφέρεια.** Ειδικά στην ηλικιακή τάξη των ανήλικων 12/13 έως 17/18 ετών, το πλήθος των ανήλικων δραστών στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη φάνηκε να καλύπτει έως και το ήμισυ του συνολικού πλήθους των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας (ποσοστό από 29% έως 45%). Ταυτόχρονα, στα δημοσιεύματα αναφέρονται πολλαπλάσια περιστατικά με ανήλικους δράστες στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, αναλογικά. Βέβαια, αν και η σύγκριση μεταξύ επιπέδου Γ.Α.Δ. όπου αναφέρονται τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας και επιπέδου Γ.Ε.Π.Α.Δ. όπου εμπεριέχονται πολλές μικρότερες πόλεις δεν είναι πλήρως ακριβής διότι στη στατιστική ανάλυση γίνεται χρήση απόλυτων αριθμών και όχι τυποποιημένου δείκτη, βάσιμα εικάζεται ότι το πλήθος των ανήλικων δραστών είναι αυξημένο τουλάχιστον στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα σε σχέση με την περιφέρεια. Αυτό πιθανολογείται δεδομένου ότι όλες οι μικρότερες πόλεις που εμπεριέχονται στην εκάστοτε Γ.Ε.Π.Α.Δ. δεν απαριθμούν ισάριθμο πλήθος ανήλικων δραστών με την Αθήνα ή την Θεσσαλονίκη. Αυτό φυσικά θα μπορούσε να ερευνηθεί περαιτέρω, αν υπήρχαν παραπάνω στοιχεία για κάθε πόλη της κάθε Γ.Ε.Π.Α.Δ. ξεχωριστά. Το συμπέρασμα που συνάγεται από τα ανωτέρω φαίνεται να επιβεβαιώνεται και να επιβεβαιώνει τις πρότερες εμπειρικές έρευνες περί σύνδεσης του δομημένου αστικού περιβάλλοντος διαβίωσης των ανήλικων και της εμφάνισης μεγαλύτερων ποσοστών παραβατικών συμπεριφορών, σε σχέση με την ύπαιθρο. Επομένως, οι ανήλικοι που διαβιούν και μεγαλώνουν στο περιβάλλον των μεγάλων αστικών κέντρων όπου κυριαρχούν τα μεγάλα κτίρια, η μεγάλη κινητικότητα, η σύνθεση πληθυσμών, η αλλοτρίωση, η έλλειψη κοινωνικής οργάνωσης, ο ανταγωνισμός, η κοινωνική αποδιοργάνωση, η ανομία, η κοινωνική ετερογένεια, οι απρόσωπες/παροδικές κοινωνικές σχέσεις και η ανωνυμία είναι πιθανότερο να αναπτύξουν συμπεριφορές πιο παραβατικές, σε σχέση με την ύπαιθρο. Αποτέλεσμα αυτών των χαρακτηριστικών που αναφέρθηκαν είναι η «υποταγή» του πληθυσμού των αστικών κέντρων, μόνο σε τυπικούς κανόνες κοινωνικού ελέγχου. Έτσι ο επιβαρυντικός παράγοντας εδράζει στη διαπίστωση ότι, όσο πιο μεγάλη είναι μία πόλη τόσο επικρατεί μεγαλύτερη ανωνυμία, με τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο είτε να

μειώνεται είτε να εξαλείφεται. Σε αυτό το επίπεδο σύγκρισης μεταξύ αστικού κέντρου και υπαίθρου, πρέπει να αναφερθεί ότι μαζί με την έλλειψη του άτυπου κοινωνικού ελέγχου στο αστικό περιβάλλον, οι ευκαιρίες παραβατικότητας, τα αγαθά, και οι επαφές των ανθρώπων (οι οποίες είναι πολλές και πολύπλοκες με αυξημένη πιθανότητα δημιουργίας προβληματικών καταστάσεων) είναι σε αφθονία. Σε αντιδιαστολή με την ύπαιθρο, όπου όπως αναφέρεται υπάρχει σχετικά μεγαλύτερη ομοιομορφία, απουσία σκληρού ανταγωνισμού και αποτελεσματικότερος και αμεσότερος άτυπος κοινωνικός έλεγχος.

Εκτός του αυξημένου πλήθους ανήλικων δραστών στα μεγάλα αστικά κέντρα, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός της αύξησης του πλήθους των ανηλίκων δραστών που παρατηρήθηκε στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 11 ετών στη Λέσβο και στη Σάμο (αντιπροσωπεύοντας το **56%** και το **20%** του συνόλου των ανήλικων δραστών αυτής της ηλικιακής τάξης της Επικράτειας αντίστοιχα), ειδικά στα δεδομένα της στατιστική επετηρίδα της ΕΛ.ΑΣ του 2023. Αυτή η σημαντική παρουσία θα μπορούσε πιθανόν να εξηγηθεί λόγω της αύξησης των μεταναστευτικών ροών στα νησιά αυτά, όπου υπάρχουν ανήλικοι όλων των ηλικιών, αλλά και λόγω κάποιων πιθανών αλλαγών στις πρακτικές του ποινικού και διοικητικού τρόπου αντιμετώπισης αυτών από το Σ.Α.Π.Δ.³⁵³, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη αναφοράς. Ενώ, οι διαφοροποιήσεις αυτές στη στατιστική επετηρίδα του 2023 είναι πιθανόν άνευ σημασίας στο τελικό αποτέλεσμα, σε σχέση με την κατανομή του συνολικού πλήθους των ανηλίκων δραστών ανά την Επικράτεια. Αυτό, διότι από την ανάλυση των στατιστικών δεδομένων παρατηρήθηκε ότι ενώ αναφέρονται στους πίνακες των στατιστικών της ΕΛ.ΑΣ ως ανήλικοι δράστες ποινικών αδικημάτων³⁵⁴, το ανάλογο πλήθος αυτών, στους πίνακες με τους ανήλικους δράστες ανά κατηγορία αδικήματος, δεν υπάρχει. Επομένως, όπως απορρέει από τις στατιστικές επετηρίδες, αυτό ο αυξημένος όγκος ανήλικων δραστών, στη Λέσβο και τη Σάμο, δεν αποτυπώνεται στους πίνακες με τους δράστες ανά είδος ποινικού αδικήματος, ούτε του Ποινικού Κώδικα ούτε των ειδικών νόμων, τουλάχιστον στην ηλικιακή τάξη από 7 έως 11 ετών, διότι σε αυτούς το αναφερόμενο πλήθος ανήλικων δραστών είναι μηδενικό.

³⁵³ Είτε αλλαγές στη ποινική διαχείριση αυτών από τα Δικαστήρια είτε σε επίπεδο αστυνομίας η οποία πραγματοποιεί τις συλλήψεις για την εκκίνηση των διαδικασιών της διοικητικής απέλασης τους ως μη νόμιμα διαμένοντες στην Ελλάδα.

³⁵⁴ Όπως αποτυπώθηκε στους πίνακες και στους χάρτες.

Τέλος, στην ηλικιακή τάξη 12 έως 14 ετών και 15-18 ετών το πλήθος των ανήλικων δραστών ανά είδος αδικήματος παρατηρείται ελαφρώς αυξημένο.

- *Αυξημένο πλήθος ανήλικων δραστών σε συγκεκριμένες περιοχές εντός της πόλης*

Όπως η παραβατικότητα και ακολούθως το πλήθος των ανήλικων δραστών δεν ίσο-κατανέμεται σε όλες τις περιοχές της Επικράτειας, έτσι δεν ίσο-κατανέμεται σε όλες τις περιοχές της Αθήνας. Αρχικά όπως αναφέρθηκε, στο Νομό Αττικής σε ευρεία κλίμακα παρατηρούνται περιοχές όπου υπάρχει παραβατικότητα ανηλίκων με ανήλικους παραβάτες και των δύο ηλικιακών τάξεων.

Η ανάλυση των στατιστικών στοιχείων και η χαρτογραφική απεικόνιση των περιοχών ανέδειξε ότι ο κύριος όγκος των ανήλικων δραστών παρατηρείται **στα Δυτικά Προάστια και στο κέντρο της Αθήνας**. Αυτό το συμπέρασμά εξάγεται διότι εντός των ορίων της Αττικής, τα δεδομένα αναφέρουν ότι η Δ/νση Αστυνομίας Δυτικής Αττικής και ακολούθως η Δ/νση Αστυνομίας Αθηνών περιέχουν αρκετά μεγαλύτερο αριθμό ανήλικων παραβατών σε σχέση με τις υπόλοιπες Δ/νσεις Αστυνομίας της Αττικής, σχεδόν σε όλα τα έτη αναφοράς. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι αναφερόμαστε, με τα υπάρχοντα δεδομένα, μόνο στους δράστες των ποινικών αδικημάτων που εμπίπτουν υπηρεσιακά στο κλάδο της Τάξης. Βέβαια, το αυξημένο πλήθος ανήλικων δραστών σε αυτές τις περιοχές θα μπορούσε βάσιμα να υποδεικνύει μια πιθανή αναλογική υπερ-εκπροσώπηση αυτών στις ίδιες περιοχές και στους ανήλικους δράστες των ποινικών αδικημάτων που ανήκουν υπηρεσιακά στον κλάδο της Ασφαλείας, σε περίπτωση που είχαμε τα ανάλογα στατιστικά στοιχεία, σε σχέση με τον τοπικό διαχωρισμό της Διεύθυνσης Ασφαλείας Αττικής. Αυτό θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο, διότι στους πίνακες που αναφέρονται στο πλήθος των ανήλικων δραστών ανά είδος αδικήματος παρατηρείται ότι πολλά ποινικά αδικήματα, που εμπίπτουν στον Κλάδο της Ασφαλείας τελούνται από ανήλικους δράστες.

Ακολούθως, από την ανάλυση των δημοσιευμάτων του Τύπου παρατηρείται ότι περιοχές στα Βορειοανατολικά προάστια της Αθήνας έχουν την μερίδα του λέοντος σε επίπεδο περιστατικών με δράστες ανήλικους. Βέβαια, τα δεδομένα αυτά δεν μπορούν να αναλυθούν συγκριτικά με τα δεδομένα των στατιστικών σε σχέση με την

κατανομή του πλήθους των δραστών στην Αττική, διότι τα δημοσιεύματα αναφέρονται σε πλήθος περιστατικών και όχι σε πλήθος ανήλικων δραστών. Έτσι η όποια εξήγηση σε σχέση με την παρουσία πολλών περιστατικών με δράστες ανήλικους στα Βορειοανατολικά προάστια της Αθήνας περιορίζεται σε ιδιάζουσες περιβαλλοντικές συνθήκες, όπως η ύπαρξη χώρων συγκέντρωσης και διασκέδασης των ανηλίκων (το «The Mall» και το στάδιο Ο.Α.Κ.Α.), η εύκολη πρόσβαση και ακολούθως διαφυγή στις περιοχές αυτές και η λιγότερη ή άλλης ίσως μορφής αστυνόμευση, σε σχέση με το κέντρο της Αθήνας.

Αντιθέτως, στις περιοχές των Δυτικών Προαστίων και του κέντρου της Αθήνας υπάρχουν γειτονιές με μεγάλο ποσοστό κοινωνικής αποδιοργάνωσης, ανομοιομορφίας, ανεργίας, φτώχειας, παραβατικότητας, εγκληματικότητας, συγκρούσεων, συγκέντρωσης πληθυσμού, θορύβου, άναρχης δόμησης και ανυπαρξίας χώρων πράσινου³⁵⁵. Τα παραπάνω, όπως αναφέρεται και στο θεωρητικό πλαίσιο, είναι πιθανόν να έχουν υψηλή συσχέτιση με την παρουσία μεγαλύτερου πλήθους ανήλικων παραβατών, είτε λόγω διαφυγής από τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο είτε λόγω προσφερόμενων ευκαιριών διάπραξης αδικημάτων μέσα σε αυτό. Έτσι, μετά την ανάλυση των υπάρχοντων δεδομένων, το αυξημένο πλήθος ανήλικων παραβατών σε περιοχές των Δυτικών Προαστίων και του κέντρου της Αθήνας δύναται να ερμηνευτεί μέσα από τις διάφορες περιβαλλοντικές συνισταμένες που κυριαρχούν στη περιοχή διαβίωσης του ανήλικου, όπου τα κοινωνικά προβλήματα δεν είναι πάντα τα ίδια.

Ειδικότερα, η σημασία της περιοχής διαβίωσης του ανηλίκου έχει τονιστεί από την εμπειρική έρευνα της οικολογικής σχολής του Σικάγο. Η σχολή του Σικάγο τονίζει την επίδραση του δομημένου αστικού περιβάλλοντος στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές της πόλης σε συνδυασμό με τις κοινωνικές συνθήκες και την έλλειψη κοινωνικής οργάνωσης, σχετικά με την αυξημένη εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών. Ακολούθως, στις περιοχές της Αθήνας όπου είναι κυρίαρχες είτε οι εμπορικές και επαγγελματικές δραστηριότητες είτε υπάρχει χαμηλή ποιότητα ζωής με

³⁵⁵ Ζαραφωνίτου Χ., Χρυσόχοου Ε.(2015) «Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων», Σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες (CriminologicalStudies), Τεύχος 1, Αθήνα: εκδ. Διόνικος (δίγλωσση έκδοση).

ύπαρξη παλαιών και εγκαταλελειμμένων κτιρίων, αίσθηση ανασφάλειας, ανομία και ανομοιογένεια, παρατηρείται ότι οι παραβατικές δραστηριότητες ανθίζουν. Ταυτόχρονα, η σύνδεση των περιοχών αυτών και του φαινομένου του αυξημένου πλήθους ανήλικων παραβατών φαίνεται να χαρακτηρίζεται από διαχρονικότητα. Άλλωστε, στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν έρευνες που πραγματοποιηθήκαν στην Ελλάδα, όπως αυτή των Δ. Τσαούση και Ε. Κορρέ-Crueger για τη παραβατικότητα ανηλίκων στη περιφέρεια της Πρωτεύουσας, πριν από περίπου 60 χρόνια, καταδεικνύοντας τις Δυτικές συνοικίες της Αθηνάς, ως τις πλέον «εγκληματογόνες» ζώνες της ελληνικής πρωτεύουσας. Επίσης, πιο πρόσφατες έρευνες όπως αυτή της Γασπαρινάτου, Μ. για τη παραβατικότητα ανηλίκων με δεδομένα από τα Δικαστήρια ανηλίκων Αθηνών, κατέδειξαν περιοχές του δήμου της Αθήνας και των Δυτικών προαστίων ως κύριο τόπο διαμονής των ανηλίκων παραβατών.

Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι τα Δυτικά Προάστια και ο Δήμος της Αθήνας ορίζονται ως περιοχές με παραβατικότητας ανηλίκων, όπου σε αυτές δημιουργείται ένα «προεγκληματικό-προπαραβατικό περιβάλλον», όπου οι ανήλικοι μαθαίνουν τις υποπολιτισμικές «ιδιαιτέρες» αξίες των κοινωνικοοικονομικά υποβαθμισμένων περιοχών που διαβιούν. Σε αυτό το αστικό περιβάλλον παρατηρείται συνήθως να επικρατεί κοινωνική αποδιοργάνωση. Έτσι, η παραβατική δράση μαθαίνεται στους ανήλικους σε πρωτογενείς ομάδες, ειδικά σε παρέες ομήλικων, δημιουργώντας μια «παραβατική υποκουλτούρα» που έχει ως στόχο την εδραίωση διαφορετικών αξιών ως μια κάποια συλλογική λύση στα προβλήματα τους. Έτσι, σε αυτές τις περιοχές ο συγχρωτισμός πραγματοποιείται με λανθασμένα πρότυπα, πολλές φορές εγκληματικά, που είναι είτε στο οικογενειακό, είτε στο στενό τους κοινωνικό περιβάλλον. Αυτοί λειτουργούν ως μέντορες ή πιθανοί συνεργάτες στη μετέπειτα παραβατικότητα που φαίνεται να λαμβάνει συνήθως ομαδικές μορφές, αναζητώντας είτε οικονομικά οφέλη είτε το κύρος και τη περιπέτεια, μέσα από μια διαφορετική κοινωνική οργάνωση.

Επομένως, το αστικό δομημένο περιβάλλον των πόλεων αλλά και οι περιοχές και οι οικισμοί ξεχωριστά, παρέχουν εκτός από ανοχή στις παραβατικές πράξεις των ανηλίκων και πολλαπλές ευκαιρίες τέλεσης αυτών, είτε λόγω ελλειμματικής ασφάλειας και κοινωνικοποίησης, είτε λόγω προτροπής και επικρότησης αξιών και κανόνων διαφορετικών.

- *Σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων*

Σε σχέση με τις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας από την ανάλυση των στατιστικών στοιχείων του πλήθους των ανήλικων δραστών ανά κατηγορία αδικήματος, παρατηρήθηκε ότι χαρακτηριστική εκδήλωση είναι κυρίως τα ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας στην ηλικιακή τάξη των ανήλικων 7 έως 12/13 ετών και στην ηλικιακή τάξη των ανήλικων 12/13 έως 17/18 ετών. Οι δράστες της ηλικιακής τάξης 7 έως 12/13 ετών των αδικημάτων αυτών, αντιπροσωπεύουν από **68% έως 85%** των συνολικών ανήλικων δραστών ποινικών αδικημάτων της Επικράτειας στα έτη αναφοράς. Επίσης οι δράστες της ηλικιακής τάξης των ανήλικων 12/13 έως 17/18 ετών των αδικημάτων αυτών, αντιπροσωπεύουν από **59% έως 66%** των συνολικών ανήλικων δραστών ποινικών αδικημάτων της Επικράτειας στα έτη αναφοράς. Αυτή η παρατήρηση έρχεται σε σύμπνοια με τις παρατηρήσεις των ερευνών του Ν. Κουράκη και του Κ. Κοσμάτου, η οποίες αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Σχετικά με τους δράστες ποινικών αδικημάτων κατά της σωματικής ακεραιότητας, το πλήθος των ανήλικων δραστών εμφανίζει μικρή αριθμητική άνοδο, περισσότερο στην ηλικιακή τάξη των ανήλικων 12/13 έως 17/18 ετών. Ενώ, σε αυτήν την ηλικιακή τάξη αξιοσημείωτη είναι η αύξηση των ανήλικων δραστών που τελούν παραβάσεις του Νόμου περί όπλων και του Νόμου περί Ναρκωτικών. Ειδικότερα, στην ηλικιακή τάξη των ανήλικων 7 έως 12/13 ετών, σε σχέση με τη παραβίαση ειδικών ποινικών νόμων, το 2020 κυριαρχεί το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει παραβιάσει λοιπούς ειδικούς νόμους όπου εμπεριέχονται και οι παραβάσεις Κ.Ο.Κ., εν αντιθέσει με το 2021 έως και το 2023 όπου κυριαρχεί το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχει παραβιάσει το Νόμο περί όπλων. Ενώ στην ηλικιακή τάξη των ανήλικων 12/13 έως 17/18 ετών σε σχέση με τους ανήλικους δράστες που έχουν παραβιάσει ειδικούς ποινικούς νόμους σε όλες τις Στατιστικές Επετηρίδες κυριαρχεί το πλήθος των ανήλικων δραστών που έχουν τελέσει παραβάσεις του Νόμου περί ναρκωτικών και του Νόμου περί όπλων. Αυτό τεκμηριώνει και τεκμηριώνεται από τη πρότερη γνώση, η οποία αναφέρει ότι υπάρχουν αλλαγές στα χαρακτηριστικά της παραβατικότητας ανηλίκων, όταν υπάρχει ηλικιακή διακύμανση αυτών. Επίσης, παρατηρείται αρνητική σχέση μεταξύ ηλικίας και εγκλήματος, με τη

παραβατικότητα να εκδηλώνεται συνήθως από τους ανήλικους στο τέλος της παιδικής ηλικίας, δηλαδή όταν πραγματοποιούν το πέρασμα στην εφηβεία και να παρουσιάζει κορύφωση προς το τέλος αυτής, όπου μετέπειτα μετά με την έλευση την ενηλικιότητας συνήθως υποχωρεί ή εκλείπει (καμπύλη ηλικίας-εγκλήματος). Έτσι αναφέρεται είτε μια έναρξη είτε μια στροφή, αρχικά λόγω της ηλικίας, ενός πλήθους ανήλικων δραστών προς πιο βίαια ποινικά αδικήματα. Επομένως, από τις πρότερες έρευνες, την στατιστική ανάλυση του πλήθους των ανήλικων δραστών ανά κατηγορία αδικήματος και την ανάλυση των δημοσιευμάτων από τις δύο ηλεκτρονικές εφημερίδες παρατηρείται ότι οι χαρακτηριστικές εκδηλώσεις των σύγχρονων μορφών παραβατικότητας ανηλίκων είναι: τα διαχρονικά τελούμενα από ανήλικους ποινικά αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας (ιδίως κλοπές και ληστείες), οι σωματικές βλάβες, η οπλοκατοχή και η κατοχή και διακίνηση ναρκωτικών.

Ακολούθως, παρατηρείται ότι υπάρχουν νέα χαρακτηριστικά στη παραβατικότητα ανηλίκων τα οποία τεκμηριώνουν σε κάποιο βαθμό την αύξηση αυτού του είδους των περιστατικών. Όπως παρατηρείται από τα στατιστικά διαθέσιμα δεδομένα και από την απεικόνιση της παραβατικότητας ανηλίκων από τα Μ.Μ.Ε., τα νέα στοιχεία των σύγχρονων μορφών της παραβατικότητας ανηλίκων, τα όποια αναφέρονται πρωτίστως στην μελέτη της Χ. Ζαραφωνίτου για την παραβατικότητα ανηλίκων είναι: α) η ομαδικότητα, β) η χρήση βίας, γ) η σύγχρονη τεχνολογία και δ) η ολοένα μεγαλύτερη συμμετοχή των κοριτσιών.

Αρχικά, η ομαδικότητα, η οποία παρατηρείται ειδικά στα δημοσιεύματα του ηλεκτρονικού τύπου, δεν πρέπει να συγχέεται με την ύπαρξη συμμοριών ανηλίκων. Η ομαδικότητα αυτή συνδέεται πιο ορθά, ως συνέπεια οικειοποίησης μίας ιδιότυπης «υποκοουλτούρας» της περιοχής διαβίωσης ή (και) ως συνέπεια της μαχητικότητας της ηλικίας και της τυφλής πίστης σε ιδεολογίες. Επακόλουθο αυτών είναι η ομαδική παραβατική δράση μέσω της συμμετοχής των ανηλίκων σε ποινικά αδικήματα με χρήση βίας ή μη, όπως ληστείες, κλοπές (είτε τροχοφόρων είτε αντικειμένων), σωματικές βλάβες όλων των ειδών, κατοχή και χρήση όπλων και ιδιαίτερα μαχαιριών, διακίνηση και κατοχή ναρκωτικών, ακραίες μορφές σχολικού εκφοβισμού, συμπλοκές μεταξύ ανηλίκων είτε με οπαδικά χαρακτηριστικά είτε όχι και τέλος «μερική» συμμετοχή σε εγκληματικές οργανώσεις οργανωμένου εγκλήματος ενηλίκων με ειδικούς στόχους, όπως η διακίνηση ναρκωτικών. Ειδικά σε σχέση με την ομαδική δράση τονίζεται ότι οι ανήλικοι μετατρέπονται πολλές φορές

σε εύκολα εκμεταλλεύσιμα υποκείμενα, που μπορούν να διαπράξουν αδικήματα χωρίς πλήρη συνείδηση, είτε ως μέλη οργανωμένων εγκληματικών ομάδων ενηλίκων είτε ως μέλη ομάδων φιλάθλων είτε ως μέλη ομάδων «σχολικού τραμπουκισμού» με τη συμμετοχή τους σε πράξεις εκφοβισμού. Ενώ, οι ανήλικοι μέσα από αυτού του είδους την παραβατική συμπεριφορά καθίστανται πολλές φορές συγχρόνως ή εκ περιτροπής δράστες αλλά και θύματα.

Σχετικά με τη χρήση βίας, αυτή αποτυπώνεται στατιστικά από την μεγάλη αύξηση του πλήθους των ανήλικων δραστών που παραβαίνουν το Νόμο περί όπλων, από τη σχετική αύξηση των ανήλικων που προκαλούν σωματικές βλάβες ειδικά στην ηλικιακή τάξη των ανήλικων από 12/13 έως 17/18 ετών και από την πληθώρα δημοσιευμάτων που αναφέρονται σε ληστείες και συμπλοκές, με δράστες ανήλικους. Η βία αναφέρθηκε ότι δύναται να είναι εκμαθημένη στην οικογένεια, στις παρέες ομήλικων, στο πλαίσιο μιας παραβατικής ομάδας αλλά και ως απότοκο ενός τύπου «ηρωοποίησης» της συμπεριφοράς των ανηλίκων, ταυτιζόμενοι πολλές φορές με βίαιους ήρωες είτε του κινηματογράφου είτε των βιντεοπαιχνιδιών. Δεν πρέπει τέλος να λησμονείται η επίδραση της μουσικής, ειδικά της «τράπ» και η εδραίωση της αντίστοιχης «υποκουλτούρας», όπου εξυμνούνται η συμμετοχή σε «συμμορίες», η χρήση όπλων, οι ληστείες, η χρήση και διακίνηση ναρκωτικών και ο εύκολος πλουτισμός με παράνομα μέσα.

Σχετικά με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας και ειδικά του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αυτή είναι ένα σύγχρονο χαρακτηριστικό της παραβατικότητας ανηλίκων. Έτσι αναφέρεται ότι συνήθως δρα είτε ως επικοινωνιακό εργαλείο οργάνωσης της παραβατικής δραστηριότητας είτε ως μέσο διαδικτυακής προβολής και εντυπωσιασμού, σε έναν ανταγωνισμό παραβατικότητας. Συνάμα πολλές φορές δρα και αυτόνομα ως μέσον τέλεσης παραβατικών πράξεων, όπως η τέλεση ηλεκτρονικού εκφοβισμού. Αυτή η χρήση της τεχνολογίας παρατηρείται σε πληθώρα δημοσιευμάτων, ως απότοκο των τεχνολογικών εξελίξεων και της νέας «εικονικής» πραγματικότητας που κυριαρχεί στην εποχή μας. Έτσι η χρήση της είναι κυρίαρχη σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας, όπου μέρος αυτής είναι η παραβατικότητα ανηλίκων.

Σχετικά με την μεγαλύτερη συμμετοχή των κοριτσιών σε φαινόμενα παραβατικότητας, αυτή αν και άγνωστο σε ποιο βαθμό, φαίνεται να είναι μια

πραγματικότητα. Βέβαια, από την αποτίμηση της παραβατικότητας ανηλίκων από τα Μ.Μ.Ε. διαφαίνεται να υπάρχει μία αύξηση του πλήθους των ανηλίκων κοριτσιών στο σύνολο των ανηλίκων δραστών, κυρίως μέσω της τέλεσης ποινικών αδικημάτων όπως συμπλοκές και σχολικό εκφοβισμό. Αυτό δύναται να εξηγηθεί μέσω της πραγματοποίησης ενός τύπου εξέγερσης των κοριτσιών έναντι του παραδοσιακά κοινωνικά στερεοτυπικού ρόλου της γυναίκας που τους έχει αποδοθεί, ο οποίος υπαγορεύει παθητικότητα και υποτακτικότητα. Έτσι, εσωτερικεύουν χαρακτηριστικά που μέχρι παλιότερα αποδίδονταν στα αγόρια, όπως η «μαγκιά» και η «παλικάριά», μέσω της συμμετοχής τους σε ομαδικές παραβατικές δραστηριότητες.

Φυσικά, πρέπει να λεχθεί ότι σχετικά με τις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας των ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα δεν χρειάζεται ούτε δραματοποίηση από τα Μ.Μ.Ε. αλλά ούτε εφησυχασμός από τα στατιστικά στοιχεία που αναδεικνύουν κάποιες περιοχές να είναι «ασφαλείς» και κάποιες άλλες «εγκληματικές». Επομένως, σχετικά με τα στοιχεία που εξήχθησαν από την απεικόνιση της παραβατικότητας ανηλίκων από τον ηλεκτρονικό Τύπο, προκύπτει ότι τα Μ.Μ.Ε. αναφέρονται κυρίως σε ακραίες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων, όπου, αν και είναι υπαρκτές, είναι επενδυμένες πολλές φορές με εντυπωσιασμό και συναίσθημα. Ενώ, κριτικά πρέπει να αναφερθεί, σχετικά με τους τόπους τέλεσης των συμβάντων, ότι υπάρχει εκτενής αναφορά σε μέρη, όπου ο αναγνώστης δεν περιμένει να υπάρχει παραβατικότητα ανηλίκων. Έτσι, τα περισσότερα δημοσιεύματα αναφέρονται, στην παραβατικότητα ανηλίκων στα βορειοανατολικά προάστια της Αθήνας, ως συνήθως «εισαγόμενη παραβατικότητα» από άλλες περιοχές. Βέβαια, από τα στατιστικά στοιχεία προέκυψε ότι σίγουρα υπάρχει και σε αυτά τα προάστια, αν και είναι λιγότερη ποσοτικά από άλλες περιοχές. Ενώ, σε σχέση με τα Δυτικά προάστια ή το κέντρο της Αθήνας, όπου όπως αναφέρουν τα στατιστικά δεδομένα το πλήθος των ανηλίκων δραστών ποινικών αδικημάτων είναι σίγουρα μεγαλύτερο ποσοτικά, τα Μ.Μ.Ε. αναφέρονται μόνο σε ανήλικους δράστες που τελούν ποινικά αδικήματα τα οποία προκαλούν ιδιαίτερη ανησυχία ή απαξία. Αυτό όπως είναι λογικό μπορεί να επηρεάσει τα στερεότυπα και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των πολιτών σε σχέση με την παραβατική δράση των ανηλίκων συγκεκριμένων περιοχών της Αθήνας. Ως αποτέλεσμα τούτου είναι να δημιουργείται μια αρνητική εικόνα από τους θεατές που παρακολουθούν το φαινόμενο από τα Μ.Μ.Ε είτε για τις περιοχές αυτές είτε (και) για τους κατοίκους, ανήλικους ή μη. Έτσι, τα ανήλικα παιδιά των περιοχών αυτών, λ.χ. των Δυτικών

Προαστίων της Αθήνας, θεωρούνται εκ φύσεως (ή «εκ περιβάλλοντος») ως παραβατικά. Επομένως, η εικόνα που σχηματίζεται, ειδικά μέσω της απεικόνισης της παραβατικότητας από τα Μ.Μ.Ε., για τη συμπεριφορά των «παιδιών του Περιστερίου», είναι εντελώς διαφορετική από την εικόνα που σχηματίζεται για τη συμπεριφορά των «παιδιών της Εκάλης ή της Κηφισιάς».

- *Πρόληψη του φαινομένου*

Συμπερασματικά προκύπτει ότι η παραβατικότητα ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα αποτελεί ένα κοινωνικό, πρωτίστως, φαινόμενο. Επίσης διαφαίνεται ότι ο χώρος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή των ανηλίκων αλλά και στον σχεδιασμό οποιασδήποτε αντεγκληματικής πολιτικής σε σχέση με την πρόληψη του φαινομένου. Έτσι, πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει ανάγκη για μια ορθολογική, σφαιρική, αντεγκληματική πολιτική η οποία να υλοποιείται μέσω επιστημονικής έρευνας, πολιτικής βούλησης και κοινωνικής ευαισθητοποίησης. Επομένως, αναγκαία είναι η δόκιμη επιστημονική διερεύνηση του φαινομένου μέσω της καταγραφής των εξηγητικών παραγόντων και στη συνέχεια η διατύπωση προτάσεων και συστάσεων προς την πολιτική εξουσία. Ταυτόχρονα, πρέπει οι πολιτικές πρόληψης της παραβατικότητας ανηλίκων να ξεπερνούν την αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας και να φτάνουν στο επίπεδο της κοινωνίας. Το φαινόμενο πρέπει να αντιμετωπίζεται ολιστικά, πολύπλευρα και διεπιστημονικά. Επίσης, η ύπαρξη διαιτηρικής μεταξύ του κεντρικού κράτους και της τοπικής κοινωνίας είναι ικανή να επιφέρει κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη στη πρόληψη του φαινομένου. Ταυτόχρονα, πρέπει να δοθεί η δέουσα σημασία στον άτυπο κοινωνικό έλεγχο στη γειτονία, σε τοπική διάσταση, μαζί με την ενίσχυση της αλληλεγγύης και της κοινωνικής συνοχής. Αυτό διότι μέσω της πρόληψης σε τοπικό επίπεδο προσεγγίζονται τα κοινωνικά προβλήματα πιο αποτελεσματικά. Διότι, η διαμόρφωση μιας στέρεας τοπικής συνείδησης είναι ικανή να αντιμετωπίσει τις προ-παραβατικές καταστάσεις στις περιοχές που αναφέρθηκαν. Ενώ, είναι καθοριστική η πρόληψη που μπορεί να ληφθεί μέσα από φορείς επίσημου αλλά και ανεπίσημου κοινωνικού ελέγχου, όπως η οικογένεια, το σχολείο και οι ομάδες ομήλικων, λαμβάνοντας υπόψη και τη συναίνεση σε επίπεδο αξιών που πρέπει να επιτευχθεί. Ακολούθως, πρωτεύων είναι η ενίσχυση των θεσμών της οικογένειας που αποτελεί κύριο φορέα κοινωνικοποίησης, του σχολείου, της τοπικής

κοινότητας, των κοινωνικών οργανώσεων και γενικά των θεσμών της κοινωνίας. Δευτερευόντως, είναι σημαντικό σε επίπεδο κρατικών φορέων και επίσημων προνοιακών θεσμών να ληφθούν μέτρα μέσω προγραμμάτων εκπαιδευτικής, κοινωνικής, οικονομικής και επαγγελματικής αρωγής με την ενεργοποίηση προληπτικών στρατηγικών σε τομείς κοινωνικής πρόνοιας ανηλίκων, στην αγορά εργασίας και στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου. Όπως αναφέρουν οι Hirschi και Gottfredson στη θεωρία του αυτοελέγχου, ο στόχος της πρόληψης πρέπει να είναι τα χαρακτηριστικά που δημιουργούν έλλειψη αυτοελέγχου και οι ευκαιρίες τέλεσης εγκλημάτων που γεννιούνται από το περιβάλλον. Αυτό συμφωνεί με τη διδασχά του παρελθόντος από το πρόγραμμα Chicago area project (CAP), που δημιουργήθηκε ως τοπικό πρόγραμμα κοινωνικής πρόληψης, ώστε να ληφθούν κοινωνικά μέτρα για τη βελτίωση των όρων και των συνθηκών διαβίωσης σε συγκεκριμένες ομάδες σε μειονεκτούσες περιοχές μέσα στα αστικά κέντρα. Οι κάτοικοι είναι ικανοί να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών διότι γνωρίζουν καλύτερα τη κοινότητα και υπάρχει καλύτερη επικοινωνία μεταξύ τους.

Εν κατακλείδι, σχετικά με τις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας, τα τελευταία χρόνια, θα μπορούσε να λεχθεί ότι αυτό δύναται να είναι συνέπεια κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών των περιοχών των μεγάλων πόλεων, οι οποίες δημιουργούν κατά κάποιον τρόπο «προ-εγκληματικές/υποπολιτισμικές συνιστώσες», μαζί πάντα με την έλλειψη του άτυπου κοινωνικού ελέγχου και την ταυτόχρονη παρουσία εγκληματικών ευκαιριών που όπως αναφέρθηκε, είναι σίγουρα σημαντικός παράγοντας. Επομένως, όλες οι επιστήμες και όλοι οι φορείς που ασχολούνται με τις σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα αστικά κέντρα πρέπει να έχουν κατά νου αυτό που ανέφερε παλαιότερα ο καθηγητής Φαρσεδάκης, Ι. *«Κοινή είναι η διατύπωση πως ο ανήλικος δεν αποτελεί μικρογραφία του ενήλικου. Είναι μια ύπαρξη ιδιόμορφη που διαφέρει από τον ενήλικο και ποσοτικά και ποιοτικά, ώστε και οι αντιδράσεις του στα περιβαλλοντικά ερεθίσματα είναι διαφορετικές»*³⁵⁶.

³⁵⁶ Φαρσεδάκης, Ι. (1985) *Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των ανηλίκων*. Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη σ.11.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Αγάθωνος Ε. – Γεωργοπούλου (2004), *«Κακοποίηση-παραμέληση του παιδιού και παραβατικότητα: Συγκοινωνούντα δοχεία;»* στο Φ. Μόττη – Στεφανίδη (επιμ.) *Κακοποίηση του Παιδιού και Νεανική Βία, ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ, 11,2.*

Αδριανάκης, Ε.(1990) *«Η Βία στην Οικογένεια», Θυματολογικά, 1:27.*

Βουγιούκας, Ι.Κ. (1962) *Η επίδρασης του κινηματογράφου επί των κοινωνικών εκδηλώσεων των ανηλίκων (Cinema's influence in juvenile's social actions), Ποινικά Χρονικά.*

Γασπαρινάτου, Μ. (2020). *Νεανική Παραβατικότητα και Αντεγκληματική Πολιτική.* Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφωνίτου, Χ. (1996). *«Η προστασία του περιβάλλοντος από εγκληματολογική σκοπιά»*, Τετράδια Εγκληματολογίας Ι, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφωνίτου, Χ. (2003). *Πρόληψη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο: οι σύγχρονες τάσεις της εγκληματολογικής έρευνας.* Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφωνίτου Χ.,(2004) *«Ανασφάλεια, φόβος του εγκλήματος και στάσεις των κατοίκων της ελληνικής πρωτεύουσας απέναντι στο εγκληματικό φαινόμενο»*, Αδημ. Έρευνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο-ΠΜΣ Εγκληματολογίας.

Ζαραφωνίτου Χ. (Επιμ.), (2013) *«Πόλη, εγκληματικότητα και ανασφάλεια στην εποχή της οικονομικής κρίσης»*, Πρακτικά Ημερίδας του ΠΜΣ Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου με το Ινστιτούτο Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα: εκδ. Διόνικος.

Ζαραφωνίτου, Χ. (2014,02). *Περί όρων και ορολογίας στην εγκληματολογία στο Εγκληματολογία (1-2/2014) (Έτος 4°) .*

Ζαραφωνίτου Χ., Χρυσοχόου Ε.(2015) «Υπάρχουν ghettos στο κέντρο της Αθήνας; Εγκληματολογική διερεύνηση των κοινωνικών στάσεων και αναπαραστάσεων», Σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες (Criminological Studies), Τεύχος 1, Αθήνα: εκδ. Διόνικος (δίγλωσση έκδοση).

Ζαραφωνίτου , Χ. (2016) «Βίαιη εγκληματικότητα και φόβος του εγκλήματος σε εποχές «κρίσης»», στο Γασπαρινάτου, Μ. (επίμ.) *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Αθήνα: Σάκκουλα.

Ζαραφωνίτου, Χ., Ανίτση, Ε., Κοντοπούλου, Ε., Πανάγος, Κ. & Λεμπέση, Μ. (2019). Εμπειρικά δεδομένα για την υποτροπή στο πλαίσιο του Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΑΝΟΔΟΣ για την κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων: Παράγοντες «διακινδύνευσης» κατά την ανηλικότητα. Πρακτικά 2ου Ετήσιου Τακτικού Συνεδρίου Επανόδου, με θέμα: *Η κοινωνική επανένταξη ανηλίκων και νεαρών παραβατών*. Εκδόσεις Διόνικος.

Ζαραφωνίτου Χ. (2023). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, 3^η Έκδοση Αναθεωρημένη, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφωνίτου, Χ. (2023,05) *Ανήλικοι δράστες και θύματα της Εγκληματικότητας μέσα από τα μάτια της τέχνης και της επιστήμης*, στο πλαίσιο του 4ου Agatha Φεστιβάλ Αστυνομικής Λογοτεχνίας Σεράφειο Δήμου Αθηναίων (19-05-2023).

Κοντοπούλου Ε. (2015). «Ο ποινικός στιγματισμός του ανηλίκου και η επίδρασή του στη δευτερογενή παρέκκλιση», στη σειρά Εγκληματολογικές Μελέτες/Criminological Studies, Τεύχος 2, (Χ. Ζαραφωνίτου, Δ/ση Εκδ.), Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ», Πάντειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα: εκδ. Διόνικος (δίγλωσση έκδοση).

Κοντοπούλου, Ε. (2020). «Η εμπλοκή στο σύστημα απονομής ποινικής Δικαιοσύνης ως παράγοντας «διακινδύνευσης» για την υποτροπή», Πρακτικά Του 7ου Τακτικού Συνεδρίου Της Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας (Ε.Κ.Ε) Με Θέμα ««Κοινωνίες Μετά Την Κρίση, Κοινωνίες Χωρίς Κρίση;» (Αθήνα, 23-25 Σεπτεμβρίου 2020_ Διαδικτυακό Συνέδριο), Αθήνα: ΕΚΕ.

Κοσμάτος, Κ. (2020) *Δίκαιο Ανηλίκων, Θεωρία και πράξη*, Θεσσαλονίκη, Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουράκης, Ν. (1999). *Ανήλικοι Παραβατικοί και Κοινωνία. Μελέτη των θεμελιωδών αξίες, θεσμοί και ανήλικοι παραβάτες στην Ελλάδα*. Αθήνα- Κομοτηνή: Σάκκουλας.

Κουράκης, Ν. (2001). Νεότερες Ευρωπαϊκές Εξελίξεις στο Δίκαιο της Παραβατικότητας Ανηλίκων, *Ποινικός Λόγος*.

Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2003). Συμμορίες ανηλίκων στην Ελλάδα: Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*.

Κουράκης Ν.Ε., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. (2004). Έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών λυκείου σε σχολεία των Αθηνών, *Ποινικός Λόγος*.

Κουράκης, Ν. (2010). «Δυνατότητες αντιμετώπισης της οργανωμένης σχολικής βίας (bullying)» Στο: Γιωτοπούλου- Μαραγκοπούλου, Μ. (Διεύθυνση έκδοσης). Ομαδική Βία και Επιθετικότητα στα σχολεία. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουράκης, Ν. (2013). *Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Ποινική και Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας.

Κουρκούτας Η., & Κοκκιάδη Μ. (2015). *Από τη σχολική βία και τον ενδοσχολικό εκφοβισμό στο «ενταξιακό σχολείο»*. Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Λαμπροπούλου, Ε. (1994). *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*. Αθήνα: Παπαζήση.

Λαμπροπούλου, Ε. (2020) *Νεανική παραβατικότητα και μηχανισμοί πρόληψης*, Πρακτικά Συνεδρίου, Έλληνες εγκληματολόγοι από την Ελλάδα και το εξωτερικό συνομιλούν για την πρόληψη του εγκλήματος, Εγκληματολογία, Νομική Βιβλιοθήκη, Ανάκτηση από: EGKLHMA_2020.pdf (hscriminology.gr)

Μαγγανάς, Α. (2003). «Παραβατική συμπεριφορά ανηλίκων». *Ποιν/Ανη*.

Μπακάλη Β. (2007). *Ανήλικοι και Παραβατικότητα*. Αθήνα-Κομοτηνή: εκδ. Σάκκουλας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2004) Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο, Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα, λήμμα «βία».

Πιτσελά, Α. (2013). *Η ποινική Αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*, Ζ' Έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Τσαούσης, Δ. και Κορρέ-Crueger, Σ. (1974), *Η εγκληματικότητα των ανηλίκων εις τη περιφέρεια της πρωτεύουσας*. Αθήνα: ΕΚΚΕ.

Τσαούσης Δ.Γ. (2006). *Η κοινωνία του Ανθρώπου, Εισαγωγή στη Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.

Ρούσσου, Α. (2010) «Το φαινόμενο της θυματοποίησης παιδιών από παιδιά στα σχολεία-Χαρακτηριστικά των παιδιών θυτών και θυμάτων και του περιβάλλοντος τους» Στο: Γιωτοπούλου- Μαραγκοπούλου, Μ. (Διεύθυνση έκδοσης). *Ομαδική Βία και Επιθετικότητα στα σχολεία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Σπινέλλη Κ. (2014). *Εγκληματολογία σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*, 3^η έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Παραβατικότητα και Κοινωνικός Έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. (2005). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. (2016) «Η πρόληψη του εγκλήματος ως μέσον αντεγκληματικής πολιτικής», στο Γασπαρινάτου, Μ. (επίμ.) *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*. Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νέστορα Κουράκη, Σάκκουλα, Αθήνα.

Ξενόγλωσση

Adler F., Mueller G.O.W. & Laufer W.S. (2013). *Criminology*. McGraw Hill, Connect Learn Succeed, 8th Ed.

Andresen, M. A. (2020). *Environmental criminology: Evolution, theory, and practice*. 2nd ed. London & New York: Routledge.

Bares, C.,B., Delva,J., Grogan-Kaylor,A. &Andrade,F. (2011) *Personality and Parenting Process Associated with Problem Behaviors: A Study of Adolescents in Santiago, Chile*: Social Work Research. Vol. 35, No. 4.

Bartollas, C. (1997). *Juvenile Delinquency*. United States: Allyn and Bacon.

Bottoms, A. E., & Wiles, P. (1997). *Environmental Criminology*. in M. Maguire, R. Moran, & R. Reiner (Eds.), *The Oxford handbook of Criminology*. Oxford: Clarendon Press.

Brantingham, P.L. and Brangtingham, P.J. (1991). *Environmental Criminology*, Beverly Hills: Sage Publications.

Campell A. (1981). *Girl delinquents*. London: Blackwell.

Cloward, D., Ohlin, L. (1960). *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs*. N. York: The Free Press.

Cohen, A. (1955). *Delinquent Boys: The Culture of The Gang*. N. York: The Free Press.

Cohen L. & Felson M.,(1979). «Social change and crime rate trends: A routine activity approach». *American Sociological Review*, 44.

Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2007). *Methodology of educational research*. (Methodologia ekpedeutikis ereunas), Athens: Metaichmio.

Cole M., Cole, S. R. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών*, Γ' τόμος. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Conger, J., (1981). *Η εφηβική ηλικία. Μια καταπιεσμένη γενιά*. Μεταφρ. Σόλμαν Μ., Αθήνα: Ψυχογιός.

Courakis, N. (2020). *Juvenile justice in Greece. An overview after the new legislation of 2019 in Urban Crime*. An international Journal, Vol.1 No. 1., publ. 26-06-2020.

Durkheim, E. (1982). *The Rules of Sociological Method*. New York: Free Press.

- Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Glueck S. & Glueck E. (1950). *Unraveling Juvenile Delinquency*. Cambridge:Harvard University Press.
- Hawley, A. (1950). *Human Ecology: A theory of Community Structure*. New York: Ronald Press.
- Hayward, K. (2006) Λήμμα: «*Chicago School in Sociology*», The Sage Dictionary of Criminology, London, California, New Delhi: Sage Publ.
- Hirschi, T., (2002). *Causes of Delinquency*, Berkley-Los Angeles: Univ. of California Press.
- Jonson M. – Barth, R. (2000), *From maltreatment to juvenile incarceration: Uncovering the role of child welfare services*, *Child Abuse and Neglect*, 24, σ. 505-520.
- Lander B. (1954). *Towards an understanding of juvenile delinquency*. New York: Columbia University Press.
- Lemert E.M. (1951). *Social Pathology*, New York: McGraw-Hill.
- Merton R.K. (1957). *Social theory and social structure*. New York: Free Press.
- Metron, R.K. (1973). *The sociology of Science*, Chicago: The University of Chicago.
- Miller, W. (1958). Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency στο *Journal of Social Issues*.
- Miller W.B. (1982) *Crime by youth gangs and groups in United States, Report to the Office Of Juvenile Delinquency Prevention*, National Institute for Juvenile Justice and Delinquency Prevention, U.S. Department of Justice, Washington, D.C.
- Morselli, C. Tremblay, P. and McCarthy, B.(2006). «Mentors and criminal achievement». February 2006, *Criminology*, 44(1).
- Nye F.I. (1958). *Family Relationships and Delinquent Behavior*. Westport: Greenwood Press.

Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and interventions. *Current Directions in Psychological Science* 4(6).

Reiss, A.J. & Farrington, D.P. (1991) Advancing knowledge about co-offending: Results from a prospective longitudinal survey of London males, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 82.

Rigby, K., (1996). *Bullying in Schools and What to Do About It*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Shaw C.R., McKay H.D. (1942). *Juvenile Delinquency and urban areas*, rev.ed. 1969, Chicago: University of Chicago Press.

Smith, P.K. and Sharp, S., (1994). The problem of school bullying. In P.K. Smith and S. Sharp (Eds), *School Bullying: Insights and Perspectives*. London: Routledge.

Smith, P. K. (2012), «Cyberbullying and cyber aggression», (2nd ed.). in S. R. Jimerson., A. B. Nickerson., M. J. Mayer., and M. J. Furlong (eds.), *Handbook of School Violence and School Safety. International Research and Practice*, New York: Routledge,

Spinellis, C.D. κ.α. (1994). *Key-Findings of a Preliminary Self-Report Delinquency Study in Athens, Greece*, σε: J. Junger-Tas, G.-J. Terlouw, M.W. Klein (επιμ.), *Delinquent Behavior Among Young People in the Western World*.

Sutherland, E.H. (1947). *Principles of Criminology* (4th ed.). Philadelphia: J.P. Lippincott Company.

Tannenbaum, A.J. (1983). *Gifted Children: Psychological and Educational Perspectives*. Macmillan.

Tannenbaum F. (1938). *Crime and the Community*. Boston: Ginn.

Thrasher F.M., (1963). *The Gang*. Chicago: University of Chicago Press.

Vallejo-Nagera, A., (2001). Εφηβεία, η άγρια ηλικία. Μεταφρ. Θεοδωρίδου, Λ., Επιμ. Σπερελάκη, Τ. Αθήνα: Ενάλιος.

Vold, G.B., Bernard T.J. & Snipes J.B. (1998) *Theoretical Criminology*, 4th ed., New York: Oxford.

Warr, M. (1993). Parents/Peers, and delinquency. *Social Forces*, 72(1).

Warr, M. (1996). Organization and instigation in Delinquent Groups. *Criminology* 34.

Wirth, L. (1938). «Urbanism as a Way of Life» in *American Journal of Sociology*, vol.44.

Wortley R. & Mazerolle L., (2008) «Environmental criminology and crime analysis: situating the theory, analytic approach and application», in R. Wortley & L. Mazerolle (Eds), *Environmental Criminology and Crime Analysis*, Willan Publ., USA.

Zarafonitou Ch. (1989). *Criminalité violente en contexte urbain. A Athènes, produit d'urbanisation rapide*, Thèse de doctorat, Université Paris II.

Zarafonitou, Ch. (1993). «Κοινωνική παρέμβαση στη πρόληψη και αντιμετώπιση της βίαιης παραβατικότητας των ανηλίκων στις γειτονιές της πόλης [Community prevention and treatment of violent juvenile delinquency]» in Conference proceedings in Treatment and prevention of juvenile delinquency, Kallithea Municipality, Panteion University (eds).

Άρθρα

Alfavita Newsroom (2024,3,14). Νέο περιστατικό bullying: Ξυλοκόπησαν και βιντεοσκοπήσαν 15χρονη μαθήτρια, *alfavita.gr*, διαθέσιμο στο link: https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/442355_neo-peristatiko-bullying-xylokopisan-kai-binteoskopisan-15hroni-mathitria

Σύνταξη IN. (2021,10,17). Στέλνουν μηνύματα για... «παιχνίδι καλαμαριού» στην Ελλάδα – Τι ερευνούν οι αρχές, *in.gr*, διαθέσιμο από link: <https://www.in.gr/2021/10/17/greece/squid-game-stelnoun-minymata-gia-paixnidi-kalamariou-stin-ellada-ti-ereynoun-oi-arxes/>

Γαλούπης Β. (2024,04,11). «Σχολείο» εγκλήματος η τραπ κουλτούρα και τα social media για τους μαθητές, *newsbreak.gr*, διαθέσιμο από link: <https://www.newsbreak.gr/ellada/583608/scholeio-egklimatos-i-trap-koyltoyra-kai-ta-social-media-gia-toys-mathites/>

Καράτζιου Ν. (2023,12,12). «Παραβατικότητα ανηλίκων: Ωμή βία, έτσι για τη φάση», *Lifo.gr*, διαθέσιμο από link: <https://www.lifo.gr/stiles/optiki-ponia/parabatikotita-anilikon-omi-bia-etsi-gia-ti-fasi>

Πώποτας, Δ. , Καλύβα Α. (2023,10,17). Generation knife crime»: Η εγκληματικότητα ανηλίκων «τρομάζει» τις αρχές – Εκατοντάδες 7χρονα παιδιά βουτηγμένα στη βία, *newsit.gr*, διαθέσιμο στο link: <https://www.newsit.gr/ellada/Generation-knife-crime-i-egklimatikotita-anilikon-tromazei-tis-arxes-ekatontades-7xrona-paidia-voutigmena-sti-via/3885791/>

Πασχαλίδου, Ν.Μ. (2024,02,02). Τα στέκια των συμμοριών στην Αττική, *kathimerini.gr*, διαθέσιμο στο link: <https://www.kathimerini.gr/investigations/special-reports/562848424/ta-stekiaton-symmorion-stin-attiki/>

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL
SCIENCES**

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Κοινωνιολογίας - Τομέας Εγκληματολογίας

Π.Μ.Σ. Εγκληματολογίας

**«Οι σύγχρονες μορφές παραβατικότητας ανηλίκων στα μεγάλα
αστικά κέντρα- Η Ελληνική περίπτωση»**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας περιεχομένων

Πίνακας 1.....	2
Πίνακας 2.....	3
Πίνακας 3.....	4
Πίνακας 4.....	5
Πίνακας 5.....	6
Πίνακας 6.....	7
Πίνακας 7.....	8
Πίνακας 8.....	9
Πίνακας 9.....	10
Πλήθος ανήλικων δραστών, ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με τις αστυνομικές επετηρίδες 2020-2021-2022.	11
Χάρτης 1: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2020.	11
Χάρτης 2: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2021.	12
Χάρτης 3: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2022.	13
Πλήθος ανήλικων δραστών, ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με τις αστυνομικές επετηρίδες 2020-2021.	14
Χάρτης 4: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2020.	14
Χάρτης 5: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2021.	15
Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 12 έως 14 ετών και 15 έως 18 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.....	16
Χάρτης 6: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 12 έως 14 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.	166
Χάρτης 7: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 15 έως 18 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.	17
Χάρτης 8: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2022.....	18
N.4249/14- ΦΕΚ 73/Α/24-3-2014.....	19
Άρθρο 11	19
Άρθρο 14	22

Πίνακας 1.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ Γ.Α.Δ. Ή ΓΕ.Π.Α.Δ.(ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ,ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
Γ.Α.Δ. ΑΤΤΙΚΗΣ	76	25%	1833	36%
Γ.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	16	5%	473	9%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΑΝ.ΜΑΚ-ΘΡΑΚΗΣ	83	28%	321	6%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5	2%	116	2%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	6	2%	59	1%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	24	8%	440	9%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΗΠΕΙΡΟΥ	11	4%	90	2%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	8	3%	215	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	4	1%	190	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	12	4%	266	5%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΡΗΤΗΣ	4	1%	205	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	9	3%	176	3%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	6	2%	466	9%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	35	12%	305	6%
ΣΥΝΟΛΟ	299	100%	5161	100%

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2021, Πίνακας 35.

Πίνακας 2.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ Γ.Α.Δ. Ή ΓΕ.Π.Α.Δ.(ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ,ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
Γ.Α.Δ. ΑΤΤΙΚΗΣ	66	12%	2019	29%
Γ.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	29	5%	612	9%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΑΝ.ΜΑΚ-ΘΡΑΚΗΣ	124	23%	499	7%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	204	38%	651	9%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2	0%	46	1%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	37	7%	635	9%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΗΠΕΙΡΟΥ	5	1%	93	1%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	0	0%	361	5%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0	0%	197	3%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	25	5%	276	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΡΗΤΗΣ	4	1%	337	5%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	4	1%	169	2%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	21	4%	694	10%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	18	3%	452	6%
ΣΥΝΟΛΟ	539	100%	7044	100%

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2022, Πίνακας 35.

Πίνακας 3.						
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ Γ.Α.Δ. Ή ΓΕ.Π.Α.Δ.(ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ,ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)						
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 11 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 7 ΕΩΣ 11 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 12 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 12 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 15 ΕΩΣ 18 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 15 ΕΩΣ 18 ΕΤΩΝ
Γ.Α.Δ. ΑΤΤΙΚΗΣ	24	2%	456	23%	2957	27%
Γ.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	8	1%	129	6%	936	8%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΑΝ.ΜΑΚ- ΘΡΑΚΗΣ	172	12%	243	12%	648	6%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1094	78%	513	26%	1962	18%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙ ΑΣ	0	0%	1	0%	63	1%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	6	0%	104	5%	615	6%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΗΠΕΙΡΟΥ	4	0%	20	1%	133	1%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	11	1%	46	2%	416	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	3	0%	16	1%	428	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	47	3%	135	7%	460	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΚΡΗΤΗΣ	6	0%	73	4%	489	4%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	8	1%	62	3%	264	2%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ Υ	4	0%	108	5%	966	9%
ΓΕ.Π.Α.Δ. ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	12	1%	90	5%	734	7%
ΣΥΝΟΛΟ	1399	100%	1996	100%	11075	100%

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2023, Πίνακας 35.

Πίνακας 4.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Γ.Α.Δ. Ή ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. Β/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	2	1%	25	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ	5	2%	101	2%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΑΘΗΝΩΝ	3	1%	38	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.Ν/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	1	0%	6	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0	0%	14	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	2	1%	88	2%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	60	19%	1547	29%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	7	2%	365	7%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	0	0%	46	1%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	0	0%	0	0%
Δ.Α. ΑΧΑΪΑΣ	17	5%	159	3%
ΛΟΙΠΕΣ Δ/ΝΣΕΙΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	223	69%	2866	55%
ΣΥΝΟΛΟ	320	100%	5255	100%

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2020, Πίνακας 36.

Πίνακας 5.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Γ.Α.Δ. Ή ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ				
ΚΑΤΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	179	76%	3184	66%
ΚΑΤΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	15	6%	373	8%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	42	18%	1274	26%
ΣΥΝΟΛΟ	236	100%	4831	100%
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΟΙΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ				
ΛΟΙΠΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ Π. ΝΟΜΟΙ	7	27%	366	28%
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ	5	19%	56	4%
ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	4	15%	440	33%
ΠΕΡΙ ΟΠΛΩΝ	5	19%	330	25%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	5	20%	160	10%
ΣΥΝΟΛΟ	26	100%	1322	100%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	262		6153	

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2020, Πίνακας 31.

Πίνακας 6.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Γ.Α.Δ. Ή ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. Β/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	2	1%	42	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ	2	1%	65	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΑΘΗΝΩΝ	0	0%	36	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.Ν/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	1	0%	10	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2	1%	14	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	5	2%	90	2%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	66	22%	1605	31%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	11	4%	360	7%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	2	1%	44	1%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	0	0%	0	0%
Δ.Α. ΑΧΑΪΑΣ	9	3%	232	4%
ΛΟΙΠΕΣ Δ/ΝΣΕΙΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	199	65%	2663	52%
ΣΥΝΟΛΟ	299	100%	5161	100%

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2021, Πίνακας 36.

Πίνακας 7.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Γ.Α.Δ. 'Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ				
ΚΑΤΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	186	68%	2641	59%
ΚΑΤΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	6	2%	447	10%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	81	30%	1353	31%
ΣΥΝΟΛΟ	273	100%	4441	100%
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΟΙΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ				
ΛΟΙΠΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ Π. ΝΟΜΟΙ	4	18%	436	27%
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ	3	14%	124	8%
ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	4	18%	471	29%
ΠΕΡΙ ΟΠΛΩΝ	9	41%	427	26%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	2	8%	187	10%
ΣΥΝΟΛΟ	22	100%	1645	100%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	295		6086	

Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2021, Πίνακας 31.

Πίνακας 8.				
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Γ.Α.Δ. Ή ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)				
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 12 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 13 ΕΩΣ 17 ΕΤΩΝ
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. Β/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	2	0%	41	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ. ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ	0	0%	59	1%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΑΘΗΝΩΝ	0	0%	34	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.Ν/Α ΑΤΤΙΚΗΣ	2	0%	17	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝ.ΠΕΙΡΑΙΩΣ	0	0%	18	0%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	3	1%	143	2%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	61	11%	1743	25%
Δ/ΝΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	23	4%	435	6%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	1	0%	86	1%
Δ/ΝΣΗ ΤΡΟΧΑΙΑΣ ΘΕΣ/ΚΗΣ	0	0%	0	0%
Δ.Α. ΑΧΑΪΑΣ	27	5%	309	4%
ΛΟΙΠΕΣ Δ/ΝΣΕΙΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ	420	79%	4159	60%
ΣΥΝΟΛΟ	539	100%	7044	100%

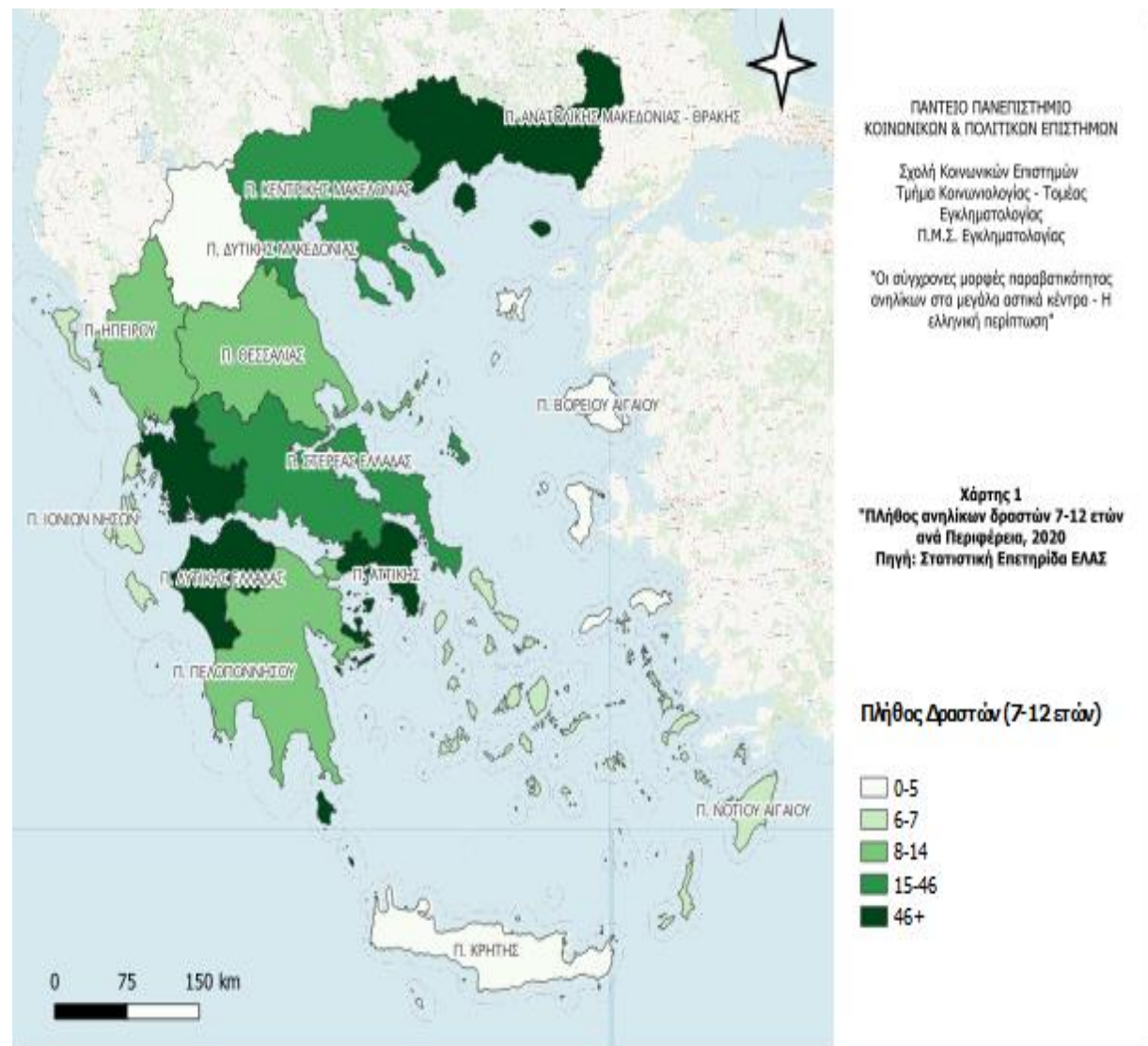
Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2022, Πίνακας 36.

Πίνακας 9.						
ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Γ.Α.Δ. Ή ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ. (ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ, ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ)						
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 11 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 7 ΕΩΣ 11 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 12 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 12 ΕΩΣ 14 ΕΤΩΝ	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΠΟ 15 ΕΩΣ 18 ΕΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ ΑΠΟ 15 ΕΩΣ 18 ΕΤΩΝ
ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ						
ΚΑΤΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	126	85%	978	65%	3949	59%
ΚΑΤΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	6	4%	189	13%	791	12%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	16	11%	342	22%	1956	29%
ΣΥΝΟΛΟ	148	100%	1509	100%	6696	100%
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΟΙΝΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ						
ΛΟΙΠΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ Π. ΝΟΜΟΙ	0	0%	158	46%	690	22%
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ	1	25%	34	10%	189	6%
ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	0	0%	36	10%	1190	38%
ΠΕΡΙ ΟΠΛΩΝ	3	75%	91	26%	734	24%
ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ	0	0%	28	8%	315	10%
ΣΥΝΟΛΟ	4	100%	347	100%	3118	100%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	152		1856		9814	

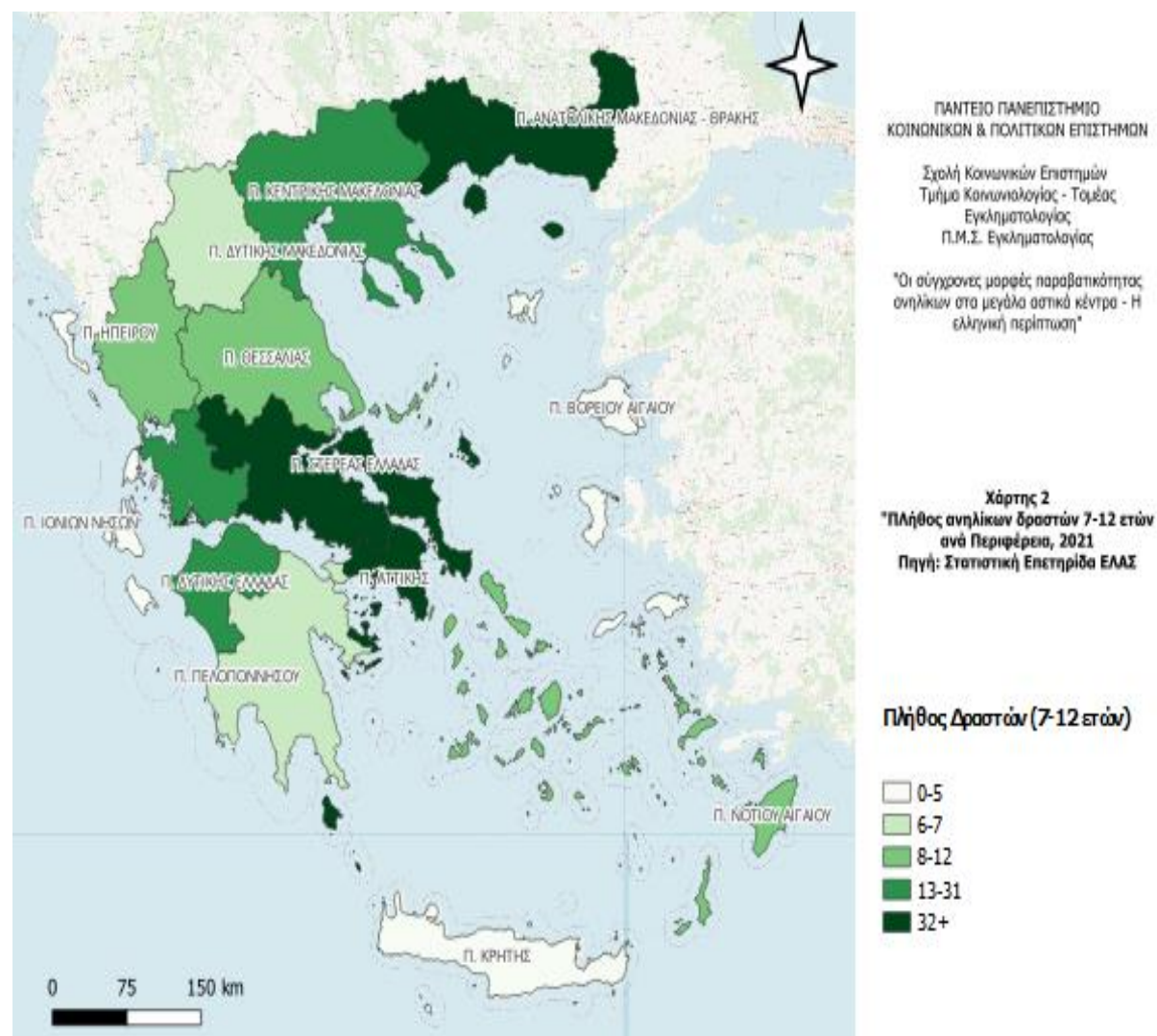
Πηγή: Τα στοιχεία έχουν συλλεχθεί από τη Στατιστική Επετηρίδα της Ελληνικής Αστυνομίας του Έτους 2023, Πίνακας 31.

Πλήθος ανήλικων δραστών, ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με τις αστυνομικές επετηρίδες 2020-2021-2022.

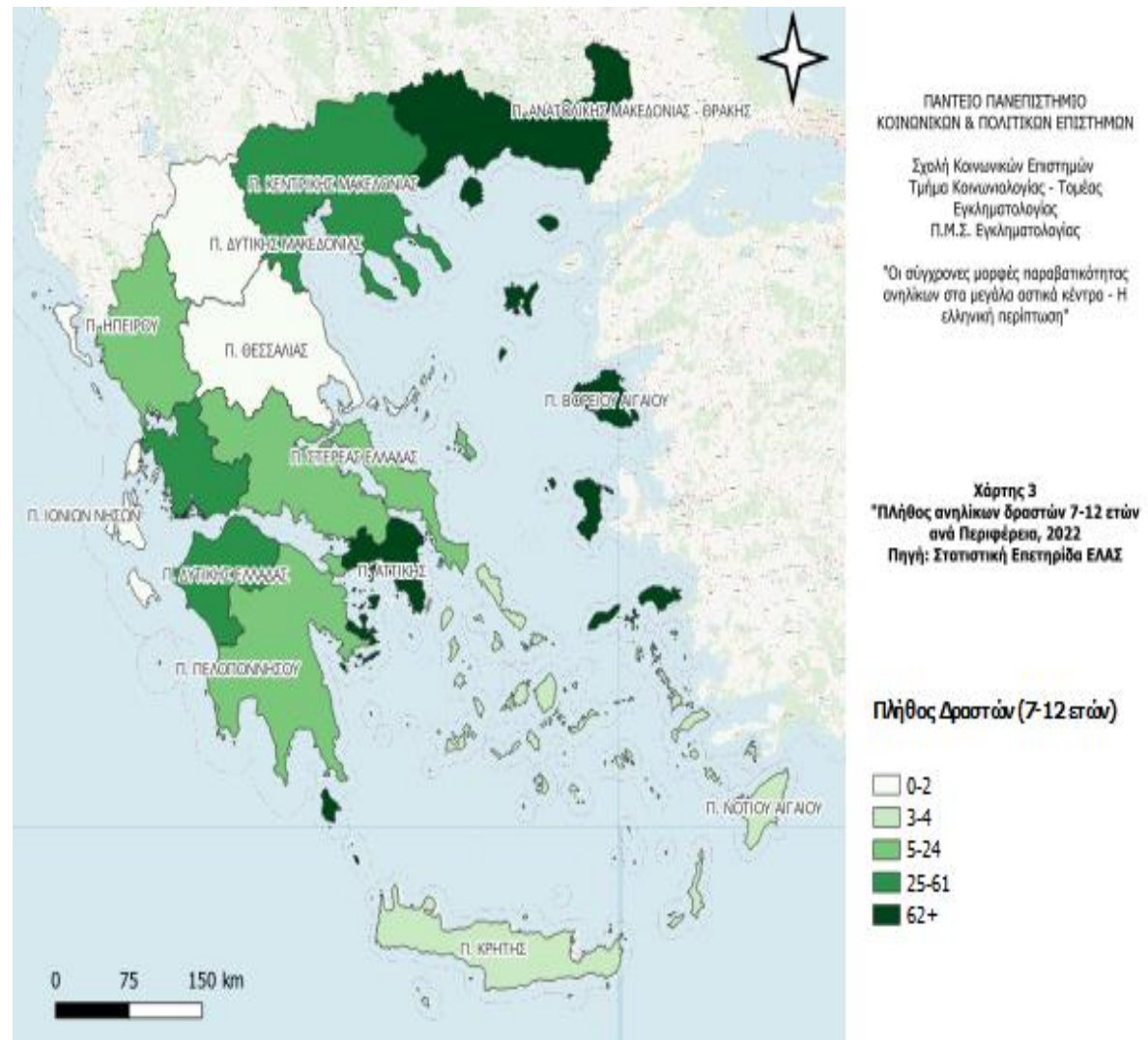
Χάρτης 1: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2020.

Χάρτης 2: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2021.

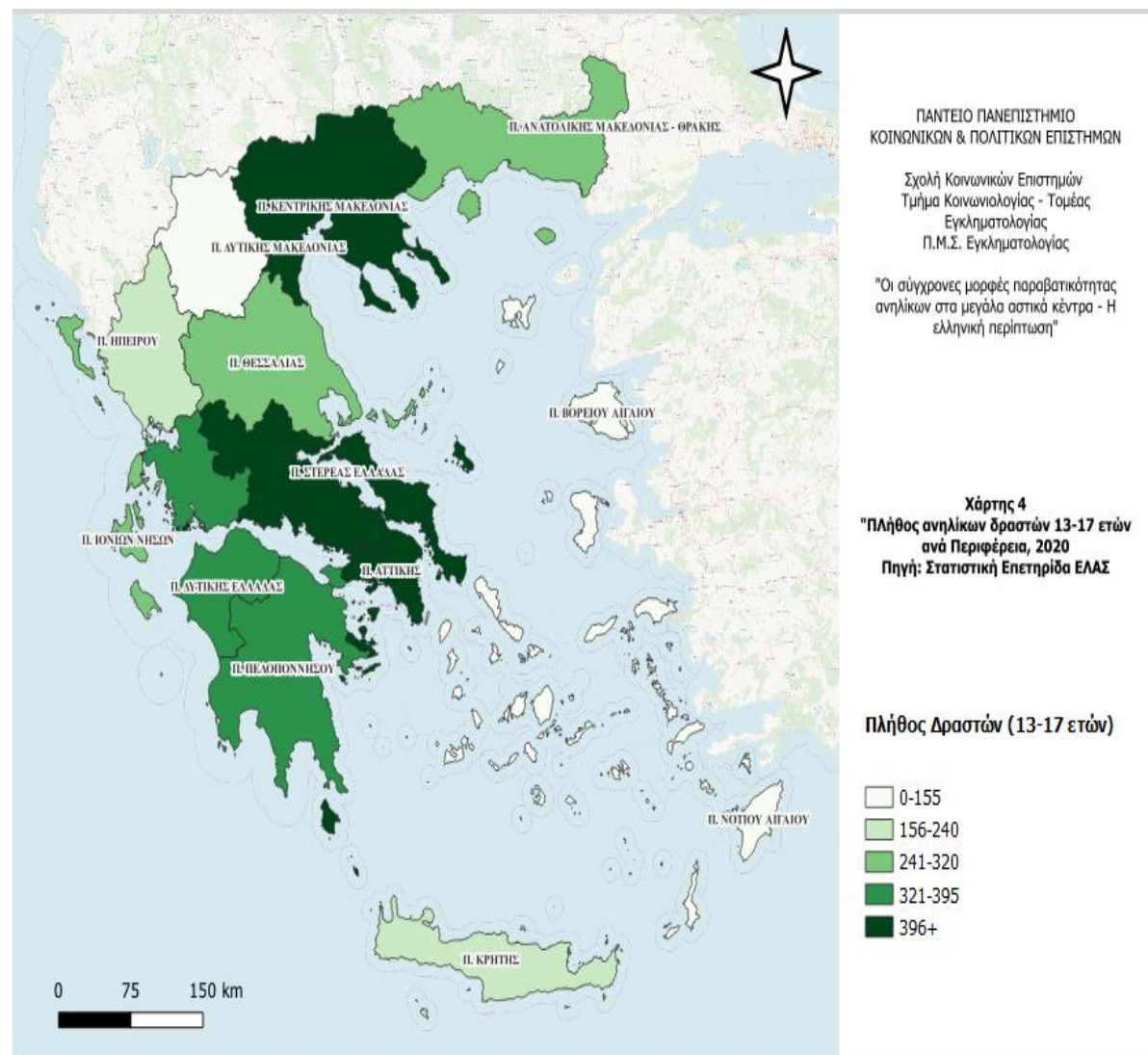

Χάρτης 3: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 7 έως 12 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2022.

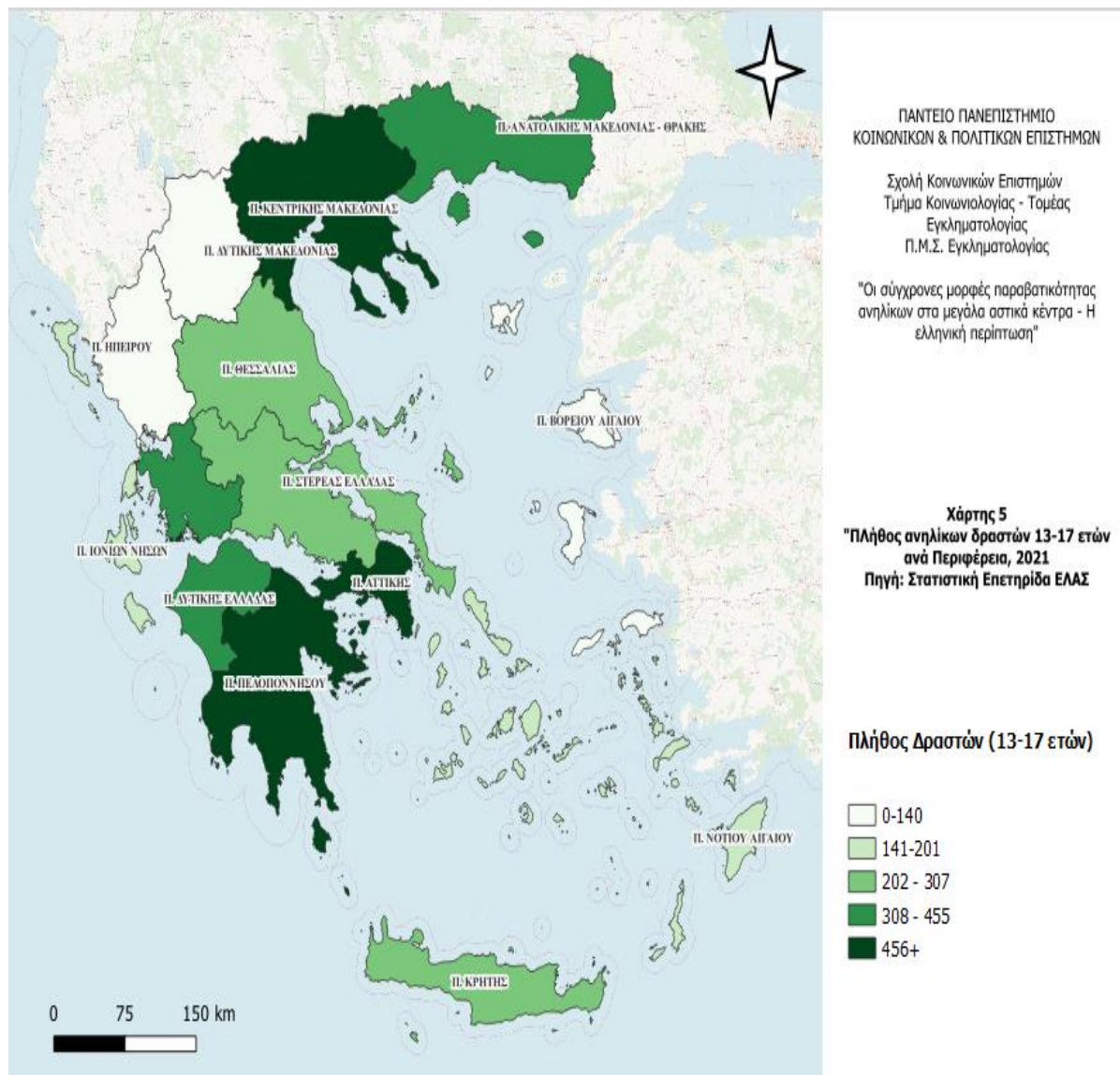

Πλήθος ανήλικων δραστών, ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με τις αστυνομικές επετηρίδες 2020-2021.

Χάρτης 4: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2020.

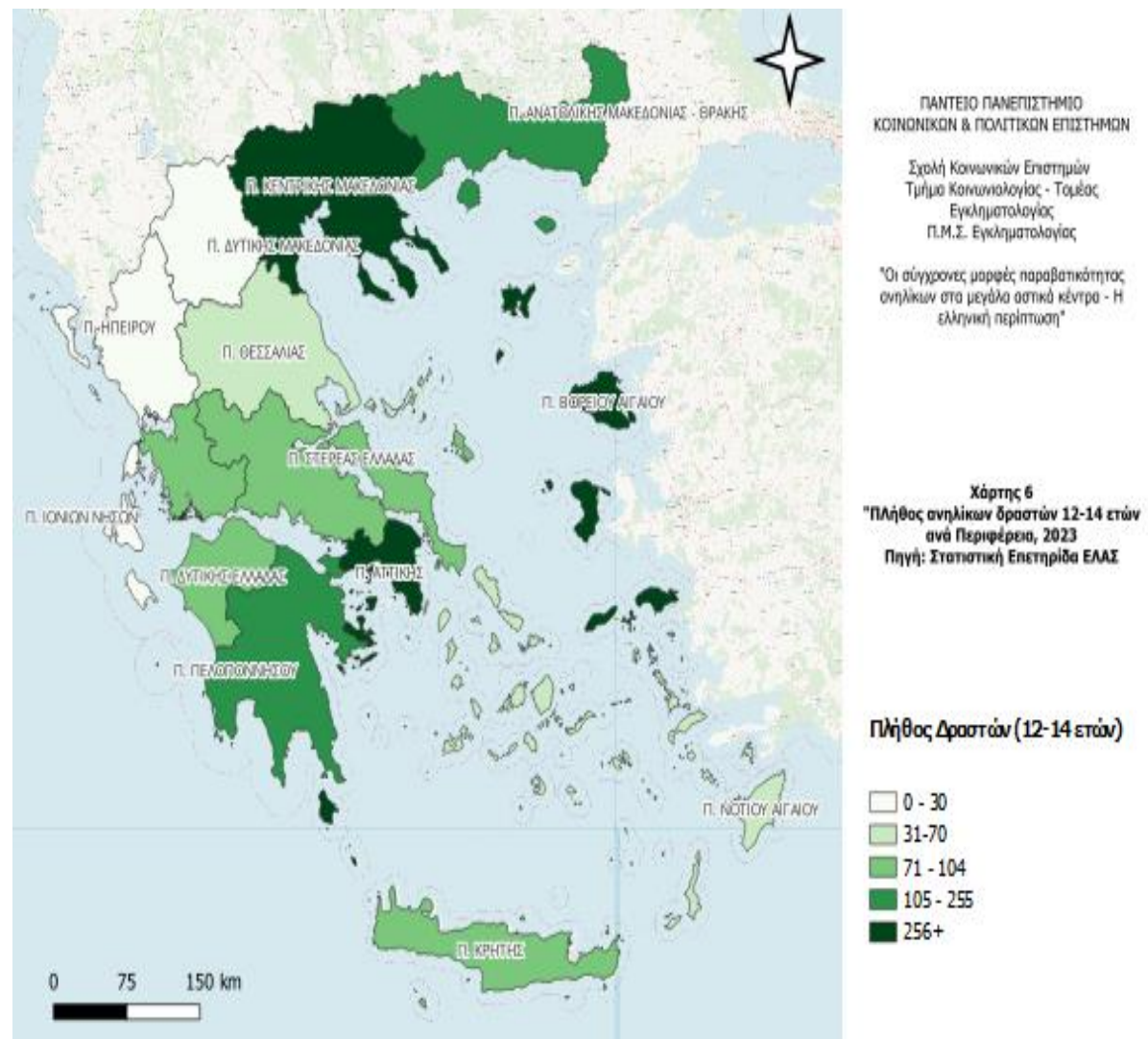

Χάρτης 5: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2021.

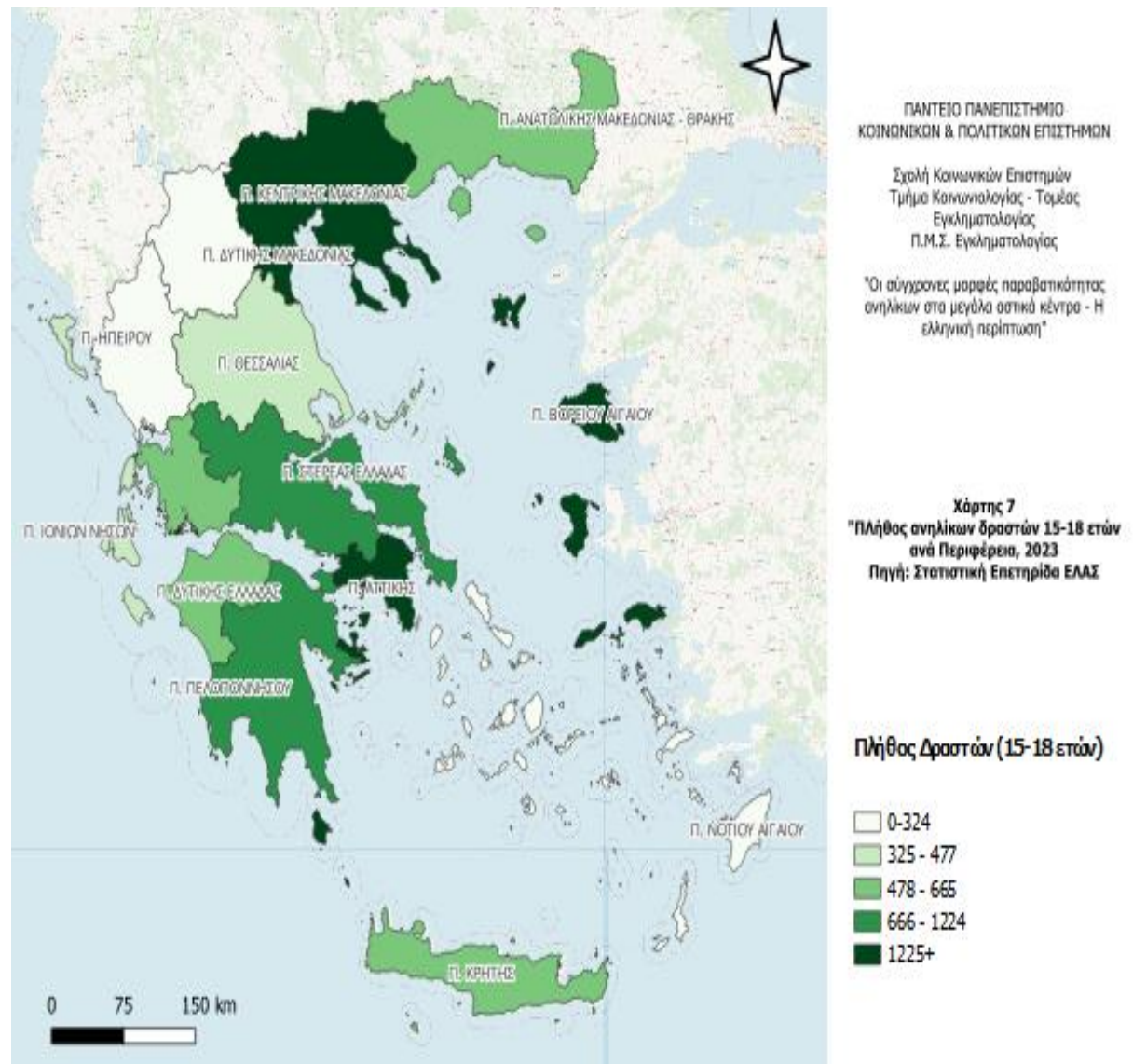

Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 12 έως 14 ετών και 15 έως 18 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.

Χάρτης 6: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 12 έως 14 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.

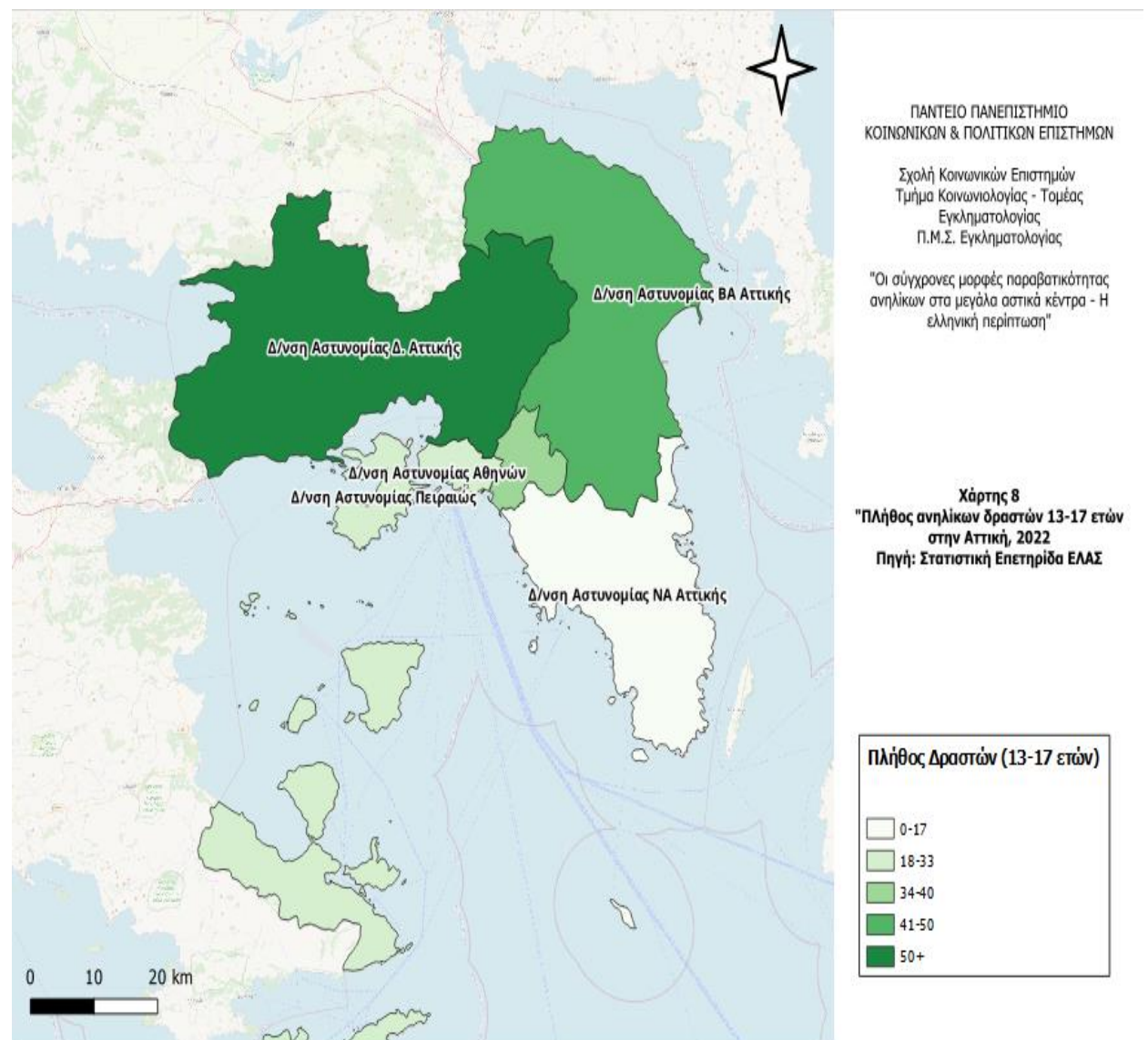

Χάρτης 7: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 15 έως 18 ετών, ανά την επικράτεια, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2023.

Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, ανά Διεύθυνση Αστυνομίας στην Αττική, σύμφωνα με τις αστυνομική επετηρίδα 2022.

Χάρτης 8: Πλήθος ανήλικων δραστών ηλικίας 13 έως 17 ετών, στην Αττική, σύμφωνα με την αστυνομική επετηρίδα 2022.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΑΠΟΣΤΟΛΗ - ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Άρθρο 11

Αποστολή

1. Η Ελληνική Αστυνομία είναι Σώμα Ασφάλειας, με τοπική αρμοδιότητα σε όλη την επικράτεια, εκτός από τους χώρους αρμοδιότητας του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής, σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν. 4150/2013 (Α102) και έχει ως αποστολή:

α. την εξασφάλιση της δημόσιας ειρήνης και ευταξίας και της απρόσκοπτης κοινωνικής διαβίωσης των πολιτών, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης και τροχαίας,

β. την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και την προστασία του Κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος, στο πλαίσιο της συνταγματικής τάξης, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας δημόσιας και κρατικής ασφάλειας,

γ. την πρόληψη και αποτροπή της παράνομης εισόδου-εξόδου αλλοδαπών στην Ελλάδα και τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν την είσοδο, έξοδο, παραμονή και εργασία των αλλοδαπών στη χώρα, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας αλλοδαπών και προστασίας συνόρων.

2. Η Ελληνική Αστυνομία συμμετέχει στην αντιμετώπιση κάθε έκτακτης ανάγκης που προκύπτει από θεομηνίες και ατυχήματα ή άλλες καταστροφές σε περίοδο ειρήνης ή πολέμου σε συνεργασία με τις συναρμόδιες εθνικές αρχές και Υπηρεσίες, καθώς και σε συνεργασία με τις ένοπλες δυνάμεις στην εξασφάλιση της εθνικής άμυνας.

3. Η άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης περιλαμβάνει ιδίως:

- α. τη διασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης και ευταξίας και την παροχή έννομης προστασίας στους πολίτες και συνδρομή στις αρχές,
- β. την τήρηση της τάξης στους δημόσιους χώρους και στις δημόσιες συγκεντρώσεις και συναθροίσεις και την προστασία των ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων των πολιτών κατά τις εκδηλώσεις αυτές,
- γ. τον έλεγχο της λειτουργίας δημόσιων κέντρων, θεαμάτων και καταστημάτων,
- δ. την τήρηση της τάξης στις συνεδριάσεις των δικαστηρίων και τη μεταγωγή των κρατουμένων,
- ε. τον έλεγχο της τήρησης της τουριστικής νομοθεσίας,
- στ. την άσκηση αρμοδιοτήτων δημοτικής αστυνόμευσης.

4. Η άσκηση της αστυνομίας τροχαίας περιλαμβάνει:

- α. τη ρύθμιση της κυκλοφορίας πεζών και οχημάτων στους δρόμους και στους λοιπούς δημόσιους χώρους,
- β. τη μέριμνα για την εφαρμογή του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και των λοιπών διατάξεων που σχετίζονται με την κυκλοφορία πεζών και οχημάτων, γ. τη διερεύνηση των τροχαίων ατυχημάτων.

5. Η άσκηση της αστυνομίας δημόσιας ασφάλειας περιλαμβάνει ιδίως:

- α. τη δίωξη των εγκλημάτων κατά της ζωής, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και λοιπών περιουσιακών δικαιωμάτων,
- β. τη δίωξη του οικονομικού και του ηλεκτρονικού εγκλήματος,
- γ. τον έλεγχο και τη δίωξη της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών,
- δ. τη δίωξη του λαθρεμπορίου και της αρχαιοκαπηλίας,
- ε. τη μέριμνα για την προστασία των ανηλίκων και την εφαρμογή των διατάξεων για τα ήθη,
- στ. τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τα υπομνήματα και την προστασία του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος,

ζ. την επιτήρηση των τόπων όπου συχνάζουν οι ύποπτοι διάπραξης εγκλημάτων και τον έλεγχο των προσώπων αυτών,

η. την αναζήτηση εξαφανισθέντων προσώπων και απολεσθέντων και κλεμμένων αντικειμένων,

θ. την αναζήτηση και σύλληψη των διωκόμενων προσώπων.

6. Η άσκηση της αστυνομίας κρατικής ασφάλειας περιλαμβάνει ιδίως:

α. την προστασία του Κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος,

β. την προστασία των επίσημων προσώπων, Ελλήνων και αλλοδαπών, που βρίσκονται στη χώρα,

γ. τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν τα όπλα και τις εκρηκτικές ύλες,

δ. τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν στη διάπραξη αδικημάτων σε βάρος προσώπων ή ομάδας προσώπων λόγω του χρώματος, της φυλής, της θρησκείας και της εθνικής ή εθνοτικής τους καταγωγής.

7. Η άσκηση της αστυνομίας αλλοδαπών και προστασίας συνόρων περιλαμβάνει ιδίως:

α. την πρόληψη, αποτροπή και καταστολή της παράνομης εισόδου-εξόδου αλλοδαπών στη χώρα,

β. τον εντοπισμό και τη σύλληψη των αλλοδαπών που εισέρχονται, εξέρχονται, διαμένουν ή εργάζονται παράνομα στη χώρα και την παραπομπή τους στη δικαιοσύνη ή τον επαναπατρισμό τους, καθώς και τον εντοπισμό και τη σύλληψη των προσώπων που διακινούν παράνομα μετανάστες ή διευκολύνουν την παράνομη είσοδο - έξοδο και εργασία των αλλοδαπών και την παραπομπή τους στη δικαιοσύνη,

γ. τον έλεγχο της τήρησης των διατάξεων που αφορούν στην είσοδο προσώπων στο ελληνικό έδαφος και την έξοδο από αυτό, καθώς και την παραμονή και εργασία των αλλοδαπών στη χώρα,

δ. τη μέριμνα για την ασφαλή προσωρινή κράτηση και φύλαξη σε ειδικές εγκαταστάσεις και υπό συνθήκες σεβασμού της αξιοπρέπειας των μη νόμιμων μεταναστών που τελούν υπό καθεστώς νόμιμου περιορισμού της ελευθερίας τους.

8. Η Ελληνική Αστυνομία, για την εκπλήρωση της αποστολής της:

α. χρησιμοποιεί επιστημονικές και τεχνικές μεθόδους διαλεύκανσης των εγκλημάτων και διαθέτει εγκληματολογικά εργαστήρια, τα οποία παρέχουν τις υπηρεσίες τους και σε άλλες αρχές,

β. διαθέτει και χρησιμοποιεί τα αναγκαία επίγεια, εναέρια και πλωτά μεταφορικά και άλλα μέσα και υλικοτεχνικό εξοπλισμό,

γ. μπορεί να συνάπτει μνημόνια συνεργασίας με φορείς και οργανισμούς άλλων Υπουργείων και Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης για θέματα γενικής αστυνόμευσης και εξυπηρέτησης των πολιτών, κοινής αρμοδιότητας, τα οποία εγκρίνονται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού,

δ. συνεργάζεται με τις αντίστοιχες αρχές και Υπηρεσίες των άλλων χωρών και συμμετέχει στο Διεθνή Οργανισμό Εγκληματολογικής Αστυνομίας (Δ.Ο.Ε.Α. - INTERPOL), στην Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (EUROPOL), στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών - μελών της Ε.Ε. (FRONTEX), σε Διεθνείς και Περιφερειακούς Οργανισμούς, καθώς και στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που χειρίζονται θέματα αστυνομικής φύσης.

9. Η έκταση των αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Αστυνομίας που εμπίπτουν στα κατά τις προηγούμενες παραγράφους του άρθρου αυτού θέματα της αποστολής της, προσδιορίζεται από τις ισχύουσες κάθε φορά για τα θέματα αυτά διατάξεις.

Άρθρο 14

Διάρθρωση Ελληνικής Αστυνομίας

1. Η Ελληνική Αστυνομία συγκροτείται από κεντρικές και περιφερειακές Υπηρεσίες

2. Κεντρικές Υπηρεσίες είναι:

α. Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, το οποίο συγκροτείται από:

αα. τις επιτελικές Διευθύνσεις των Κλάδων Τάξης, Ασφάλειας και Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων,

ββ. το Επιτελείο,

γγ. το Επιτελικό Γραφείο Αρχηγού,

δδ. τα Γραφεία του Υπαρχηγού των Γενικών Επιθεωρητών και του Προϊσταμένου Επιτελείου,

εε. το Ενιαίο Συντονιστικό Κέντρο Επιχειρήσεων και Διαχείρισης Κρίσεων.

β. Οι κατωτέρω αυτοτελείς Υπηρεσίες:

αα. η Γενική Διεύθυνση Προστασίας Επισήμων και Ευπαθών Στόχων,

ββ. η Διεύθυνση Διαχείρισης και Ανάλυσης Πληροφοριών,

γγ. η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων,

δδ. η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας,

εε. η Διεύθυνση Ειδικών Αστυνομικών Δυνάμεων,

στστ. η Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών,

ζζ. η Διεύθυνση Υγειονομικού,

ηη. η Διεύθυνση Οικονομικής Επιθεώρησης.

γ. Οι κατωτέρω Υπηρεσίες του Κλάδου Ασφάλειας:

αα. η Διεύθυνση Δίωξης Οργανωμένου Εγκλήματος,

ββ. η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας,

γγ. η Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος.

3. Περιφερειακές Υπηρεσίες είναι οι Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις Αττικής και Θεσσαλονίκης, οι Περιφερειακές Αστυνομικές Διευθύνσεις, οι Διευθύνσεις Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης, οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Ασφάλειας, οι Διευθύνσεις Αλλοδαπών και οι Υπηρεσίες που υπάγονται σε αυτές.